

NYA LAGBEREDNINGENS

FÖRSLAG

TILL

FÖRÄNDRADE LAGBESTÄMMELSER

I FRÅGA OM

ÄKTA MAKARS INBÖRDES EGENDOMSFÖRHÅLLANDEN.

STOCKHOLM, 1886.
KONGL. BOKTRYCKERIET
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

TILL KONUNGEN.

Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådiga brefvet den 30 Augusti 1884 anbefalt Nya Lagberedningen att afgifva förslag till de förändrade bestämmelser angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden,

hvertill Riksdagens skrifvelse i ämnet den 7 Maj samma år kunde för-
anleda, har Beredningen på grund häraf utarbetat förslag

1:o till Lag angående ändring i 9 kap. 1 § samt 10 och 11 kap.
Giftermålsbalken;

2:o till Lag angående förändrad lydelse af 17 kap. 10 § Handelsbalken;

3:o till Lag angående förändrad lydelse af 68, 69 och 70 §§ Ut-
sökningslagen den 10 Augusti 1877;

4:o till Lag angående ändring i vissa delar af Förordningen den 18
September 1862 om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars
bo; och

5:o till Lag angående förändrad lydelse af 17 § i Förordningen
den 18 September 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om ur-
arfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo;

och får Beredningen härmed i underdånighet öfverlemna dessa för-
slag med motiv dertill äfvensom af undertecknade ordförande och leda-
möter afgifna särskilda yttranden.

Derjemte får Beredningen anmäla, att Presidenten i Eders Kongl.
Maj:ts och Rikets Svea Hof-Rätt Karl Johan Berg jemlikt nådiga brefvet
den 26 Februari 1883 deltagit såväl i Beredningens gemensamma öfver-
läggningar angående förenämnda förslag som ock i förslagets gransk-
ning; och har Presidenten Berg i ämnet uttalat de åsigter, som hans
härvid bilagda särskilda yttrande utvisar.

Riksdagens ofvannämnda skrifvelse varder i underdånighet återställd.

Underdånigst

L. ANNERSTEDT.

E. HERSLOW.

A. NORBERG.

C. WÄHLIN.

Stockholm den 1 Juli 1886.

Förslag

till

Lag

angående ändring i 9 kap. 1 § samt 10 och 11 kap. Giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 1 § samt 10 och 11 kap. Giftermålsbalken skola erhålla följande lydelse:

9 KAP.

1 §.

Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen: hustrun följa ock mannens stånd och vilkor.

10 KAP.

Om giftorätt i bo och om rättighet att öfver boet råda.

1 §.

När man och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera giftorätt i boet, efter ty här nedan sägs, der ej genom äktenskapsförord blifvit annorlunda stadgadt.

2 §.

Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera i all den lösa egendom, som de ega eller ega få, så ock i den fasta egendom, hvilken de i hjonalag afla tillsammans. I den fasta egendom, som man eller hustru före eller under äktenskapet arft eller förut förvärfvt, eger ej andra maken giftorätt; dock vare all årlig ränta och afrad deraf under lösören räknad. Varder under äktenskapet egendom genom gåfva eller testamente till ena maken gifven, med vilkor att den skall honom eller henne enskildt tillhöra, i den egendom njute den andra maken ej heller giftorätt.

Är enskild egendom under äktenskapet såld eller annorledes förvandlad eller omsatt, skall jemväl hvad sålunda kommit i dess ställe anses såsom enskild egendom.

3 §.

Öfver makars bo råde mannen, så vidt ej här nedan annorlunda sägs.

4 §.

Hustrun eger råda öfver sin enskilda egendom äfvensom öfver den afkomst deraf, som hålles skild från öfriga samfälda boet. Har afkomsten blifvit i annan egendom förvandlad, gälle om sådan egendom hvad om afkomsten nyss är sagdt. Är om förvaltningen annorlunda föreskrifvet genom äktenskapsförord eller förbehåll vid gåfva eller testamente, hvarigenom egendom är till hustrun gifven med vilkor, att den skall henne enskildt tillhöra, lände det till efterrättelse.

Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.

5 §.

Mannen hafve ej makt att sälja, skifta, bortgifva eller med inteckning för gäld belasta hustruns enskilda fasta gods, ändå att det af honom förvaltas, eller fast egendom, deri hustrun eger giftorätt, utan att han dertill hafver hennes frivilliga ja och underskrift i tvenne gode mäns närvaro.

6 §.

Ej må hustrun sälja, skifta, bortgifva eller med inteckning för gäld belasta fast gods, som ej är hennes enskilda egendom, eller sälja något af de lösören i boet, öfver hvilka hon ej eger sjelf råda, utan att det sker med mannens samtycke och fullmakt, eller af de lösören, som till salu lemnade äro, eller att mannen är afvita eller frånvarande eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfvar föda för sig och dem, eller är hon barnlös och kan sig ej annorledes föda, eller tränger annan nöd; då må hon till nödtorft sälja, dock med nästa fränders råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes, hafve mannen våld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla, som i Handelsbalken sägs.

7 §.

Finnes hustrun för slöseri eller andra orsaker ej kunna vårda sin egendom, förordne Rätten god man att hustruns enskilda egendom jemte dess afkomst i hennes ställe förvalta, och vare gäld, som hustrun derefter gör utan gode mannens samtycke, ogill, der ej gälden utgöres af böter eller skadestånd för gerning, hvarför hustrun bör svara. Förordnande, hvarom här är sagdt, låte Rätten genast i allmänna tidningarne kungöras.

Hvad af afkomsten ej erfordras för egendomens förvaltning skall af gode mannen lemnas till den, som öfriga samfälda boet förvaltar. Vill gode mannen sälja eller annorledes afyttra eller med inteckning för gäld belasta hustruns fasta egendom, tage hustruns närmaste fränders råd och Rättens samtycke.

Om skyldighet för gode mannen att redovisa för sin förvaltning gälle hvad om förmyndares redovisningsskyldighet finnes stadgadt.

8 §.

Makar må ej under äktenskapet sig emellan sluta aftal om egendom eller giftorätt i boet. Vilja de till hvarandra testamente göra, derom skils i Ärfdabalken.

9 §.

Qvinna, som af Domaren är för äkta hustru förklarad, njute giftorätt i mannens bo, ändå att vigsel ej åkommer. Drager han sig undan vigslen af motvilja, hafve förlorat sin giftorätt i hennes egendom, der han sig ej rättar och med henne sammanvigd varder.

11 KAP.

Om ansvarighet för gäld i makars bo och om vederlag vid bodelning.

1 §.

Har man eller hustru gjort gäld före äktenskapet, gälde hvar sin af det han eller hon förut egde. Räcker ej det till, gånge då enskild egendom, som den gäldbundna maken under äktenskapet ärft eller förvärfvt, så ock dess giftorätt i öfrig egendom till gäldens betalning.

2 §.

Gäld, som blifvit i äktenskapet gjord och för hvilken begge makarne åtagit sig betalningsansvar, skall af samfäld egendom gäldas. Räcker ej den till fulla gälden, då fylles det, som brister, af begges enskilda egendom efter den andel, hvardera i samfälda boet eger. Finnes ej hos endera enskild egendom till full betalning af dess andel, betale då den andra det, som återstår och gäldas skall, med sin egendom, så långt den räcker.

Lag samma vare, der hustrun med mannens vetskap och samtycke under äktenskapet gjort gäld för boets räkning.

För gäld, hvarom här är sagdt, vare makarne i förhållande till borgenär ansvarige, en för begge och begge för en.

3 §.

Har mannen gjort gäld i äktenskapet, utan att hustrun till gäldens betalning sig förbundit, skall den betalas med samfäld egendom, hvar-

öfver mannen råder, så ock, der den egendom ej förslår, med mannens enskilda egendom.

Har hustrun i annat fall, än i 2 § sägs, gjort gäld i äktenskapet, svare hon för gälden med den egendom, som är från mannens förvaltning undantagen.

4 §.

Utgöres gäld, hvarom i 3 § sägs, af böter eller skadestånd, hvar-till ena maken blifvit för brott dömd, gånge betalning därför ut af den dömdes enskilda egendom och giftorätt i boet. För sådan gäld vare den andra maken ej pliktig att med sin egendom eller rättighet i boet svara.

5 §.

Om makes rätt att vid utmätning undantaga egendom stadgas i Utsökningslagen.

6 §.

Har samfäld egendom gått till betalning af endera makens gäld, hvarom i 1 eller 4 § sägs, eller blifvit genom ena makens särskilda vållande eller förgörelse, utan nytta för andra maken, boet afhänd, skall vid boets delning den make, som sålunda njutit enskild fördel af samfäld egendom eller sin rätt dertill missbrukat, af sin lott i samfälda boet och, der så erfordras, af sin enskilda egendom gifva andra maken vederlag till så stort belopp, som svarar mot dess giftorätt i hvad sålunda ur boet gått. Är gäld, som ena maken före äktenskapet gjort, af samfäld egendom gulden, och har den make i boet infört samfäld egendom, då skall ej gifvas vederlag för mera än andra makens giftorätt i det belopp, som med den införda egendomen ej kunnat betalas.

Finnes vid bodelning ena maken hafva använt samfäld egendom till sådan förbättring af sin enskilda egendom, som ej är att räkna till dess underhåll och skötsel, gifve ock af sin giftorätt och, der så erfordras, af sin enskilda egendom till andra maken ut vederlag, beräknadt

efter dess giftorätt i hvad mot värdet af egendomens förbättring svarar.

7 §.

Har ena makens enskilda egendom blifvit använd till nytta för andra maken allena, vare sig till betalning af gäld, hvarom i 1 eller 4 § förmäles, eller eljest på sätt i 6 § sägs, då skall vid boets delning den make, till hvars nytta egendomen sålunda blifvit använd, gifva vederlag ut af sin giftorätt och, der så erfordras, af sin enskilda egendom.

8 §.

Är ena makens enskilda egendom till gemensam nytta såld eller annorledes använd, gånge vederlag därför ut ur samfäld egendom. Räcker ej den till, och har egendomen blifvit använd till betalning af sådan gäld, som i 2 § sägs, eller eljest med andra makens vilja och vetskap, skall den make, som sålunda af den andras enskilda egendom njutit förmån, med sin enskilda egendom fylla så stor del af bristen, som mot dess giftorätt svarar. Var den använda egendomen hustrun enskildt tillhörig, men stäld under mannens förvaltning, då skall den fyllnad i vederlaget, som här är sagd, utgå af mannens enskilda egendom, ehvad användandet skett med hennes vilja och vetskap eller icke.

9 §.

För vederlag, som bör enligt 6, 7 eller 8 § utgå, ansvare ej make med annan egendom än den, som hör till boet, då det delas.

Denna lag träder i kraft den — — — — — men skall icke gälla i afseende å äktenskap, som dessförinnan blifvit ingånget.

Förslag

till

Lag

angående förändrad lydelse af 17 kap. 10 § Handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 10 § Handelsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

10 §.

Sedan skola, med lika rätt sig emellan, utgå omyndiges fordringar hos föräldrar eller förmyndare, så ock hustrus fordran hos god man, som blifvit för henne förordnad, enligt hvad i 10 kap. Giftermålsbalken är stadgadt.

Denna lag träder i kraft den — — — —

Förslag

till

Lag

**angående förändrad lydelse af 68, 69 och 70 §§ Utsökningslagen
den 10 Augusti 1877.**

Härigenom förordnas, att 68, 69 och 70 §§ Utsökningslagen skola erhålla följande förändrade lydelse:

68 §.

Ej må i gäldenärs bo något utmätas, som finnes höra annan till, och ej heller utmätning ske till förfång af den rätt, annan till gäldenärens gods eger.

Påstår annan sig vara egare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket; hänvise utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förr än tvisten om eganderätten blifvit af domstol pröfvad; stämme dock han, som godset från utmätning freda vill, borgenären och gäldenären till domstol i orten, der godset finnes, inom tre månader, eller hafve sin talan mot borgenären förlorat. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagdt, vare det ej hinder för försäljningen, der ej öfverexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, af öfverexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom tre månader derefter stämma vid äfventyr, som förut är nämndt. Vill borgenär sjelf stämma, stånde det honom fritt.

69 §.

I makars bo må ej på grund af dom eller utslag, hvarigenom betalningsskyldighet blifvit allenast den ena af makarne ålagd, utmätning ske af egendom, deröfver den andra maken råder. Gitter make, som, på grund af hvad nu är sagdt, vill från utmätning undantaga gods, icke genast visa sin rätt, men bjuder sannolika skäl, varde godset belagdt med qvarstad eller, om det är fast egendom, satt under förbud att säljas eller skingras; och stämme den make, som vill värja godset, borgenären inom tre månader till domstol i orten, der godset finnes, eller hafve sin talan förlorat, der ej boskildnad inom samma tid sökt varder.

Nu vill make, hvilken betalningsskyldighet för andra makens gäld blifvit ålagd, vid utmätning ändock undantaga gods, förty att det är dess enskilda egendom och ej bör i betalning gå för den gäld, som sökes, eller vill hustrun vid utmätning på grund af utslag, hvarigenom betalningsskyldighet blifvit allenast mannen ålagd, undantaga henne enskildt tillhörig egendom, som af mannen förvaltas; företes bevis, att godset bör anses för enskild egendom, varde ock det belagdt med qvarstad eller, om det är fast egendom, satt under förbud att säljas eller skingras; och gälle om makens skyldighet att stämma borgenären och om påföljden för underlåtenhet deraf hvad nyss är sagdt.

70 §.

Om utnätning af lösören, som blifvit sålda, men lemnats qvar i säljarens vård, gälle hvad särskildt är stadgadt. Om utmätning af gods, hvarom i 92 § Sjölagen förmäles, vare lag, som der sägs.

Denna lag träder i kraft den — — — — — men skall icke gälla i afseende å utmätning i makars bo, hvilkas äktenskap blifvit före nämnda dag ingånget.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i vissa delar af Förordningen den 18 September 1862
om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo.**

Häri genom förordnas, att nedannämnda paragrafer i Förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 skola erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Är ena maken skyldig till betalning, för hvilken, enligt 11 kap. 1 eller 4 § Giftermålsbalken, den andra makens giftorätt eller enskilda egendom ej svarar, och kan sådan betalning ej fullgöras, utan att den giftorätt eller enskilda egendom tillgripes; då må den make, som giftorätt eller enskild egendom undanskifta vill, boskilnad söka.

Sådan ansökning skall ingifvas till Underrätt i den stad, eller å landet till domaren i den ort, der mannen bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Är i stad ej rättegångsdag, och finnes ej någon satt att å Rättens vägnar inlagor emottaga; då må ansökningen ingifvas till Rättens ordförande.

2 §.

Hustru ege ock rätt att boskilnad söka i de fall, att mannen gjort så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som för samma gäld bör svara;

eller mannen, genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter, eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta, kan anses sitt målsmanskap missbruka;

eller han af ondska eller motvilja hustrun öfvergifvit eller förlupit och ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifvit under förmyndare stäld.

7 §.

Emot borgenär njute ej ena maken vederlag för enskild fast egendom eller ersättning för samfäld egendom, som blifvit boet afhänd.

8 §.

Nu har hustru boskildnad sökt: äro penningar eller lösören förskingrade, de der henne efter förord eller annorledes enskildt tillhört, eller finnas sådana lösören pantsatta, och har förskingringen eller pantsättningen ej skett med hennes bifall; då hafve hon i konkurs med mannens borgenärer fordringsrätt därför, der den fordran i konkursen bevakas.

12 §.

Då boskildnad beviljad blifvit, vare all egendom, som, efter det ansökningen om boskildnad gjord är, genom arf, gåfva, testamente eller annorledes, tillfaller ena maken, såsom enskild egendom ansedd. Om förvaltning af den på ofvannämnda sätt hustrun tillfallna egendom vare lag som i 6 § skils.

14 §.

All gäld, som ena maken gör efter det boskildnad sökt blifvit, vare, om boskildnad vinnes, ansedd såsom enskild gäld, hvarför andra makens egendom ej svarar.

15 §.

Vilja makar, sedan boskildnad vunnit är, densamma upphäfva, hafve der lof till; dock gälle sådant ej i afseende å borgenärens rätt

förr, än makarna det för Rätten skriftligen tillkännagifvit, och kungörelse derom, genom Rättens försorg, blifvit i allmänna tidningarna tre gånger införd.

16 §.

Om rätt för make, som ej sökt boskilnad, att vid utmätning i boet undantaga egendom, gälle hvad i Utsökningslagen är stadgadt.

Denna lag träder i kraft den — — — — — men skall icke gälla i afseende å makar, hvilkas äktenskap blifvit före nämnda dag ingånget.

Förslag

till

Lag

**angående förändrad lydelse af 17 § i Förordningen den 18 September 1862
huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock an-
gående undanskiftande af egendom i död makes bo.**

Häri genom förordnas, att 17 § i ofvannämnda förordning den 18 September 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

17 §.

Efterlevande make, som egendom rätteligen afträdt, vare fri från all gäld, hvarför andra maken ensam svara bort.

Denna lag träder i kraft den — — — — — men skall icke gälla i afseende å makar, hvilkas äktenskap blifvit före nämnda dag ingånget.

MOTIV.

I den underdåniga skrifvelse, hvilken föranledt det åt Nya Lagberedningen gifna uppdrag, som Beredningen nu går att fullgöra, har Riksdagen uttalat sig för införandet af vissa bestämmelser rörande äkta makars inbördes egendomsförhållanden, genom hvilka bestämmelser, enligt Riksdagens åsigt, skulle åt den gifta qvinnan i detta hänseende inrymmas »en sjelfständighet, befogenhet och trygghet, som på en gång vore större, än den hon för närvarande eger, och ändock låte sig väl förena med svensk sed, svensk rättsåskådning och en i dylika fall särdeles önskvärd, att icke säga nödvändig historisk utveckling».

Med anledning häraf och då den historiska utvecklingen uppenbarligen är af den största betydelse för ämnets rätta behandling, anser sig Beredningen böra, till en början och före den närmare redogörelsen för innehållet af Riksdagens ifrågavarande skrifvelse, lemna en i korta drag sammanfattad öfversigt af de frågor om förändrad lagstiftning beträffande äkta makars egendomsförhållanden, som under en senare tid här i landet förevarit. De få ändringar, som vidtagits i hithörande delar af 1734 års lag, jemförda med de många olika förslag, hvilka i sådant hänseende pakallat uppmärksamhet, synnerligen under de två senaste årtiondena, vittna noggsamt om den varsamhet, hvarmed man funnit sig böra gå till väga i ett ämne af så ingripande vikt som det förevarande. Före år 1874 hafva nämnda lags stadganden härutinnan icke undergått någon annan väsentlig rubbning än den, som innefattas i Kongl. förordningen den 19 Maj 1845 angående förändring i vissa delar af lagens stadganden om giftorätt och arfsrätt; hvarjemte och sedan bestämmelser om boskilnad mellan äkta makar blifvit upptagna och närmare utvecklade i äldre, tid efter annan utfärdade konkurslagar, en i vissa delar ny lagstiftning härutinnan införts medelst Kongl. förordningen den 18 September 1862 om boskilnad och undanskiftande af egendom i

makars bo. Efter denna tid hafva i synnerhet frågorna om giftorättens utsträckning eller begränsning till viss egendom samt om den gifta kvinnans ställning i förmögenhetsrättsligt afseende varit, i anledning af skilda förslag, föremål för Riksdagens pröfning.

Dessa förslag befinnas gå i tvenne väsentligen motsatta riktningar.

Å ena sidan påyrkades utvidgande af egendomsgemenskapen derhän att egendom, som dittills enligt lag tillhört endera maken enskildt, skulle vara samfäld, hvarigenom ock mannens förvaltningsrätt komme att utsträckas. Så föreslogs af enskild motionär vid riksdagen 1862—1863, att 10 kap. 2 § Giftermålsbalken måtte sålunda ändras, att giftorätt tillkomme makarne till hälften hvardera i all boets egendom (och sålunda jemväl i ärfd eller före äktenskapets ingående förvärfd fastighet å landet). Denna motion afstyrktes af Lagutskottet, som ansåg densamma åsyfta snarare ett steg tillbaka än ett framåtgående i den riktning, lagstiftningen i detta ämne borde följa. Egendomssamfällighet vore ingalunda ett väsentligt moment inom äktenskapet och hade ej heller så betraktats af Lagkomitén, hvilken tvärtom velat från giftorätt undantaga ärfd eller före äktenskapet förvärfd fastighet i stad. — Förslaget föll. Detsamma förnyades vid flere följande riksdagar men lyckades lika litet som det år 1873 i sammanhang dermed väckta förslaget om upphäfvande af makes rätt till fördel af bo oskifta, då bröstarfvingar funnes, vinna Riksdagens bifall. Likaledes blef en redan på 1840-talet framlagd motion om upphäfvande af morgongåfva såsom särskild förmån för hustru åter upptagen och förnyad vid riksdagarna 1862—1863 och 1865—1866. Men ej heller detta förslag erhöi Lagutskottets understöd eller Rikets ständers godkännande.

Å andra sidan framställdes från särskilda håll yrkanden om sådana lagändringar, som skulle vara egnade att dels genom inskränkningar i mannens målsmanskap och förvaltningsrätt skydda hustrun mot missbruk deraf, dels i allmänhet åt den gifta kvinnan bereda en sjelfständigare ställning gent emot så väl mannen som andra personer, dels ock från samfälligheten i boet undantaga viss egendom till förmån för ena eller andra maken enskildt.

Vid riksdagen 1862—1863 förekom till behandling en motion om ändring af 8 kap. 1 § och 9 kap. 1 § Giftermålsbalken i syfte dels att äktenskapsförord skulle kunna göras ej blott om makarnes giftorätt utan ock om förvaltning och användande af egendom, som endera maken förut egde eller framdeles hade att vänta, och dels att mannens målsmanskap ej skulle inträda der genom äktenskapsförord blifvit annorlunda bestämdt, ej heller der hustrun i eget namn idkade handel eller yrke eller der mannen utan hustruns förvällande kommit på obestånd eller der han misshandlat hustrun eller der han afsagt sig målsmanskapet; i hvilka fall hustrun skulle ega söka och svara för sig sjelf och förvalta äfven den egendom, som hon derefter kunde förvärfva. I anledning häraf tillstyrkte Lagutskottet bland annat sådana ändringar i nyssnämnde två lagrum, att äktenskapsförord finge avslutas ej blott, såsom tillförene, om makarnes giftorätt utan ock om inskränkning i den rätt, mannen såsom hustruns målsman tillkomme öfver sådan egendom, deri han ej egde giftorätt, äfvensom att mannen skulle vara hustruns målsman och ega söka och svara för henne, der ej genom äktenskapsförord blifvit annorlunda bestämdt, men att, i fall hustrun ej sjelf vore villig eller lämplig att förvalta egendom, som genom förord undantagits mannens målsmanskap, Rätten borde för henne förordna god man att öfvertaga förvaltningen. Frågan, vid hvars afgörande två stånd stannade mot två, förföll således för denna gång, men upptogs åter vid den påföljande riksdagen. Då befans likväl Lagutskottet vara af motsatt åsigt och afstyrkte de förut förordade stadgandena, under erinran, bland annat, derom att de ifrågasatta ändringarne i 8 och 9 kapitlen Giftermålsbalken ej kunde medföra åsyftad verkan utan motsvarande ändring i 11 kapitlets stadganden om ansvarighet för gäld i makars bo. Det slut, som innehölls i Utskottets betänkande, blef af Rikets ständer gilladt.

Å 1867 års riksdag framlades å nyo motion om antagande af sådana bestämmelser rörande äktenskapsförord och målsmanskap, som blifvit af Lagutskottet år 1863 förordade, på sätt nyss omförmälts. Utskottet, som först afstyrkte motionen, gaf, efter det ärendet blifvit dit återremitteradt, nytt utlåtande, deri det framställda förslaget i allt

hufvudsakligt tillstyrktes, hvarjemte föreslogs, att vid 11 kap. 6 § Giftermålsbalken måtte fogas ett tillägg, hvarigenom förbudet för hustru att sluta köp om fast gods eller sälja något af lösören i boet skulle bortfalla, så vidt fråga vore om egendom, hvaröfver hon på grund af äktenskapsförord egde förvaltningsrätt. Detta utlåtande blef emellertid af Riksdagens båda kamrar afslaget.

En vid 1870 års riksdag väckt motion derom att till förbättrande af den gifta qvinnans ställning mannens målsmansrätt måtte upphöra samt i följd deraf ej blott 9 kap. utan äfven 8 kap. och vissa delar af 11 kap. i Giftermålsbalken upphävas, rönte intet understöd af Lagutskottet, som bland annat erinrade, hurusom målsmanskapets fullständiga borttagande allt för mycket skulle strida mot allmänna föreställningsättet hos oss i fråga om den innerliga förening och gemensamhet, som genom äktenskapet inträder och hvarur, då den ena af makarne borde vara den styrande, mannens målsmanskap för hustrun ansåges framgå såsom en otvungen följd. Motionen afslogs.

I enahanda syfte förekommo vid 1871 års riksdag förslag af tvenne motionärer, hvilka bland annat påyrkade sådan lagändring, att all den egendom, lös eller fast, som hustru före äktenskapet egt eller efter detsamma ärft eller förvärfvt, förblefve hennes enskilda tillhörighet, deröfver hon allena egde förfoga. Lagutskottet, som erkände en lagändring i det antydda syftet vara af behovet påkallad, fann dock förslaget i dess helhet vara betänkligt, enär detsamma syntes ej kunna genomföras, utan att i sammanhang dermed en genomgripande förändring af hela den gällande lagstiftningen rörande makars egendomsgemensamhet verkställes, en förändring, hvarpå det allmänna tänkesättet, enligt hvad utskottet befarade, då ännu icke vore nog förberedt; men utskottet tillstyrkte på anförda skäl, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande af förslag till sådan ändring af 8 kap. 1 § Giftermålsbalken, att genom äktenskapsförord måtte kunna betingas rättighet för hustru att råda öfver sin enskilda egendom, äfvensom till de förändrade bestämmelser i öfrigt, som deraf borde blifva en följd. Riksdagens kamrar biföllo hvad utskottet sålunda tillstyrkt.

Ett motsatt öde rönt en å 1873 års riksdag väckt motion rörande sådan ändring i 8, 9, 10 och 11 kapitlen Giftermålsbalken och dermed sammanhängande lagrum, att gift qvinna, der icke annorlunda öfverenskommit, skulle ega sjelf råda öfver henne genom arf eller förvärf enskildt tillhörig egendom eller åtininstone öfver sin egen arbetsförtjenst. I enlighet med Lagutskottets afstyrkande utlåtande, som hufvudsakligen utgick från den synpunkt, att äktenskapets idé kräde samverkan mellan makarne utan skilda intressen samt enhet i ordnandet af makarnes angelägenheter, blef motionen af Riksdagen afslagen. Härvid yppade sig emellertid mycket skiljaktiga meningar, i det en betydlig minoritet (42 röster mot 54 i Första kammaren samt 57 mot 72 i den Andra) understödde ett af en reservant inom Lagutskottet väckt förslag, hvars hufvudpunkter voro, att målsmanskapet skulle upphävas och den gifta qvinnan betraktas såsom myndig vid hvilken ålder som helst, samt makarne tillerkännas fullkomlig likställighet i afseende å förmögenhetsförvaltningen, så att hvardera egde att ensam råda öfver sin enskilda egendom men begge gemensamt att förvalta boets samfälda tillgångar.

Än mera omfattande förslag i fråga om makars egendomsförhållanden förekommo å 1874 års riksdag. En motionär ansåg frågan lämpligen kunna lösas genom införande af obligatoriska äktenskapskontrakt i förening med rättighet för hustru att sjelf råda öfver sin enskilda egendom samt föreslog för sådant ändamål ändringar i 7, 8, 9, 10 och 11 kapitlen Giftermålsbalken. En annan, hvilken åter upptog, i delvis modifierad form, de yrkanden, som omfattats af minoriteten å 1873 års riksdag, framställde i öfverensstämmelse härmed förslag dels till en särskild författning om förvaltning af egendom i makars bo och dels till ändringar i 8, 9 och 11 kapitlen Giftermålsbalken, 20 kap. Ärfdabalken, 1 kap. Handelsbalken äfvensom i 2, 4 och 6 §§ af Boskildnadsförordningen. Den förstnämnde motionärens förslag vann intet understöd. Med anledning af det senare förslaget blef inom Lagutskottet, med anknytning till den åsigt, som uttalats i 1871 års riksdagskrifvelse och med särskildt fästadt afseende å angelägenheten deraf

att genom lag skydda den medellösa hustrun mot mannens magtmissbruk beträffande sådan inkomst, som hon genom eget arbete kunde bereda sig, utarbetadt ett nytt förslag, hvilket, antaget af Riksdagen, erhöll Kongl. Maj:ts stadfästelse genom särskilda förordningar af den 11 December 1874.

Härigenom infördes följande stadganden i Giftermålsbalken: i 8 kap. 1 §, att äktenskapsförord må göras ej blott, såsom tillförene, om makarnes giftorätt, utan ock om förvaltningen af hustruns enskilda egendom; i 9 kap. 1 §, att mannen är hustruns målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom som är från hans förvaltning undantagen; att om genom äktenskapsförord är stadgadt, att hustru tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas eller om sådant stadgande är meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är med vilkor att den henne enskildt tillhöra skall, då ege hustrun öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet; och att, i fall hustrun kan genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda; samt i 11 kap. 6 §, att från der stadgadt förbud för hustru att afyttra fast gods eller sälja något af lösören i boet undantages det fall, att hon eger sådan egendom sjelf förvalta, hvaremot förbudet för hustru att köpa fastighet genom paragrafens ändrade lydelse bortfallit. Tillika gafs åt 4 § i förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 sådan ändrad lydelse, att god man till biträde åt hustru, då boskilnad blifvit sökt, skall förordnas endast der hon det begär; hvarjemte häraf föranledd ändring i 6 § af samma förordning meddelades.

Frågan om gift qvinnas rätt blef år 1877 ånyo föremål för Riksdagens behandling. De yrkanden, som då af enskild motionär framställes i ämnet, gingo vida längre än tillförene varit vid riksdagen ifrågakaldt. Sålunda föreslogs, att allt hvad i lag eller särskild författning funnes stadgadt om äktenskapsförord, mannens målsmanskap för hustrun, morgongåfva, giftorätt, samt fördel af bo oskifto måtte upphävas samt i stället för 8, 9, 10, 11 och 17 kapitlen Giftermåls-

balken med dertill hörande författningar meddelas, under 8 kap. nämnda balk, föreskrifter derom, att gift kvinna vare myndig, men de förbindelser hon iklädde sig icke bindande för mannen, att all egendom, som hustrun vid äktenskapets ingående egde eller sedermera förvärfvade, vore hennes enskilda egendom, den hon sjelf hade att förvalta, att hustrun skulle underhållas af mannen, och att vid mannens död borde henne tillfalla — under namn af enkerätt — en tredjedel af mannens egendom utöfver hvad han kunde hafva tillagt henne genom gåfva eller testamente. I sammanhang härmed och såsom konsekvenser af de nya grundsatserna föreslogos vidare dels åtskilliga ändringar i 3, 5 och 13 kapitlen Giftermålsbalken, i 5, 6, 9 och 12 kapitlen Ärfdabalken, i 1, 10 och 17 kapitlen Handelsbalken och i 10 kapitlet Rättegångsbalken, dels upphäfvande af hela Boskildningsförordningen jemte en del bestämmelser i Förordningen den 18 September 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall m. m., dels ock tillägg i författningarne angående folkundervisningen och fattigvården. — Ett sådant »fullständigt kullkastande af de grundvalar, hvarpå hela vår familjerätt vore bygd,» fann dock Lagutskottet sig desto mindre kunna förorda, som en dylik förändring af familjerätten antoges vara hvarken förenlig med allmänna tänkesättet i landet eller föranledd af några större olägenheter i för handen varande förhållanden. Genom de stadganden, som meddelats i ofvan nämnda förordningar 1862 och 1874 ansåg utskottet lagstiftningen hafva — i bemödandet att trygga den gifta kvinnan mot mannens missbruk af målsmansrätten och mot de olägenheter, egendomsgemenskapen i vissa fall kunde medföra — gått så långt som »för närvarande» vore tillrädligt. Utskottets afstyrkande utlåtande blef af Riksdagens kamrar utan votering bifallet.

Härefter lemnades frågan oberörd intill 1883 års riksdag. Genom en då afgifven motion, i hvars hufvudsyfte flere bland Riksdagens ledamöter redan från början instämde, framställdes ett förslag af hufvudsakligen enahanda innehåll med det som år 1877 undergått pröfning. Dock borde, enligt det nya förslaget, föreskrift gifvas om skyldighet för man och hustru att hjälpa hvarandra och bidra den ena till den

andres uppehälle, hvar och en i förhållande till sin förmåga, afvensom derom att vid endera makens död, den andra skulle erhålla såsom enklings- eller enkerätt (utöfver gifvo- eller testamentsmedel) en fjerdedel af den afidnas egendom, som icke utgjordes af ärfd eller före äktenskapet förvärfd fastighet å landet; och till de lagens rum, som i följd häraf borde ändras eller erhålla tillägg, hade nu lagts 17 kap. 1 § samt 19 kap. 3 § Ärfdabalken; hvaremot den år 1877 ifrågasatta ändring i 17 kap. 4 § Handelsbalken (åsyftande förmånsrätt för enkerätt) nu utlemnats. Icke heller detta lagförslag, till hvars stöd särskildt åberopades den i England, enligt en akt om gifta qvinnors eganderätt af år 1882, genomförda reform i ämnet, tillvann sig Lagutskottets förord. Förslaget blef af Riksdagen afslaget, dock efter votering, hvarvid minoriteten i båda kamrarna röstade för aflåtande af en skrifvelse i motionens syfte.

Följande år bragtes ämnet å bane medelst trenne hos Riksdagen väckta motioner. I en af dessa föreslogs skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att till en kommande riksdag måtte afgifvas förslag till sådan ändring af Giftermålsbalken med dit hörande lagrum att, utan äktensksförord, man och hustru komme till all den rätt, som nu genom sådant kunde dem beredas, att råda hvar öfver sin före eller efter äktenskapet ärfda eller förvärfda egendom. En annan motion åter afsåg införande af sådane förändringar i gällande lag, att det blefve bestämdt, dels att förord skulle upprättas mellan man och qvinna, innan lysning till äktenskap för dem finge utfärdas, och dels att mannen ej utan hustruns samtycke skulle ega att makarnes gemensamma fasta egendom å landet eller hus och jord i staden bortskifta, förpanta eller sälja; och borde en underdånig skrifvelse i sådant syfte af riksdagen aflåtas. Den tredje motionen innehöll förslag till ändring af 1 och 5 §§ i 11 kap. Giftermålsbalken i ändamål dels att betaga mannen rätt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja fast egendom, som blifvit under äktenskapet förvärfvad och hvari giftorätt kunde ega rum, och dels att, om endera af makarne förbättrat sin enskilda egendom med begge deras del i boet, sådant skulle vid arfskifte eller delning å dess egen lott räknas.

Framställningen om äktenskapsförords föreskrifvande såsom vilkor för lysning vann ingen anslutning och har ej föranledt någon åtgärd från Riksdagens sida.

Hvad åter angår öfriga vid 1884 års riksdag väckta förslag i ämnet, har med anledning deraf Riksdagen, i öfverensstämmelse med hvad Lagutskottet i afgifvet utlåtande tillstyrkt, den 7 Maj samma år till Kongl. Maj:t aflåtit förut omförmälda, till Nya Lagberedningen öfverlemnade skrifvelse om framläggande af förslag till vissa ändringar och tillägg i gällande lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden.

I denna skrifvelse anföres, hurusom Riksdagen, efter sorgfällig pröfning af hithörande förhållanden, kommit till den åsigt, att nu gällande lagstiftning i nedannämnda afseenden bör ändras sålunda:

1:o att i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, mannen ej må ega giftorätt, och att förty sådan rätt icke heller bör tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom varder under lösören räknad;

2:o att gift qvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt;

3:o att mannen icke må hafva magt att utan hustruns samtycke bortsifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden;

4:o att hustrun ej bör vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit;

5:o att, derest under äktenskapet mannen i andra fall, än det i 11 kap. 5 § Giftermålsbalken omförmälda, till nytta ensamt för sig sjelf användt makarnes gemensamma egendom i boet, jemväl sådant skall vid delning eller arfskifte å hans lott räknas, äfvensom att motsvarande bestämmelse bör gälla för hustru, som under äktenskapet med

dylik egendom guldit sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig enskild fördel.

I afseende å den i 1 punkten förordade bestämmelse har Riksdagen, under erinran att en sådan bestämmelse upptagits så väl af Lagkomitén som af den äldre Lagberedningen uti de af dem afgifna förslag till giftermålsbalk, åberopat den af Lagkomitén härutinnan lemnade motivering, så lydande:

»Ehuru lagen förordnat, att giftorätt icke skall ega rum i ärfd jord å landet, eller i den, som endera maken före giftermålet der förvärfvat, har den likväl medgifvit giftorätt i all både ärfd och förvärfd fastighet i stad, utan åtskilnad om förvärfvandet skett före eller efter giftermålet. Lagstiftaren har utan tvifvel utgått från den synpunkt, att hus och tomt i städerna icke i allmänhet utgjorde borgarens redbaraste förmögenhet, men att deremot å landet, der näringssättet egentligen bestode i jordbruk, fastigheten eller jorden vore brukarens förnämsta egendom, som således åt honom eller hans släkt borde förvaras. I fråga om giftorätt emellan makar har dock komitén, vid ämnets närmare granskning, icke kunnat godkänna denna skilnad. När bolaget emellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga insatserna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfälda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar eller annan lös egendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, om det gäfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad angår fast egendom, vare sig å landet eller i stad, så kan för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord ega rum, huruvida hvad af hvardera maken enskildt i lös egendom införes må kunna från samfälligheten afsöndras, är man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarne emellan i afseende på fastighet. Genom det, att man undantager viss egendom från samfälligheten, afskär man alla anspråk af ena makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnes egen

bøjelse att med hvarandra dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, bör man likväl betänka, att de svårligen med likgiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan slägt.

Då de nu anförda skäl gälla lika för fast egendom i stad och på landet, har komitén med afseende derå stadgat ett lika förhållande samt ansett tillräckligt utrymme vara lemnadt åt makarnes inbördes välvilja, när dem blifvit tillätet att, efter eget behag, medelst förord eller testamente, gifva hvarannan del i all deras egendom, och att för åtnjutande deraf sjelfve utstaka vilkoren.»

Härvid har Riksdagen tillagt, att om det redan i och för sig måste vara önskligt, att all fastighet, vare sig å landet eller i stad, i civilrättsligt hänseende blefve likställd, det nu torde vara desto mera påkalladt att låta den enda i nämnda hänseende ännu kvarstående skilnad falla, som inga skäl längre syntes kunna anföras för dess bibehållande.

Vid 2 punkten har Riksdagen anført, hurusom enligt 8 kap. 1 § Giftermålsbalken i 1734 års lag förord kunde göras endast om makarnes giftorätt. Så hade ock varit fallet enligt förordningen den 13 Juli 1818, och först genom förordningen den 11 December 1874 hade förord utsträckts till att kunna omfatta äfven förvaltningen af hustruns enskilda egendom. Härigenom uppstode emellertid det förhållande att, ehuru qvinna icke genom ingående af äktenskap försattes i omyndighets-tillstånd, utan snarare, derest hon icke redan då uppnått myndighets-åldern, blefve myndig, den mannen tillagda förvaltning likväl utsträcktes så långt att, der hustrun hade egendom, hvari mannen icke enligt lag njöte giftorätt eller hvilken genom förord vore förklarad för hustruns enskilda eller som genom gåfva eller testamente vore henne gifven med vilkor att den henne enskildt tillhöra skulle, hustrun icke egde att öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der icke sådant vore uttryckligen vare sig i förordet aftaladt eller af gifvaren eller testator föreskrifvet. Detta funne Riksdagen innebära en oegentlighet. Ansåge man öfver

hufvud hustrun kunna få råda öfver egendom, så syntes det naturligaste vara, att hon utan särskildt aftal eller föreskrift om hennes befogenhet i ifrågavarande afseende finge förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig.

Beträffande den föreskrift, som enligt 3 punkten skulle meddelas, har Riksdagen uttalat den åsigt, att en sådan föreskrift vore egnad att i många fall förekomma lättsinniga köpe-, förpantnings- eller bytesaftal om fast egendom, som samfäldt tillhörde båda makarne, och dy-medelst åt boet och barnen rädda sådan egendom. Då derjemte makarne, åtminstone i allmänhet, hade lika lott i fast egendom, hvori giftorätt egde rum, syntes det ock vara af billighet och rättvisa mot hustrun påkalladt, det äfven hon finge hafva sitt ord med vid sådana aftal om samfäld fast egendom, som ofvan nämnts. I allmänhet mötte ej heller vid ingäendet af dylika aftal någon svårighet att inhemta hustruns samtycke, och åtminstone kunde en sådan svårighet anses ytterst sällan vara öfvervinnelig.

Hvad angår den i 4 punkten åsyftade föreskrift, har Riksdagen åberopat hvad till stöd för en dylik, i Lagkomiténs och i den äldre Lagberedningens förslag upptagen föreskrift blifvit anfördt af Lagkomitén, som härom yttrat:

»Att mannen, som under äktenskapet råder öfver boets samfällighet, kan utan inskränkning belasta den med gäld, har man ansett otvifvelaktigt. När han är oförhindrad att alldeles förstöra hela samfälligheten, så länge hans målsmanskap icke är honom fräntaget, måste han ock kunna med samfälligheten betala den skuld, han gör under denna sin egenskap af boets representant. Om det bevisas, att han dertill är oskicklig, och om han af sådant skäl ställes under annans förmynderskap, då först upphör hans rätt att råda öfver samfälligheten; men dessförinnan vore det för allmänna förtroendet af mycken våda, om en borgenärs betalningsrätt skulle bedömas efter den större eller mindre fördel, ett bo kunde hafva haft af den försträckning han till målsmannen gifvit.

Man har derföre antagit, att den gäld, som af mannen under äktenskapet göres, skall betalas af samfäld egendom, utan att någon

utredning må komma i fråga, huruvida boet deraf haft nytta eller icke. Men i samma mån mannens magt i allmänhet att råda öfver boet är inskränkt, måste äfven rättigheten att använda boets egendom till skulds betalning vara det. Hvad som enskildt tillhör hustrun, bör ej kunna, för de skulder mannen gjort, tagas i mät. Det synes innebära en icke fullkomlig öfverensstämmelse i lagen, att sedan 1 § i 11 kap. Giftermålsbalken ovilkorligen förbudit mannen att, utan hustruns formliga samtycke, sälja eller förpanta hennes jord, 3 § i samma kapitel likväl stadgar, att äfven denna jord skall häfta för en del af den gäld, mannen gjort. Han eger icke att *godvilligt* bortlåta sådan egendom, ehvad det sker till boets nytta eller icke; men han kan, genom åsamkande af skulder, bringa den under en *tvungen* försäljning.

Man har trott sig böra, med hvad förslaget till 9 kap. 3 § innehåller, på det sätt sammanbinda det stadgande, som i förevarande kapitel skulle införas, att man utstakat, det hustruns enskilda egendom, hvarken hel och hållen, eller till någon del, kunde för gäld tillgripas, der hon ej sjelf till ansvarighet sig bundit.

Vidkommande 5 punkten har Riksdagen ansett hvad i nämnda punkt blifvit föreslaget vara af all rättvisa påkalladt, på det att icke endera maken, — i de flesta fall antagligen mannen — måtte kunna genom sina åtgärder förbättra sin ställning i boet på andra makens bekostnad. Mångfaldiga sätt, å hvilka sådant kunde ske, skulle kunna uppgifvas. Någon synnerlig svårighet vid det ifrågakända stadgandets tillämpning syntes icke böra uppstå, då det ju blefve dens sak, som på omförmälda grund yrkade afdrag å andra makens lott, att lagligen styrka det till stöd för yrkandet andragna förhållande. Vål kunde det vara sant att sådan bevisning i många fall, särskildt efter lång tids förlopp, icke blefve lätt och att den stundom blefve omöjlig att förebringa, men deraf syntes icke kunna eller böra följa, att i de fall, der förhållandet erkändes eller tillräcklig bevisning derom vore tillgänglig, den af rättvisa påkallade afräkningen vid bodelningen eller arfskiftet icke borde ega rum.

Slutligen och då emellertid de lagbestämmelser, hvilka för uppnående af sålunda angifna syften kunde finnas erforderliga, syntes bäst kunna utarbetas genom åtgärd från Kongl. Maj:ts sida, har Riksdagen anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete, samt för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg i den angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden gällande lagstiftning, som Riksdagen, på sätt nu är omförmäldt, förklarar sig för sin del anse böra tillvägabringas i syfte att bättre, än i samma lagstiftning skett, tillgodose gift kvinnas rätt och bästa.

Den inre enhet emellan äkta makar, hvilken eger sin grund i äktenskapets idé, sådan som denna blifvit af ålder uppfattad, finner enligt 1734 års lag i yttre måtto sin motsvarighet i de bestämmelser, hvarigenom förvaltningen af makarnes enskilda och samfälda egendom blifvit lagd i den ene makens, i mannens hand. En sådan öfverensstämmelse mellan äktenskapets etiska och legala moment har emellertid ej kunnat vinnas annorledes än på bekostnad af den andra makans, af hustruns sjelfständighet i rättsligt hänseende. Föreskriften om mannens målsmanskap och det sätt, hvarpå denna föreskrift jemte öfriga stadganden om makarnes ömsesidiga rättigheter blifvit vid lagskipningen tillämpade, ådagalägga, huruledes hustrun — ehuru hon väl icke enligt lag kan betraktas såsom omyndig — dock ansetts i flere väsentliga afseenden sakna den rätt och befogenhet, som höra den personliga fullmyndigheten till. Sålunda har, i öfverensstämmelse med gammal sed och allmänt godkända rättsbegrepp, den yttre enhetens princip i fråga om förhållandet mellan äkta makar kunnat af 1734 års lagstiftare bevaras och genomföras i hufvudsakliga delar. Men häraf framgår ock, att en rubbning härutinnan till beredande af ökad sjelfständighet för den gifta kvinnan icke kan åstadkommas annorledes än på bekostnad af nyssnämnda princip, om hvars följdriktiga genomförande fråga numera i

allt fall icke lärer kunna uppstå. I motsatt rigtning togs nemligen det steg, som betecknas af förordningen den 11 December 1874. Medgifvandet att genom äkenskapsförord utesluta mannen från förvaltningen af hustruns enskilda egendom, berättigandet för hustrun att sjelf råda så väl öfver sin genom förord eller genom bestämmelse vid gåfva eller testamente från mannens förvaltning undantagna egendom och dess afkomst som ock öfver det hon kan genom eget arbete förvärfva, samt de inskränkningar i mannens målsmanskap, som häraf blifvit en följd, dessa stadganden innebära redan en principiellt gifven möjlighet till särskiljande af boets förvaltning, en anordning, som ej kan undgå att sträcka sitt inflytande äfven till tredje mannens rätt. Vål har i sistnämnda hänseende erfarenheten hittills lemnat föga ledning för bedömande af följderna utaf 1874 års lagstiftning, uppenbarligen af det skäl, att de nya bestämmelserna ännu icke kommit till någon allmänare användning. Men det låter sig svårligen förnekas, att en mellan makarne delad förvaltning af boet kan gifva anledning till rättsförhållanden, för hvilkas reglering nu gällande lag icke innehåller tillfredsställande föreskrifter. Hit höra frågorna om förvaltningsrättens begränsning och dess verkningar, om behörigheten att ingå förbindelser och göra gäld samt om gäldens betalning. Om nu ock hittills, af ofvan antydt skäl, något synnerligt behof af nya eller förändrade föreskrifter i nyssnämnde hänseenden icke framträdt såsom en följd af 1874 års lagstiftning, lärer dock samma skäl icke vidare kunna anses giltigt, då fråga är om att ytterligare fortgå i den rigtning, som är ämnad att leda till ett ökad ekonomiskt oberoende för den gifta qvinnan och hennes betryggande mot missbruk af målsmansrätten. Hvad Riksdagen i sådant afseende föreslagit innefattar, bland annat, att från *undantag*, på sätt i 1874 års förordning är förutsatt, till *regel* upphöja hustruns förvaltningsrätt öfver sin enskilda egendom. Riksdagens förslag innebär tillika att minska den legala giftorättens omfång, hvarigenom äfven hustruns förvaltningsrätt varder i samma mån utvidgad. Vigten af de skäl, som blifvit anförda för dessa och öfriga nu föreliggande yrkanden, kan ur erfarenhetens synpunkt ej bestridas; och de tid efter annan med

växande styrka framträdande fordringarne på reform af lagstiftningen om äkta makars egendomsförhållanden syfta omisskänligen till fortgång på den redan år 1874 beträdda vägen. Då nu Beredningen erhållit uppdrag att utarbete förslag till de förändrade bestämmelser i detta ämne, till hvilka 1884 års riksdagsskrifvelse kunde gifva anledning, har Beredningen haft att i främsta rummet taga i öfvervägande, huruledes de förordade nya bestämmelserna kunde låta förena sig med andra till ämnet hörande eller dermed sammanhängande lagbud, i hvilka någon ändring nu icke blifvit af Riksdagen ifrågasatt. Härvid har det visserligen ej undfallit Beredningen, att svårigheter och oegentligheter i vissa hänseenden måste uppkomma genom partiela lagändringar, grundade på en ny och för lagens orubbade delar ursprungligen främmande princip. Hustruns rätt att råda icke blott öfver sin enskilda egendom utan äfven öfver sådan samfäld, som utgöres antingen af den enskilda egendomens afkastning eller ock af hustruns egen arbetsförtjenst, innebär en sådan ny princip, hvars införande har inverkan på makarnes förhållande både sins emellan och till borgenärer. Att till följd häraf de af Riksdagen förordade bestämmelserna måste föranleda till ändring af lagen äfven i åtskilliga andra hänseenden, har synts Beredningen vara uppenbart. Emellertid ligger enligt Beredningens tanke icke liten vikt deruppå, att de nya stadganden, som antagas, helst i ett ämne af så djup betydelse för samhället som det förevarande, icke innebära större och mera väsentliga ändringar i det bestående, än att de kunna betraktas såsom moment i den naturliga utveckling, lagen efter hand och i jämbredd med allmänna rättsmedvetandet bör undergå. Ur denna synpunkt kan det icke anses önskvärdt, att en ny grundsats varder på en gång med strängaste konsekvens genomförd i alla de hänseenden, der tillämpning deraf må kunna ifrågakomma. Ej heller lär det kunna för flertalet af gifta qvinnor i vår tid anses eftersträfvansvärdt att genom ernående af full likställighet med mannen i ekonomiskt hänseende gå miste om det skydd och de förmåner, hvilka under vänliga och naturliga förhållanden äro hustrun beredda genom mannens målsmanskap och dermed följande förpligtelser. Det bör för öfrigt fasthållas, att lag-

stiftningen till upprätthållande af en institution sådan som äktenskapet ej får grundas uteslutande på *en* princip såsom t. ex. hustruns sjelfständighet, mannens målsmanskap o. s. v. Fastmera kräfves ett jemnt och skäligt afvägande mellan de skilda intressen eller faktiskt gifna förhållanden, på hvilka berörda lagstiftning eger återverkan. Om således qvinnans af nutiden erkända anspråk på en fri och sjelfständig utöfning af hennes rättigheter i personligt och ekonomiskt hänseende ej inom äktenskapet lärers kunna i sin fullständigaste omfattning förverkligas utan att inkräkta på den enhet och sammanhållning, som tillhör äktenskapets natur, så följer häraf, beträffande den gifta qvinnan, att nämnda anspråk måste lida någon inskränkning, på det att i allt fall tygdpunten af den gemensamma förvaltning, hvilken tillkommer makarne såsom enhet, måtte kunna läggas i en hand. Denna grundsats skall, enligt Beredningens öfvertygelse, ej kunna lemnas å sido, utan att derigenom åstadkommes en högst väsentlig rubbning af äktenskaps- och familjeförhållandena inom vårt land, — en rubbning, till hvars genomförande det upplysta tänkesättet inom landet, åtminstone för närvarande, ingalunda torde finnas benäget.

I sammanhang härmed må ock anmärkas, att en utvidgad egendoms-gemenskap, hvarom fråga äfven hos Beredningen förevarit, ingalunda är egnad att undanrödja de betänkligheter, som en mellan makarne helt och hållet delad förvaltning af den gemensamma egendomen måste uppväcka. Ett stadgande derom att vid äktenskapets upplösning hvardera maken skulle komma i åtnjutande af giftorätt i all den andra makens ärfda eller förvärfda egendom synes i ingen måtto kunna förebygga den anledning till söndring mellan makarne, som kunde uppstå, derest begge erhöllo oinskränkt rätt att råda hvar öfver sin i boet införda andel af egendomen. De flere gånger inom Riksdagen framställda förslag till giftorättens utsträckning hafva ej heller vunnit godkännande.

Då nu Riksdagen, på sätt i dess underdåniga skrifvelse förmåles, efter sorgfällig pröfning af hithörande förhållanden, stannat vid de ändringsförslag, som innehållas i samma skrifvelses fem särskilda punkter, samt till följd deraf anledning nu icke lärers förefinnas till antagande,

att ett förslag, som i hufvudsak innehölle annat eller mera än hvad sålunda blifvit af Riksdagen med bifall omfattadt, för närvarande skulle vinna godkännande, så har Beredningen ansett sig, på grund af det erhållna uppdraget, böra inskränka sin åtgärd hufvudsakligen inom de gränser, som i berörda skrifvelse angifvas. Beredningen har derföre utarbetat förslag till en i enlighet med Riksdagens uttalade åsigter ändrad lydelse af 10 och 11 kapitlen Giftermålsbalken samt derutöfver föreslagit allenast sådana lagändringar, hvilka synts Beredningen blifva en ovilkorlig följd af de förra ändringarne eller åtminstone stå med dem i närmaste sammanhang. Skälen till de hufvudsakligaste ändringarne finnas angifna i Riksdagens skrifvelse, för hvars innehåll här ofvan blifvit redogjort; och hvad derutöfver synts vara att anföra såsom motiv till förevarande lagförslag får Beredningen nu framställa i den ordning, hvartill förslagets särskilda delar föranleda.

Giftermålsbalken.

9 KAP.

1 §. I detta lagrums stadgande om mannens målsmanskap, såsom stadgandet lyder enligt Förordningen den 11 December 1874, är någon ändring ej ifrågasatt, vare sig i Riksdagens skrifvelse eller i Beredningens förslag.

Den utvidgade rätt och befogenhet i fråga om egendom i boet, som enligt förslagets bestämmelser skulle tillkomma hustrun, synes nemligen Beredningen icke gifva giltig anledning till någon inskränkning af mannens målsmansrätt inom äktenskapet utöfver den redan genom 1874 års förordning vidtagna. För upprätthållandet af den äktenkapliga enheten och för familjens skydd mot fara af splittring genom uppkomna stridiga meningar mellan makarne om hvad familjens rätt och intresse i särskilda fall kräfva, erfordras nemligen med nödvändighet att vid sådan olikhet i meningar ena maken tillägges det afgörande

ordet. Ty att för detta ändamål påkalla en tredje person eller ett ingripande af offentlig myndighet vore uppenbarligen lika litet ögnadt att åstadkomma ett rätt afgörande af den uppkomna skiljaktigheten, som att för framtiden bevara den nödiga enheten och öfverensstämmelsen mellan makarne.

I nu angifna förhållande ligger grunden för målsmanskapet, och detta förutsätter sålunda ingalunda ett betraktelsesätt af hustruns ställning inom familjen, hvilket skulle stå i strid med hustruns berättigade anspråk på personlig frihet och sjelfständighet. Äfven med målsmansrättens bibehållande kan hustrun erkännas såsom myndig, och den uppfattning, enligt hvilken berörda rätt kommer i strid med den hustrun skäligen tillkommande sjelfbestämningsrätt, synes innebära ett misskännande af hvad som utgör det väsentliga i målsmansrätten. Innebär nemligen denna rätt icke någon annan inskränkning i hustruns frihet än den, som utgör den nödvändiga förutsättningen för äktenskapet, och afser samma rätt familjens angelägenheter, så kan den icke betraktas annorlunda än såsom den nödvändiga begränsning i den ogifta qvinnans frihet, som inträdet i äktenskapet och grundläggandet af familjen föra med sig. För familjens lika väl som för samhällets uppkomst och bestånd måste dess medlemmar underkastas en viss inskränkning i den individuella sjelfbestämningsrätten.

Då målsmanskapets betydelse och innehåll icke varder uttömdt genom den derur härflytande befogenhet att råda öfver egendom i boet och att för egendomen tala och svara, synes i dess begrepp icke ligga något hinder att från denna befogenhet undantaga viss egendom i boet. Vid sådant förhållande torde man ej heller med fog kunna påstå, att den hustrun tillagda vidsträcktare rätt att råda öfver egendom i boet skulle stå i motsägelse med målsmanskapet.

Af hvad sålunda blifvit antydt torde framgå, att, enligt Beredningens öfvertygelse, det förhållande inom äktenskapet, som utmärkes genom målsmansrätten, bör — likasom dess hittillsvarande beteckning — bevaras och qvarstå såsom tecknet till och garantien för äktenskapets enhet, hvilken icke utan menliga följder kan upphävas. För beva-

rande af rättsregeln, att »mannen är hustruns målsman», talar i öfrigt icke blott nödig hänsyn till äktenskapsrättens historiska utveckling, hvars betydelse, på sätt ofvan framhållits, särskildt inom detta lagstiftningsområde, är af synnerlig vikt. Äfven de försök, som blifvit gjorda, att med uteslutande af den häfdvunna beteckningen uppräknade särskilda skyldigheter, som för sammanhållningens bevarande inom äktenskapet, skulle åligga makarne gemensamt eller en hvar af dem särskildt, ådagalägga olägenheterna af ett dylikt tillvägagående. De föreslagna särskilda bestämmelserna angifva icke med samma tydlighet som det lagstadgande, de äro afsedda att ersätta, den rätta omfattningen och begränsningen af makarnes skyldigheter i äktenskapet, och dylika bestämmelser kunna i följd af äktenskapets egen natur ej heller blifva uttömmade.

Enligt 1874 års förordning innehåller senare stycket af 1 § bestämmelser om hustrus rätt att råda öfver egendom. Då emellertid ändringar nu ifrågasättas angående såväl giftorättens omfång som båda makarnes dispositionsrätt öfver egendom i boet, har Beredningen funnit det vara ändamålsenligt att efter de §§ i nästa kapitel, som handla om giftorätten, der sammanföra stadgandena om makarnes ömsesidiga rättigheter i afseende å boets förvaltning. Af detta skäl är senare stycket af ifrågavarande § i förslaget uteslutet på detta ställe.

10 KAP.

1 §. I sammanhang med 10 kapitlets omarbetning i öfrigt har Beredningen trott det vara lämpligt att genom några vid denna § tillagda ord erinra, att kapitlets bestämmelser om giftorätt ej afse äktenskap, der genom förord blifvit annorlunda stadgadt.

2 §. Första stycket af denna § i förslaget motsvarar hvad för närvarande är i 10 kapitlets 2 § stadgadt, med den ändring allenast, som föranledts deraf att, på sätt 1 punkten i Riksdagens skrifvelse innehåller, fastighet i stad eller å stadens mark, som endera maken före

eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, blifvit räknad till enskild egendom, deri den andra maken ej erhåller giftorätt.

Det ändamål, som åsyftas dermed att viss egendom af lagen förklaras tillhöra man eller hustru enskildt och ställes under dess förvaltning, synes icke medgifva, att make, hvars enskilda egendom blifvit genom försäljning eller annorledes under äktenskapet mot annan egendom utbytt, derigenom skall ovilkorligen gå förlustig den förmån, som varit med berörde egande- och förvaltningsrätt förenad. Redan i Lagkomiténs förslag till Giftermålsbalk intogs ett stadgande derom att, då under äktenskapet ena makens enskilda fasta egendom blifvit bortbytt mot annan fast egendom, samma make ock skulle hafva enskild rätt till den tillbytta egendomen. Billigheten häraf synes uppenbar; och mot denna regels utsträckta tillämpning å de fall, der enskild egendom, vare sig lös eller fast, blifvit såld eller annorledes förvandlad eller omsatt, synes någon annan betänklighet icke kunna anföras, än att det ofta blefve svårt att med full visshet utreda, hvilken egendom på oförmälda sätt blifvit satt i stället för den förvandlade. Bevisningens svårighet har emellertid icke synts Beredningen utgöra tillräckligt skäl att för den make, hvars rätt är i fråga, utesluta möjligheten att bevara samma rätt; och det inses lätteligen att, utan en sådan möjlighet, den ökade trygghet, man särskildt velat bereda hustrun genom ändrade bestämmelser rörande enskild egendom och dess förvaltning, blefve i många fall temligen illusorisk, exempelvis der den enskilda egendomen utgjordes af penningar eller värdepapper.

På dessa grunder är i ett senare stycke af denna § tillagd en föreskrift derom att den egendom, som genom åtgärd af nu ifrågasvarande beskaffenhet kommit i enskild egendoms ställe, jemväl skall till sådan egendom hänföras.

3 §. I denna och nästföljande §§ upptagas de bestämmelser, som äro afsedda att makarne emellan reglera rätten att råda öfver boet. Att denna rätt, i allmänhet och så vidt ej annorlunda är uttryckligen stadgadt, tillhör mannen, följer af dennes kvarstående målsmansrätt.

Att här särskildt uttala detta, har emellertid ansetts lämpligt, då de öfriga bestämmelserna i ämnet innefatta dels undantag ifrån och dels inskränkningar uti berörda rätt.

4 §. Då Riksdagen i 2 punkten af dess ifrågavarande skrifvelse förklarar sig anse, det gift qvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig denna rätt, synes detta, med särskild hänsyn till derför i samma skrifvelse anförda skäl, icke kunna annat än innebära, att den gifta qvinnans förvaltningsrätt bör utsträckas ej blott till hennes enskilda egendom utan äfven till afkomsten deraf. Enligt den lydelse, 1 § af 9 kap. Giftermålsbalken erhållit genom Förordningen den 11 December 1874, är nemligen hustru, som har enskild egendom, hvilken genom äktenskapsförord, vid gifva eller i testamente undantagits från mannens förvaltning, berättigad att råda öfver denna egendom och dess afkomst, der ej annorlunda blifvit om förvaltningen föreskrifvet; och såsom en oegentlighet härvid är af Riksdagen allenast det förhållande anmärkt, att hustruns berörda rätt vore beroende af särskildt förbehåll. Uppenbart är ock, att med egendomens förvaltning måste vara förenad rätt att råda öfver dess afkomst, för så vidt denna skall användas i och för sjelfva förvaltningen. Vål är afkomsten af kommunikabel natur, så att mannen deri har giftorätt, men enahanda är förhållandet med den egendom, som hustrun genom eget arbete förvärfvar, och hvaröfver hon jemväl, enligt 1874 års förordning, eger råda. I sistnämnda afseende har någon anledning till ändring af gällande lag icke förekommit; och stadgandet härom har förty med oförändrad lydelse blifvit af Beredningen upptaget. Hvad åter angår afkomsten af hustruns enskilda egendom, har Beredningen ansett det ligga i sakens natur att — om också hustruns rätt att ensam råda öfver berörda afkomst måste innebära befogenhet att oberoende af mannen bedöma, i hvad mån afkomsten må vara behöflig att till ett eller annat ändamål användas — samma rätt dock icke bör vara så oinskränkt, att den å ena sidan kan gifva anledning till olösliga stridigheter i fråga om den mannen lagligen förbehållna förvaltning af det gemensamma boet i öfrigt, eller å

andra sidan kan begagnas såsom svikligt medel att undandraga tredje man hvad honom med rätta tillkommer. Så snart de medel, hvaraf dylik afkomst består, eller den egendom, hvari densamma blifvit förvandlad, af hustrun öfverlemnats till det i egentlig mening gemensamma boet, måste grunden till den hustrun tillagda förvaltningsrätten öfver dylik afkomst anses hafva bortfallit och vid sådant förhållande hustruns förvaltningsrätt vika för mannens rätt att råda öfver det gemensamma boet och för borgenärens rätt att derur erhålla sin betalning. Såsom ett ytterligare skäl för den inskränkning i hustruns förvaltningsrätt, som sålunda föreslagits, torde dessutom kunna åberopas den omständighet, att afkomsten tillhör den samfälda egendomen, hvilken är afsedd att i första hand användas för makarnes och boets gemensamma bästa. Att för öfrigt fall kunna förekomma, der det endast med svårighet låter sig afgöra, huruvida ifrågavarande slags egendom verkligen hållits skild från öfriga samfälda boet, må ingalunda förnekas. Bedömandet häraf måste dock enligt Beredningens tanke bero på omständigheterna i hvarje särskildt fall, och detta komne otvifvelaktigt att blifva vida lättare, än att, i saknad af det ifrågasatta villkoret för hustruns förvaltningsrätt öfver den enskilda egendomens afkomst, utreda och bestämma hvad som rätteligen borde betraktas såsom afkomst eller icke.

I öfverensstämmelse med nu angifna grunder, afsedda att vinna tillämpning i händelse icke annan föreskrift om egendomens förvaltning blifvit i stadgad ordning meddelad, är ifrågavarande § i förslaget affattad.

Makarnes skyldighet att efter förmåga bidra till familjens uppehälle synes vara en ovillkorlig följd af den i förslaget, likasom i nu gällande lag, intagna bestämmelsen att afkastningen af makarnes enskilda egendom skall blifva gemensam.

5 §. Till det i 11 kap. 1 § Giftermålsbalken nu stadgade förbud för mannen att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja hennes fasta gods å landet eller jord och hus i staden, har, enligt den i 3 punkten af Riksdagens skrifvelse uttalade åsigt, bort fogas enahanda inskränkning i mannens förvaltningsrätt beträffande det samfälda boets fasta egendom å landet samt jord och hus i staden. Beredningen har

i enlighet härmed affattat förevarande 5 § samt dervid endast — för att gifva ett fullständigare uttryck åt afsigten med berörda stadganden — utsträckt förbudet till bortgifvande af omförmälda slag af egendom, i sammanhang hvarmed uttrycket »förpanta» blifvit utbytt mot orden »med inteckning för gäld belasta».

Slutorden i 1 § i nu gällande 11 kap. Giftermålsbalken, hvarigenom angifvits att hustrus samtycke till egendomens afyttring eller pantsättning kunde lemnas muntligen inför Rätten, hafva, i öfverensstämmelse med den åsigt som ligger till grund för gällande stadganden om lagfart och inteckning, blifvit i förslaget utelemnade.

6 §. I 11 kap. 6 § Giftermålsbalken af nu gällande lag, sådan den lyder enligt 1874 års förordning, äro de fall uppräknade, då hustrun undantagsvis eger med boet vidtaga vissa förfoganden, hvilka eljest ligga utom området för hennes behörighet. Med vidhållande af den synpunkt att, då fråga nu icke är om en genomgående revision och omarbetning af Giftermålsbalkens stadganden, i detta förslag ej borde göras andra ändringar af nuvarande bestämmelser än som syntes vara påkallade af de i Riksdagens skrifvelse angifna syftemål, har Beredningen affattat förevarande § i förslaget i närmaste öfverensstämmelse med de nu gällande stadgandenas uppställning och innehåll, med den jemkning allenast som föranledts af den föreslagna lydelsen utaf nästföregående § beträffande förfoganden med boets fasta egendom.

7 §. I sammanhang med det föreslagna utvidgandet af de gränser, inom hvilka hustrun skall ega att utöfva en myndig persons rättigheter, lärer det befinnas nödigt att meddela särskilda föreskrifter till afvärijande af de vådor, som kunna uppstå deraf att hustru af en eller annan orsak befinnes oförmögen att utöfva dessa rättigheter. Ett sådant förhållande, ehuru i viss mån analogt med det, som afses i 19 kap. 4 § Ärfdabalken — enligt hvilket lagrum den, som för vanvett, slöseri eller andra orsaker ej kan vårda sitt gods, skall ställas under förmyndare — skiljer sig dock från sistnämnda fall deruti, att hustrun redan står under sin mans målsmanskap i allt, som ej angår den från hans förvaltning undantagna egendom. Till följd häraf skulle hennes stäl-

lande under annan persons förmynderskap, som äfven innefattar en viss målsmansrätt, ej kunna ske utan att gifva anledning till betänkliga kollisioner mellan mannen och förmyndaren. Ett stadgande derom att i nu afsedda fall förmynderskapet öfver hustrun ovilkorligen skulle uppdragas åt mannen, möter hinder deruti, att den henne tillhöriga egendom, om hvars vårdande vore fråga, just kunde vara genom särskildt förbehåll, af personliga skäl, från mannens förvaltning undantagen.

I betraktande här af har Beredningen åsett det vara mest ändamålsenligt och med god ordning öfverensstämmande att, der hustrun finnes för slöseri eller af andra orsaker ej kunna vårda sin egendom, Rätten förordnar god man att i hustruns ställe förvalta hennes enskilda egendom jemte dess afkomst. Verkan af ett dylikt förordnande, hvilket naturligtvis kan gifvas åt mannen, der Rätten finner omständigheterna dertill föranleda, måste då blifva väsentligen densamma som af en förut myndig persons ställande under förmyndare, dock med den inskränkning som följer deraf att i allt fall mannens målsmanskap fortfar. Hustruns behörighet att med laga verkan ikläda sig eller någon del af boet förpligtelser af rent civil natur måste upphöra; och i fråga om gode mannens åligganden, befogenhet och redovisningsskyldighet i afseende å den till hans förvaltning öfverlemnade egendom måste hufvudsakligen gälla hvad om förmyndare är i dessa hänseenden stadgadt. På det att likväl genom denna anordning den enskilda egendomens afkastning, i den mån den ej är behöflig för egendomens tillbörliga vård, icke må vardas undandragen det gemensamma boet, hvartill den rätteligen hör, torde härvid, för den händelse att annan person än mannen blifvit till god man förordnad, böra stadgas, att hvad af afkomsten ej erfordras för egendomens förvaltning skall af gode mannen lemnas till den, som öfriga samfälda boet förvaltar.

I enlighet med nu angifna åsigter äro bestämmelser i denna § införda.

Genom dessa bestämmelser angående förordnande af god man för hustru, hvilken ej kan vårda sin egendom, synes ock till fyllest hafva blifvit sörjdt därför att, i den händelse hustrun öfvergifver mannen eller eljest blir urståndsatt att vårda sin egendom, hennes enskilda till-

gångar ändock skola för familjens räkning kunna i mån af behof användas.

8 §. Redan i Lagkomiténs förslag intogs ett stadgande derom att makar ej finge med hvarandra sluta aftal om egendom. Ett frångående af denna, hittills i allmänhet tillämpade, om ock ej i lagen särskildt uttalade grundsats skulle, enligt Beredningens tanke, ej låta sig väl förena vare sig med makarnes inbördes ställning eller med lagens stadganden om äktenskapsförord, om målsmanskap, m. m., ej heller med en tillbörlig hänsyn till tredje mans rätt. Fast hellre synes, i samband med öfriga nu föreslagna bestämmelser till reglering af makarnes inbördes förhållanden, ett stadgande i nyssnämnda syfte varda af behofvet påkalladt, på sätt under denna § blifvit föreslaget.

Detta stadgande kan icke innebära hinder för ena maken att uppdraga åt den andra förvaltningen af enskild eller gemensam egendom i boet, hvilket torde med tillräcklig tydlighet framgå af stadgandets lydelse.

9 §. I denna § har med oförändrad lydelse upptagits hvad 7 § i 10 kap. Giftermålsbalken för närvarande innehåller.

11 KAP.

Den rätt att råda öfver egendom, som bör tillkomma hustru, kan ej af henne utöfvas, derest hon saknar befogenhet att utan mannens medgifvande sluta giltiga aftal. En sådan befogenhet åter förutsätter, att hustrun äfven eger att utan mannens samtycke förbinda sig till betalning, och i förslaget antages derföre, att hustrun är berättigad att utan mannens samtycke sluta aftal och åtaga sig gäld.

Men då hustruns rätt att råda öfver egendom skulle enligt förslaget väsentligen utvidgas och hennes ställning till boets borgenärer sålunda blifva en annan än enligt hittills gällande lag; hafva de stadganden i 11 kap. Giftermålsbalken, hvilka reglera makarnes ansvar för gälden i boet, icke kunnat, utan genomgripande förändringar, i förslaget upptagas.

1 §. De nya stadganden, hvilka föreslagits i fråga om makars giftorätt och om deras rätt att råda öfver egendom i boet, föranleda dock icke till någon väsentlig ändring i hvad 1734 års lag innehåller angående betalning af den gäld, som ena maken gjort före äktenskapet. Sådan gäld skall derföre enligt förslaget betalas med hvad den gäldbundna maken förut egde och, om det ej är för ändamålet tillräckligt, med den enskilda egendom, som under äktenskapet tillfallit samme make, äfvensom med dess giftorättsandel i öfrig egendom. Den giftorätt och den rätt att råda öfver egendom, som andra maken genom äktenskapet erhållit, måste i detta fall vika för borgenärens fordran, som dessförinnan tillkommit.

Beredningen har likväl ej i förslaget intagit hvad 11 kap. 2 § Giftermålsbalken i 1734 års lag innehåller angående frågan om och i hvad mån räntan och inkomsten af ena makens odaljord finge i betalning sökas för andra makens gäld. Detta stadgande synes desto mindre behöfligt, som 12 § Boskildnadslagen innehåller, att all egendom, hvilken efter ansökningen om boskildnad tillfaller ena maken, skall anses såsom enskild egendom. Häraf, äfvensom af hvad eljest i ämnet är stadgadt eller blifvit föreslaget, framgår, att, der den gäldbundna maken eger giftorätt i sådan ränta och inkomst, denna giftorätt måste enligt den allmänna regeln gå i betalning för gäld af antydd beskaffenhet; men att förhållandet blifver motsatt, derest ifrågavarande ränta och inkomst är att anse för enskild egendom, vare sig i följd af äkteuskapsförord eller på grund af beviljad boskildnad.

2 och 3 §§. Beträffande gäld, som båda makarne eller endera gjort i äktenskapet, har Riksdagen i den skrifvelse, som föranledt förvarande lagförslag, uttalat den åsigt, att hustrun ej borde vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit.

Onekligt är ock, att hustruns befogethet att råda öfver enskild egendom för sin rätta betydelse förutsätter, att mannen ej är berättigad att utan hustruns samtycke med gäld belasta denna egendom eller

bringa densamma i fara genom sina affärsföretag. Men om hustrun medgifves befogenhet att göra gäld under äktenskapet, torde mannens enskilda egendom äfven böra genom uttryckligt stadgande frikallas från ansvar för sådan, af hustrun gjord gäld. Dessutom synes den del i samfälda boet, hvaröfver ena maken eger råda, böra, såvidt ske kan, befrias från ansvar för gäld, som andra maken gjort. Häremot kan väl anmärkas, att det skydd för enskild och samfäld egendom, som nu blifvit ifrågasatt, skulle kunna missbrukas till kränkning af borgenärens rätt. Men den, som ej vill obetingadt lita på ena makens vederhäftighet och redbarhet, kan dock trygga sig mot möjligheten af en dylik rättskränkning. Han kan nemligen vid afslutande af aftal med ena maken göra aftalets giltighet beroende deraf att äfven andra maken åtager sig ansvar för aftalets behöriga fullgörande. Försummar han det, bör den förlust, som derigenom kan uppkomma, tillskrifvas honom sjelf, som ej begagnat honom i lag lemnad utväg att förebygga förlusten.

Hvad förslaget innehåller om makars ansvarighet för gäld, som tillkommit under äktenskapet, hvilat förty på den grundsats att för gäld, som ena maken gjort under äktenskapet, bör samma make ansvara både personligen och med den egendom i boet, hvaröfver han eller hon råder, hvaremot den andra maken, som ej gjort gälden eller till dess betalning sig förbundit, icke varder derföre i vidare mån ansvarig, än att dess giftorätt i nyssnämnda egendom går till gäldens betalning.

Derest den grundsats, som ofvan uttalats, skulle finnas vara antaglig, torde densamma rättfärdiga förslagens hufvudsakliga stadganden angående makars ansvarighet för gäld, som tillkommit under äktenskapet. Om båda makarne gemensamt gjort sådan gäld eller eljest åtagit sig betalningsansvar derför, böra de enligt nämnde grundsats vara solidariskt ansvariga för gälden, naturligtvis under förutsättning att de ej med borgenären annorledes aftalat. Hvad förslaget i denna del innehåller afser alltså en väsentlig ändring i hvad 1734 års lag stadgar om hustrus ansvarighet för samma gäld — en ändring, som, om förslagens hufvudsakliga bestämmelser i öfrigt godkännas, uppenbarligen behöfves för

skyddande af borgenärers rätt, enär mannen eljest skulle genom att ikläda sig betalningsskyldighet för gäld, som hustrun under äktenskapet gjort, kunna minska den ansvarighet, som hustrun vid gäldens tillkomst sig åtagit.

Skälet, hvarför 1734 års lag gjort hustruns ansvarighet mindre än mannens, torde ligga i hustruns beroende af mannens målsmanskap; men om, såsom i lagförslaget förutsättes, detta beroende väsentligen förminskas, saknas ock anledning att låta hustruns ansvarighet för gemensam gäld blifva ringare än mannens.

Då båda makarne ansågos hafva haft nytta eller del af gäld, som gjorts till fästning och bröllopskostnad, blef sådan gäld i 1734 års lag likställd med den, som tillkommit under äktenskapet. Under nuvarande förhållanden torde dock behof icke förefinnas att i fråga om dylik gäld stadga något undantag från de regler, hvilka gälla med afseende å öfrig, före äktenskapet gjord gäld.

Lagförslaget innehåller deremot en särskild bestämmelse med afseende å gäld, som hustrun med mannens vetskap och samtycke under äktenskapet gjort för boets räkning. Då omständigheterna i detta fall torde kunna anses berättiga antagandet, att mannen velat åtaga sig betalningsansvar för gälden, hafva båda makarne gjorts solidariskt ansvariga för densamma, hvarfemot Beredningen icke ansett det kunna presumeras, att hustrun under liknande omständigheter åtagit sig ansvar för gäld, som mannen gjort.

Hvarken uti föreliggande lagförslag eller i de af Lagkomitén och den äldre Lagberedningen utarbetade förslag till giftermålsbalk återfinnes hvad 1734 års lag stadgar angående ansvarighet för gäld, som tillkommit af ena makens särskilda vållande och förgörelse, deraf den andra ingen nytta eller del haft. Då ena maken förklarats berättigad att råda öfver och med gäld belasta viss del i samfälda boet, synes nemligen den invändning om vållande och förgörelse, som andra maken må kunna framställa, icke billigtvis böra få gälla till förfång för tredje man, hvilken vid gäldens tillkomst möjligen saknat kunskap om de om-

ständigheter, som till stöd för invändningen åberopas. Beredningen har derföre antagit, att gäld af nyss antydd beskaffenhet bör i allmänhet betalas på samma sätt som annan gäld, hvilken ena maken gjort under äktenskapet.

4 §. Annat blir likväl förhållandet, om gälden utgöres af böter eller skadestånd, hvartill ena maken blifvit för brott dömd. Då man i fråga om sådan gäld torde kunna med fullt skäl tillämpa den gamla satsen, att hvar eger sin sak ensam böta och ej annans lott förverka, har uti förevarande förslag, likasom uti de af Lagkomitén och den äldre Lagberedningen utarbetade, bibehållits hvad nu gällande lag stadgar rörande betalning af böter och skadestånd i brottmål; i följd hvaraf och utan afseende derå, hvilkendera af makarne som råder öfver den ifrågavarande egendomen, å ena sidan den saklösa makens så väl enskilda egendom som giftorätt befriats från dylik gälds betalning, men å andra sidan allt, hvad den skyldige i boet eger och således äfven hela dess giftorättsandel, ansetts böra för ändamålet användas.

6 och 7 §§. Rörande frågan om vederlag för samfäld egendom vid bodelning har Riksdagen i sin ofvan åberopade skrivelse yttrat, att derest mannen i andra fall, än det i 11 kap. 5 § Giftermålsbalken omförmälda, till nytta ensamt för sig sjelf under äktenskapet användt makarnes gemensamma egendom i boet, borde jemväl sådant vid delning eller arfskifte å hans lott räknas, samt att motsvarande lagbestämmelse borde gälla för hustru, som under äktenskapet med dylik egendom guldit sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig enskild fördel.

I enlighet med den sålunda af Riksdagen uttalade åsigt har blifvit i 6 § föreslaget, att vederlag skall gifvas för samfäld egendom, som gått till betalning af ena makens enskilda gäld, vare sig den tillkommit före äktenskapet eller bestått i böter eller skadestånd, hvartill ena maken blifvit för brott dömd. I denna del öfverensstämmer förslaget med 5 § i 11 kap. Giftermålsbalken i 1734. års lag. Från den här uppställda regeln är, i likhet med hvad Lagkomiténs och den äldre Lagberedningens förslag härutinnan innehålla, undantag gjordt för den händelse att någon, som vid sitt inträde i äktenskap häftar i skuld, tillika i boet inför sådan

egendom, hvori giftorätt eger rum. Under nämnda förutsättning torde — då giftorätt ej bör få åtnjutas i annan egendom, än den, som återstår, sedan före äktenskapet tillkommen gäld blifvit gulden — den omständighet, att skulden blifvit under äktenskapet med samfäld egendom betald, icke böra berättiga andra maken att erhålla vederlag för mera än som motsvarar hvad af skulden ej kunnat betalas med den samfälda egendom, som den gäldbundna maken infört i boet.

Borgenärs rätt att för betalning af gäld, som ena maken under äktenskapet gjort men som ej är att hänföra till böter eller skadestånd för brott, hålla sig till all den egendom, hvaröfver samme make råder, ändå att denna egendom är till större eller mindre del samfäld, har Beredningen, såsom ofvan förmåles, ansett icke böra förringas deraf att gälden må hafva tillkommit af ena makens särskilda vållande och förgörelse, deraf boet ingen nytta eller del haft. Men häraf följer ingalunda att den make, genom hvars vållande och förgörelse egendom blifvit boet afhänd, bör frikallas från skyldighet att ersätta hvad andra maken derigenom förlorat. Tvärtom synes ett stadgande om sådan skyldighet vara af rättvisa och billighet påkalladt, likasom det äfven står i öfverensstämmelse med stadgade grunder för ersättningsskyldighet bolagsmän emellan.

Då hvardera maken enligt förslaget, likasom enligt gällande lag, eger giftorätt i räntan och afkomsten af den andres enskilda egendom, har Beredningen ansett, att kostnaderna för den enskilda egendomens tillbörliga underhåll och skötsel böra drabba samfälda boet och att vederlag för den samfälda egendom, som blifvit använd till bestridande af dylika kostnader, följaktligen ej må ifrågakomma. Ett motsatt förhållande synes deremot böra ega rum, om ena maken användt samfäld egendom till annan förbättring af sin enskilda egendom, än dess underhåll och skötsel skäligen påkallat. Det stadgande, som förslaget i denna del innehåller, står ock i öfverensstämmelse med den åsigt, som i Riksdagens åberopade skrifvelse uttalats.

På samma grunder, hvilka föranleda dertill att vederlag bör utgå för samfäld egendom i de fall, som i 6 § angifvas, hvilat ock den i 7 §

upptagna bestämmelsen att, derest ena makens enskilda egendom blifvit använd till nytta för andra maken allena, vare sig till betalning af enskild gäld eller eljest på sätt i förstnämnda § sägs, den make, till hvars nytta egendomen blifvit sålunda använd, skall vid boets delning gifva vederlag.

I fråga derom, huru vederlaget bör i ena eller andra fallet beräknas och utgå, följer af ofvan antydda grunder, att, enligt regeln, för samfäld egendom vederlag skall utgå till så stort belopp, som svarar mot den till ersättning berättigade makens giftorätt i hvad ur boet gått, men att för enskild egendom vederlaget deremot bör beräknas till fulla värdet af den använda egendomen.

Likgiltigt är väl, huruvida vederlaget uttages af den ersättnings-skyldiges giftorätt eller enskilda egendom. Till förekommande af möjliga tvister härutinnan har dock ansetts i förslaget böra intagas bestämmelse, att vederlaget skall utgå ur den ersättnings-skyldiges giftorätt, så långt den förslår, och att endast möjligen uppkommande brist skall fyllas med enskild egendom, naturligtvis med öppen lemnad rätt för delegarne i boet att derom annorledes aftala.

För öfrigt och ehuru beskaffenheten af vederlaget för med sig, att dess storlek, så som nyss är nämndt, i allmänhet bestämmes af det utgifna eller eljest boet afhända beloppet, förefinnes dock ett särskildt förhållande i nämnda hänseende beträffande vederlag för enskild egendoms förbättring. Grunden för dylikt vederlag måste sökas deri, att ena maken på den andres bekostnad förbättrat sin ställning i boet, och det är följaktligen det vunna resultatet och ej det belopp, som blifvit användt, hvarefter vederlagets storlek bör rättas. I den tillökning i värde, som den ena makens enskilda egendom sålunda vunnit, bör nemligen den andra maken erhålla del efter sin giftorätt. För kostnader, som den ena maken nedlagt på den enskilda egendomen, utan att denna derigenom fått ett ökad värde, synes deremot, lika litet som för onyttiga utgifter för den samfälda egendomen, den andra maken kunna fordra ersättning, så vida ej utgifterna kunna anses hafva sin grund i sådant särskildt vållande och förgörelse, som i 6 § afses. Den efterräkning,

hvertill anspråk på vederlag för dylika kostnader skulle gifva anledning, komme ock dels att möta allt för stora, mången gång öfvervinneliga svårigheter, dels att ej sällan leda till resultat, som föga öfverensstämde med rättvisa och billighet. Med afseende härå är i förslaget intagen den särskilda bestämmelse, att i förevarande fall vederlag skall beräknas efter den till ersättning berättigade makens giftorätt i hvad mot egendomens förbättring svarar.

8 §. De utgifter, som makarnes gemensamma behof påkalla, böra i regel gäldas med samfäld egendom. Har ena makens enskilda egendom blifvit till gemensam nytta såld eller annorledes använd, bör följaktligen vederlag derfor utgå ur samfäld egendom. Kan vederlaget ej till fullo utgå ur sådan egendom, synes den make, hvars enskilda egendom blifvit för bådvas räkning använd, böra endast i de fall, då särskilda omständigheter dertill föranleda, ega att ur den andra makens enskilda egendom erhålla så stor del af bristen, som svarar mot sistnämnda makes lott i samfälda boet. En föreskrift, att denna brist ovilkorligen borde fyllas med enskild egendom, har desto mindre kunnat i lagförslaget upptagas, som detsamma har till hufvudsakligt ändamål att freda ena makens enskilda egendom från ansvar för den andras ensidiga åtgärder.

De fall, då bristen bör med enskild egendom fyllas, äro enligt Beredningens åsigt endast följande: då den egendom, för hvilken vederlag skall lemnas, gått till betalning af gäld, hvarför båda makarne solidariskt häftat; då egendomen varit hustrun tillhörig men stäld under mannens förvaltning; samt då försäljningen eller användandet af ena makens enskilda egendom skett med den andras vilja och vetskap. Skälen för Beredningens åsigt härutinnan återfinnas i de omständigheter, som här ofvan vid hvarje särskildt fall angifvits, och torde ej behöfva närmare utvecklas. Endast i fråga om det sist upptagna fallet må tilläggas, att den make, med hvars vilja och vetskap den andres enskilda egendom blifvit för gemensam räkning använd, måste anses hafva medgifvit åtgärdens behöflighet och nytta och följaktligen vara äfven med sin enskilda egendom för vederlaget ansvarig.

9 §. I händelse tillgång till det vederlag, som bort tillfalla ena maken, skulle vid boets delning saknas, har Beredningen i likhet med Lagkomitén och den äldre Lagberedningen ansett sådant ej böra grundlägga någon rätt till framtida kraf och i förslaget förty intagit det stadgande, att för vederlag af ifrågavarande beskaffenhet skall make ej ansvara med annan egendom än den, som hör till boet, då det delas.

Såsom allmän grundsats i fråga om ny civil lag gäller, att sådan lag ej må tilläggas retroaktiv verkan. En del af de nya bestämmelserna i förevarande lagförslag äro utan tvifvel — i likhet med innehållet af Förordningen den 19 Maj 1845 angående förändring i vissa delar af lagens stadganden om giftorätt m. m. — af den beskaffenhet, att nämnda grundsats innebär hinder för tillämpning af dessa bestämmelser beträffande makar, som ingått äktenskap innan lagen trädit i gällande kraft.

Rörande en del andra bestämmelser i förslaget må visserligen kunna ifrågasättas, huruvida ej de, utan att anses medföra någon rubbning af förut befintliga rättsförhållanden, kunde omedelbarligen vinna tillämpning. Att i lagen uppdraga någon åtskilnad mellan det ena och andra slaget af dylika bestämmelser och sålunda stadga, om och i hvilka delar lagen ej finge tillämpas i fråga om rättigheter och skyldigheter för makar, som förut trädt i gifte, har dock synts Beredningen lika vanskligt, som att lemna frågan härom helt och hållet å sido samt dy-medelst öfverlåta dess lösning i särskilda fall åt en af domstolarnes olika omdömen och åsigter beroende lagskipning. Till förekommande af den osäkerhet och de tvister i fråga om lagens tillämplighet, som under sådana förhållanden ej kunde uteblifva, har Beredningen ansett rådligast föreslå, att lagen i dess helhet icke skall blifva gällande i afseende å äktenskap, som blifvit ingångna före den dag, då lagen träder i kraft.

Handelsbalken.

17 KAP.

10 §. Den gode man, som enligt förslaget till 7 § 10 kap. Giftermålsbalken bör, i händelse af hustrus oförmåga att vårda sin egendom, af Rätten förordnas att i hustruns ställe förvalta hennes enskilda egendom jemte dess afkomst, blir i afseende å egendomens förvaltning och ansvaret därför närmast jemförlig med förmyndare. Nödig omsorg om hustruns säkerhet för de medel, som gode mannen till förvaltning emottagit, synes ock kräfvat, att enahanda förmånsrätt, som blifvit tillagd ommyndigs fordran hos förmyndare, må tillkomma hustrun för hennes fordran hos den för henne tillförordnade gode mannen. I sådant syfte har förslag till förändrad lydelse af 10 § 17 kap. Handelsbalken blifvit upprättadt.

Utsökningslagen.

68, 69 och 70 §§. För att de i 11 kap. Giftermålsbalken uppställda regler i fråga om ansvarighet för gäld i makars bo skola kunna göras gällande emot fordringsegare i boet och dymedelst den ena maken vinna befrielse från obehöriga anspråk af den andras borgenärer, måste, enligt hittills gällande lagstiftning, den make, som vill freda sin giftorätt i gemensam egendom, ovilkorligen söka boskildnad. Vill deremot make vid utmätning freda sin egendom, som på grund af äktenskapsförord eller i kraft af gåfva eller testamente bör anses för enskild, är i 16 § Boskildnadslagen lemnadt honom öppet att antingen söka boskildnad eller ock förfara i enlighet med de der gifna föreskrifter.

Med afseende å öfriga enskild egendom, d. v. s. makes ärfda eller före äktenskapet förvärfda jord å landet, angifves i Boskildnadslagens 1 § boskildnadsansökan såsom det medel, hvarigenom make må kunna undanskifta dylik egendom. Med stöd af dels grunderna till nyss-

anförda 16 § i samma lag och dels 68 § nya Utsökningslagen, jemförd ej mindre med 7 kap. 1 § Utsökningsbalken än äfven med de vid nya Utsökningslagen anförda motiv, hvilka gifva vid handen, att icke någon ändring åsyftats i hvad i 7 kap. 1 § Utsökningsbalken föreskrifvits, torde man vara berättigad antaga, att jemväl ena makens enskilda fasta egendom må kunna vid utmätning för andra makens gäld utan sökt boskildnad fredas, på den grund att densamma enligt 11 kap. Giftermålsbalken ej bör svara för den gäld, som sökes, så vida vid utmätningen visas kan, att egendomen är af den beskaffenhet, nyss är sagd.

Af nödig omtanke att de i Giftermålsbalken gifna bestämmelser angående makarnes inbördes ansvarighet för gälden i boet icke skulle kunna af dem blifva använda såsom ett lätt tillgängligt medel att från utmätning undandraga egendom, som rätteligen bör svara för den gäld, som utsökes, har sålunda i gällande lag blifvit uppställd den ovilkorliga fordran, att för undanskiftande af kommunikabel egendom begäran om egendomsgemenskapens upplösning skall framställas samt att för undanskiftande af lös egendom af enskild natur måste, så framt egendoms-gemenskapen bibehålles, domstolens särskilda pröfning inom föreskrifven tid påkallas, huruvida den egendom, hvars undantagande påyrkas, skall svara för den gäld, som utsökes, eller icke, hvarförutom till borgenärens säkerhet är föreskrifvet, att, intill dess denna pröfning försiggått, egendomen skall stå i qvarstad.

De rättsregler, efter hvilka förhållandet emellan endera maken och borgenärrerne i makars bo i förevarande afseende blifvit ordnad, hafva, så vidt erfaras kunnat, uppfyllt det med dem afsedda ändamål. Då sålunda något behof af ändring i dem icke i och för sig uppstått, synas de föreslagna nya bestämmelserna i 10 och 11 kap. Giftermålsbalken rätteligen böra föranleda endast den förändring i Utsökningslagens stadganden, som kan betraktas såsom en nödvändig och omedelbar följd af den vidsträcktare förvaltningsrätt öfver egendom i boet, som med ändringarna i Giftermålsbalken är åsyftad.

Såsom en dylik omedelbar följd lärer kunna betraktas, att stadgande meddelas derom att på grund af utslag, hvari betalningsskyldighet

blifvit allenast ena maken ålagd, egendom, hvaröfver andra maken bevisligen råder, ej får tagas i mät; och då Utsökningslagen medgifver att, der annan för sitt påstående om eganderätt till viss lösegendom i gäldenärens bo visar sannolika skäl, han hänvisas att sin talan inom viss tid vid domstol efter stämning utföra, och försäljningen af det omtvistade godset uppskjutes i afvaktan på utgången af eganderätts-tvisten, synes i analogi dermed den make, som vid utmätningen är i stånd att bjuda sannolika skäl för sitt påstående, att han råder öfver godset, böra ega rätt att inom viss tid draga frågan under domstols pröfning och godset emellertid stå i qvarstad. Af sjelfva begreppet »råda» synes nemligen vara en gifven följd, att den egendom, hvaröfver ena maken råder, ej bör kunna tagas i mät, utan att samma make förut blifvit hörd, och att följaktligen utmätning deraf ej må ega rum på grund af annat utslag, än det, som förpligtar just den maken att betala.

Af den vidsträcktare rätt att råda öfver egendom i boet, som enligt den föreslagna lydelsen af 10 och 11 kap. Giftermålsbalken skulle tillkomma hustrun, lärer deremot icke kunna antagas såsom någon nödvändig följd, att de i 16 § Boskildnadslagen till borgenärernas säkerhet uppställda regler i afseende å makes rätt att vid utmätning undantaga enskild egendom, skulle behöfva undergå förändring.

Den uppfattning, enligt hvilken de af Beredningen i 10 och 11 kap. Giftermålsbalken föreslagna stadganden skulle, derest de blefve i lagen införda, föranleda dertill att dom i skuldfordringsmål mot make komme att erhålla annat och mera omfattande innehåll, än hvad hittills varit fallet, kan nemligen Beredningen icke dela.

Hädanefter likasom hittills synes frågan om hvad den ena eller andra maken får vid utmätning undantaga vara af sin natur hänvisad att förekomma till handläggning vid exekutionsinstansen, och att för denna instans afskära möjligheten af dylika frågors behandling låter sig icke göra, utan att i vår rättegångsordning införa principer, hvilka äro för densamma helt och hållet främmande. En dylik anordning skulle

ock leda till den obillighet, att en make, hvilken vid lagsökningen icke är egare till någon enskild egendom, ändock skulle vara pliktig att dervid göra invändning om rättighet att undanskifta hvad han icke eger, vid äfventyr att underlåtenhet deraf betoge honom möjlighet att vid en utmätning, som kan komma att ega rum många år derefter, skydda den enskilda egendom, han då kan hafva förvärfvat, från utmätning för andra makens gäld.

Vid sådant förhållande och då enligt Beredningens uppfattning det skydd för borgenärerne, som förefinnes i nu gällande föreskrifter, icke bör, för den händelse de af Beredningen i Giftermålsbalken föreslagna bestämmelser varda upphöjda till lag, antagas derefter blifva mindre behöfligt än hittills, har Beredningen ansett 16 § Boskildnads-lagen böra allenast i så måtto ändras, att dels detta stadgande bringas i öfverensstämmelse med förbudet att på grund af utslag, hvarigenom betalningsskyldighet ålagts endast ena maken, utmäta egendom, hvar-öfver andra maken råder, dels deri tydligt utmärkes, att bestämmelserna ega tillämpning jemväl å enskild fast egendom. Härjemte har ifråga-varande, hittills i Boskildnads-lagen upptagna stadgande ansetts följd-rigtigt kunna till Utsöknings-lagen öfverflyttas. På det att denna öfverflyttning må ske utan större rubbning i paragrafföljden i Utsöknings-lagen, hafva nuvarande 68 och 69 §§ i denna lag blifvit, utan förändring i deras lydelse, till en paragraf sammanförda.

Förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo.

1 och 2 §§. Såsom anledning till boskildnad upptager gällande Boskildnadsförordning i 1 §, att ena maken är skyldig till betalning, för hvilken, enligt stadgandena i 11 kap. Giftermålsbalken, den andra makens giftorätt eller enskilda egendom ej svarar, och sådan betalning icke kan fullgöras utan att andra makens giftorätt eller enskilda egendom till-gripes. Härjemte uppställas i 2 § såsom särskild boskildnadsanledning

för hustrun, att makarnes gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet är samfäld, tillika med den enskilda egendom, som för samma gäld bör svara.

Genom sistanförlorda bestämmelse är sålunda hustrun beredd den särskilda förmån, att, i händelse boets ställning är sådan, att gälden ej kan betäckas med de gemensamma tillgångarne jemte den enskilda egendom, som för gälden häftar, hon eger rätt att genom boskilnad få egendomsgemenskapen upplöst, oberoende deraf, huruvida hon vill undanskifta någon egendom eller icke.

För att med de bestämmelser, hvilka af Beredningen blifvit föreslagne i fråga om ansvarigheten för makars gäld, bibehålla ofvan angifna stadganden vid enahanda betydelse, som de hittills egt, har någon jemkning i lydelsen af 1 och 2 § § blifvit föreslagen.

Under Beredningens öfverläggningar i ämnet har blifvit ifrågasatt, huruvida ej den vidsträcktare förvaltningsrätt öfver egendom i boet, som enligt förslaget skulle tillkomma hustrun, borde föranleda dertill att enahanda anledningar, som enligt 2 § Boskilnadslagen berättiga hustru att söka boskilnad, äfven borde, der de med afseende å hustrun ifrågakomma, gifva mannen motsvarande rätt.

Mot en sådan i formelt hänseende full likställighet mellan makarne äro dock åtskilliga betänkligheter att anföra. Till en början må anmärkas att, då förvaltningen af makarnes gemensamma bo hufvudsakligen tillkommer mannen, under det hustrun ej eger råda öfver andra samfälda tillgångar, än afkastning af sin enskilda egendom jemte hvad hon må kunna genom eget arbete förvärfva, så synes för mannen det behof af skydd mot missbruk af hustruns förvaltningsrätt, som kunde ligga i honom tillerkänd rätt att söka boskilnad i omförmälda fall, vara ringa i samma mån som endast en mindre betydlig del af det samfälda boet kan genom hustruns åtgärder äfventyras. Härtill kommer, att de i 7 § 10 kap. Giftermålsbalken föreslagna bestämmelser angående förordnande af god man för hustru, hvilken för slöseri eller andra orsaker ej kan vårda sin egendom, så väl betrygga det gemensamma boet mot faran att tillgripas vid utmätning för hustruns gäld som ock bereda mannen den

fördel framför boskildnad, att den behållna afkomsten af hustruns enskilda egendom fortfarande förblifver gemensam och af mannen får användas för makarnes behof. Den sålunda föreslagna utvägen till afhjelpande af de missförhållanden, som kunna uppstå genom hustruns oförmåga att förvalta sin egendom, torde vara tillfyllestgörande.

7 §. I förevarande § har Beredningen vidtagit allenast de redaktionsförändringar, som blifvit erforderliga till följd af de under 11 kap. Giftermålsbalken föreslagna nya bestämmelser rörande vederlag.

8 §. Vid den tid, då gällande förordning angående boskildnad utfärdades, stod hustruns enskilda egendom ovilkorligen under mannens förvaltning, så länge ej boskildnad blifvit sökt. Vid sådant förhållande erhöll bestämmelsen i förevarande § om hustruns fordringsrätt för förvandlad eller pantsatt lösegendom, hvilken henne enskildt tillhört, följdrigtigt den lydelse, att denna rätt skulle vid mannens konkurs tillkomma henne, så framt ej kunde visas, att förvandlingen eller pantsättningen skett med hennes bifall. Den presumption, som innebäres i en dylik lydelse af stadgandet, synes dock icke rätteligen kunna bibehållas, derest den af Beredningen föreslagna 4 § i 10 kap. Giftermålsbalken varder godkänd. Enligt deri föreslagna stadgande skulle hustrun i de flesta fall komma att sjelf råda öfver sin enskilda egendom, och sådan egendom endast undantagsvis, på grund af äktenskapsförord eller särskildt förordnande, stå under mannens förvaltning. Att en föryttring eller pantsättning af den egendom, hustrun sjelf förvaltar, icke kan presumeras hafva skett utan hennes bifall, torde ligga i öppen dag.

Då sålunda enligt regeln någon presumption i berörde hänseende icke kan uppställas, och följaktligen skäl saknas att meddela andra föreskrifter i fråga om ådagaläggandet af hustruns bifall till verkställd afytring eller pantsättning af hennes enskilda egendom än dem, som framgå af de vanliga bevisningsreglernas tillämpning, har i förevarande § blifvit föreslagen allenast den bestämmelse att, der hustrun enskildt tillhörande penningar eller lösören blifvit förskingrade eller sådane lösören pantsatte, och förskingringen eller pantsättningen ej skett med hennes bifall, hustrun därför eger fordringsrätt i konkurs med mannens borgenärer

12 §. Tillägges hustru själfständig förvaltningsrätt öfver sin enskilda egendom, och uppställes den regel, att samma egendom icke kan med gäld belastas, med mindre hon uttryckligen förbinder sig till gäldens betalning, varder hustruns ställning till hennes borgenärer en helt annan än den, hon enligt 1734 års lag intog. Af denna förändrade ställning synes följa att, på sätt redan vid 2 § i 11 kap. Giftermålsbalken blifvit anfördt, hustru för de af henne utgifna skuldförbindelser icke bör stå i ringare ansvar än hvarje annan myndig person. Giltig anledning saknas således att bibehålla den i förevarande § hittills upptagna befrielse för hustru, som vunnit boskildnad, från skyldighet att med tillgångar, som efter boskildnaden kunna tillfalla henne, ansvara för gäld, hvarför hon iklädt sig betalningsskyldighet.

På grund häraf har Beredningen ansett andra punkten i denna § böra utgå.

14 §. Enligt nuvarande lydelsen af denna § skall all gäld, som ena maken gör efter det boskildnad blifvit sökt, anses såsom enskild gäld, der det ej kan visas, att den andra maken deraf haft nytta eller del. Af de bestämmelser, hvilka blifvit föreslagna i fråga om ansvarigheten för makars gäld, synes emellertid böra följa, att gäld, som efter boskildnadsansökning af ena maken göres, måste betraktas såsom enskild, utan afseende derå, huruvida den andra maken deraf haft nytta eller icke. Betalningsansvaret för den gäld, som hvardera maken under äktenskapet ådragit boet, bestämmes nemligen enligt de allmänna grunderna i 11 kap. Giftermålsbalken, utan att hänsyn tages till andra makens nytta af gälden.

Af sådan anledning har föreslagits, att all gäld, som ena maken gör efter det boskildnad blifvit sökt, skall, om boskildnad vinnes, betraktas såsom enskild gäld; hvarmed åsyftas, att den egendom, som vid boets skiftande tilldelas den andra maken, ej må för dylik gäld tillgripas.

15 §. Då hustrun skulle enligt lag ega att sjelf förvalta sin enskilda egendom, torde anledning ej förefinnas till bibehållande af det nuvarande stadgandet om rätt för hustrun att efter vunnen boskildnad ställa sin enskilda egendom eller någon del deraf under mannens för-

valtning åter. En dylik rättighet, hvilken icke kan anses i något afseende vara för hustrun behöflig, skulle endast kunna föranleda dertill att egendom kunde undandragas hustruns enskilda fordringsegare, och den i gällande lag stadgade kungörelsen i allmänna tidningarne synes icke erbjuda tillräckliga garantier mot ett sådant missbruk.

Förevarande § har derföre gifvits den lydelse, att makarne endast bibehållas vid rättigheten att, sedan boskildnad är vunnen, densamma upphäfva.

16 §. Af skäl, som vid de föreslagna ändringarne i Utsökningslagen blifvit angifna, hafva de i 16 § Boskildnadslagen upptagna stadganden angående rätt för make, som ej sökt boskildnad, att vid utmätning undantaga enskild egendom, blifvit till Utsökningslagen öfverflyttade och i denna § hänvisning skett till de särskilda stadgandena i ämnet.

Förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo.

17 §.

På enahanda grunder, som blifvit anförda vid 12 § i förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo, har af Beredningen föreslagits, att andra och tredje punkterna i 17 § Urarfvlagen måtte uteslutas.

Vid öfverläggningarne inom Beredningen angående de ändringar i lagens stadganden i öfrigt, hvilka borde betraktas såsom en nödvändig följd af den föreslagna lydelsen af 10 och 11 kap. Giftermålsbalken, har fråga uppstått, huruvida någon ändring i gällande konkurslag vore af behofvet påkallad.

Då sistnämnde lag utfärdades, var hustrus enskilda egendom, der boskildnad icke egt rum, städse stäld under mannens förvaltning, och

för giltighet af hustruns under äktenskapet utfärdade förbindelser var erforderligt, att dessa voro ingångna gemensamt med mannen eller med hans vetskap och samtycke. Vid sådant förhållande måste tydligen hvarje yrkande, att makars bo skulle afträdas till konkurs, vara rigtadt mot mannen. Under en sådan förutsättning är ock 1862 års konkurslag affattad, och af dess stadganden synes Beredningen oförtydbart framgå, att mannen är den, som till konkurs afträder makars bo, under det att hustrun icke kan göra detta.

Genom den sedermera antagna förordningen den 11 December 1874 blef hustrun tillerkänd rätt att råda icke blott öfver sin arbetsförtjenst utan äfven öfver sådan enskild egendom, som genom äktenskapsförord eller på annat, i nämnda författning angifvet sätt blifvit från mannens förvaltning undantagen. I och med den förvaltningsrätt öfver viss egendom, som sålunda blifvit hustru tillerkänd, måste, enligt Beredningens uppfattning, henne äfven hafva blifvit tillagd befogenhet att utgifva förbindelser, hvilka, ehuru de visserligen icke kunna antagas såsom giltiga i den betydelse, att de mot mannen och i den egendom, hvaröfver han råder, kunna göras gällande, likväl äro för hustrun fullt bindande med afseende å den egendom, hvaröfver hon eger råda. Ty då gällande lag hvarken innehåller något stadgande om hustrus obehörighet att iklåda sig skuldförbindelser i allmänhet, likartadt med det i 10 kap. 13 § Handelsbalken särskildt meddelade i afseende å borgensförbindelser, ej heller eljest uppställer någon inskränkning i den henne tillagda befogenhet öfver viss egendom, synes den åsigt, som, äfven efter det 1874 års författning trädt i kraft, vill fränkänna hustrus skuldförbindelser giltighet med afseende å den egendom, hvaröfver hon råder, icke väl kunna stå tillsammans med innehållet och betydelsen af den genom sistnämnda författning åstadkomna lagförändring.

Men äfven med den uppfattning af innehållet i 1874 års förordning, som sålunda synes Beredningen vara den rätta, torde det väl kunna försvaras, att icke någon förändring vidtogs i gällande konkurslag samtidigt dermed att nämnda förordning trädde i kraft. Då nemligen galdenärs konkurs innefattar afstående af hela hans förmögenhet, synes

det, så länge lagstiftningen angående makars inbördes förmögenhetsförhållanden hvilar på den grundval, att mannen förvaltar icke blott sin enskilda egendom utan jemväl det hufvudsakliga af boets gemensamma tillgångar, icke kunna i fråga sättas, att på grund af sådana hustruns förbindelser, hvilka endast kunna göras gällande i den egendom, som är från mannens förvaltning undantagen och för hvilka mannen sålunda icke kan göras ansvarig, ett konkursförfarande skulle kunna inledas vare sig mot båda makarne gemensamt eller mot hustrun allena. Ty skulle på grund af dylika hustruns förbindelser makarnes gemensamma bo kunna blifva i konkurs försatt, vore ju dermed dessa förbindelser tillagd vidsträcktare verkan än den, som enligt stadgandena i 11 kap. Giftermålsbalken borde dem tillkomma; och skulle den af hustrun förvaltade egendomen kunna afträdas ensamt för sig till konkurs, komme dermed att i vår konkurslagstiftning införas ett hittills derför främmande rättsinstitut — specialkonkurs — hvars olägenheter äro så allmänt erkända, att dess införande allenast af ett synnerligen starkt behof skulle kunna rättfärdigas.

Ett dylikt behof synes dock för närvarande ej förefinnas. Idkar gift qvinna handel eller annat näringsyrke, måste enligt näringsförfattningarne mannen hafva iklädt sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå. I afseende å öfriga af hustru under äktenskapet utfärdade skuldförbindelser känner på förhand den, som med henne sluter aftal, att han för sin betalning är uteslutande hänvisad till den egendom, hvaröfver hon råder, och han har då full anledning att vid aftalets ingående fordra den säkerhet, han för sig kan anse behöflig, denna säkerhet må bestå vare sig i panträtt i någon egendom, hvaröfver hustrun råder, eller deri, att mannens samtycke till gälden lemnas. För bedrägliga aftal, som kunna af hustru blifva ingångna, finnes redan ansvar stadgadt, då i 22 kap. Strafflagen gifvas straffbestämmelser för bedrägeri i allmänhet. De i Strafflagens följande kapitel ytterligare stadgade ansvarsbestämmelser för bedräglig, oredlig eller vårdslös gäldenär i konkurs, — hvilka bestämmelser redan nu äro tillämpliga å hustru, som idkar handel eller annat näringsyrke — synas

i afseende å hustru, som ej drifver någon egentlig affärsverksamhet, hvarken behöfliga eller ens med rättvisa öfverensstämmande, så länge mannen fortfarande är den, som bär ansvaret för förvaltningen af boets gemensamma tillgångar och vid uppkommen skiljaktig uppfattning mellan makarne i fråga om boets gemensamma angelägenheter, på grund af sitt målsmanskap, innehar afgörande rätten.

Väl är det sant att, då hustru på grund af de förbindelser, för hvilka hon är ensam ansvarig med den af henne förvaltade egendomen, icke kan sättas i konkurs, innehafvaren af dylik förbindelse saknar befogenhet att påyrka återgång af aftal, som han kan anse hafva skett till borgenärernas förfång. Men utom det att en dylik rättighet kan på ofvan angifna grunder anses vara mindre behöflig, till dess erfarenheten ådagalagt motsatsen, synes denna rättighet, när verkligt behov deraf visar sig, kunna för borgenären på ett vida lämpligare sätt åvägbringas derigenom att — i öfverensstämmelse med hvad i främmande lagar finnes stadgadt — hos oss införes befogenhet för borgenär, som vid utmätning icke erhållit full liquid för sin fordran, att föra talan om återgång af vissa utaf gäldenären ingångna aftal, hvarigenom han till förfång för sina borgenärer afhändt sig egendom.

Af hvad sålunda blifvit anfördt torde framgå, att, då Beredningens förslag till ändringar i lagstadgandena angående makars förvaltningsrätt af egendomen i boet bör anses allenast såsom en vidare utveckling af de i 1874 års författning uttalade grundsatser, Beredningen icke kan antaga, att någon ändring i Konkurslagens stadganden i följd af Beredningens förslag skall blifva oundgängligen af behovet påkallad. Svårigheterna vid en sådan förändring äro erkända jemväl af dem, som antaga deras nödvändighet; och de uppenbarligen dermed förenade olägenheter synas Beredningen utgöra ett ytterligare skäl för den ofvan framhållna åsigten, att någon ändring i Konkurslagen i sammanhang med ifrågasvarande reform af lagstadgandena angående makars egendomsförhållanden icke bör vidtagas.

Särskildt yttrande

af

Justitierådet Annerstedt.

Enligt den af Beredningen föreslagna lydelse af 11 kap. 3 och 4 §§ Giftermålsbalken är hustrun jemväl i fråga om den gemensamma egendom, hvaröfver hon råder, ej skyldig att svara för gäld, som mannen under äktenskapet ådragit boet, derest hon icke till gäldens betalning sig förbundit. Deremot skall hennes giftorätt i den gemensamma egendom, som af mannen förvaltas, gå till betalning af mannens gäld, äfven om den är tillkommen af hans särskilda vållande och förgörelse, deraf hon ingen nytta eller del haft, så framt ej dylik gäld utgöres af böter eller skadestånd. I dessa delar af förslaget har jag ej instämt.

I följd af de i 10 kap. uppställda grundsatser i fråga om rätt att råda öfver makarnes egendom, blir mannens förvaltning af det samfälda boet regeln, och häraf följer, att han fortfarande måste blifva den, som får ikläda sig betalningsansvar för den gäld, som göres för boets gemensamma räkning. Då nu gemensam egendom i boet synes böra, i följd af denna dess beskaffenhet, få användas till liqvid af den gäld, som är gjord för samfäld räkning, föranledes enligt min uppfattning af ofvan angifna förhållande, att all samfäld egendom i boet bör, i händelse af behof, gå till betalning af sådan gäld, hvilken rätteligen kan betraktas såsom samfäld, äfven om mannen ensam därför åtagit sig betalningsansvar. Dylik gäld synes mig i 11 kap. Giftermålsbalken vara riktigt karakteriserad, då der såsom kännetecken å densamma angifves, att gälden ej är tillkommen af endera makens särskilda vållande och förgörelse, deraf den andra ingen nytta eller del haft.

Utom det att sålunda behörig konsekvens i förslaget synes mig fordra, att äfven den gemensamma egendom hvaröfver hustrun råder, må användas till betalning af gäld af ofvan omförmälda beskaffenhet, talar ock därför behovet att bereda tillräckligt skydd för borgenärernas rätt. Ty skulle vid utmätning för dylik gäld gemensam egendom, som i boet finnes, kunna undantagas allenast på den grund, att hustrun eger deröfver råda, torde derigenom makarne vinna ett allt för lätt användbart medel att lägga hinder i vägen för utmätningens fortgång. Att en sådan utväg icke komme att lemnas utan användning af dem, hvilka önska att undandraga mannens borgenärer äfven sådan egendom, hvaröfver han i verkligheten råder, torde vara uppenbart.

Den fördel, som hustrun skulle vinna genom ett stadgande om befrielse för henne att med den gemensamma egendom, som hon förvaltar, svara för gemensam gäld, gjord af mannen, blir dessutom för henne utan någon synnerlig betydelse. Så länge den borgenär, hvars fordran vid utmätning icke kunnat gäldas med den egendom, hvaröfver mannen råder, eger rätt att söka och erhålla båda makarne försatta i konkurs, kommer genom en dylik åtgärd åtminstone hälften af den gemensamma egendom, som före konkursen stått under hustruns förvaltning, att användas till betalning af den gäld mannen ådragit sig.

Väl är det sant, att hustruns ansvar med den af henne förvaltade gemensamma egendomen för gäld, som mannen ådragit boet, kommer att i särskilda fall för henne medföra olägenhet; men det erforderliga skyddet häremot kan åvägabringas genom ett stadgande, som gifver henne rätt att påkalla egendomsgemenskapens upplösning, så snart något af den gemensamma egendom, hvaröfver hon råder, behöfver tillgripas för gäldande af mannens skuld. Då hon genom boskildnad i dylika fall kan, der så visar sig behöfligt, helt och hållet skydda den blifvande afkastningen af sin enskilda egendom och sin framtida arbetsförtjenst, torde ifrågavarande ansvar för henne icke innebära större olägenhet, än att den med skäl kan betraktas såsom en behörig konsekvens deraf att hon underlåtit upplösa egendomsgemenskapen med en man, hvilken saknar förmåga att ordentligt förvalta det gemensamma boet.

Å andra sidan saknas, enligt min uppfattning, giltigt skäl att inskränka den i gällande lag make medgifna rätt att skydda sin gifto- rätt i samfäld egendom för att tillgripas för betalning af gäld, som är tillkommen genom andra makens särskilda vållande och förgörelse, deraf den andra ingen nytta eller del haft. Då i dylika fall gälden icke kan betraktas såsom gemensam, har grunden bortfallit till stadgandet, att ena maken må till betalning af gäld, som af honom blifvit gjord, använda jemväl den andra makens gifto- rätt i den af den gäldbundne förvaltade gemensamma egendomen.

Någon olägenhet i praktiskt afseende har gällande stadgande i 11 kap. 4 § Giftermålsbalken icke heller hittills medfört, och de anmärkning- ar, som deremot blifvit rigtade, hafva, såvidt erfaras kunnat, afsett allenast svårigheten att vid bodelning ådagalägga, att gäld varit af den beskaffenhet, som förutsattes, för att den skall såsom enskild betraktas. Denna svårighet beror dock på förhållandenas egen natur och den är i detta fall icke större än i öfriga, då gäldens särskilda beskaffenhet vid boskilnad eller bodelning gifver anledning till undanskiftande af egen- dom eller vederlag därför.

På hufvudsakligen dessa skäl synes mig i förslaget böra *dels* utan vidare utsträckning införas den i Riksdagens skrifvelse förordade grund- sats, att hustru ej bör vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke dertill sig uttryckligen förbundit, *dels* bibehållas den i nu gällande 4 § i 11 kap. Giftermålsbalken förekommande bestämmelsen, att, der gäld är af mannens eller hustruns särskilda vållande eller förgörelse till- kommen, deraf den andra ingen nytta eller del haft, den saklösas rättighet i boet ej skall gå till sådan gälds betalning, *dels ock* såsom boskilnadsanledning för hustrun upptagas, att mannen belastat boet med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, hvaröfver han råder.

Jemte skiljaktigheten i förenämnda principfråga har jag vid 11 kap. Giftermålsbalken i afseende å tvenne detaljbestämmelser haft en annan mening än Beredningens fleste ledamöter.

Det i sista stycket i 2 § intagna stadgande synes mig böra utslutas såsom obehöfligt och derjemte liggande utom det ämne — regleringen af förhållandet emellan makarne med afseende å boets gäld — som detta kapitel är afsedt att omfatta. Då nemligen i de två föregående styckena af denna paragraf gifvits bestämmelser, enligt hvilka makarne med all sin egendom svara för gäld, för hvilken begge åtagit sig betalningsskyldighet eller eljest äro ansvarige, följer af de i Utsöknings- och Boskildnadslagarne förekommande stadganden med all behöflig tydlighet, att make, som blifvit ålagd betalningsskyldighet för gäld af här afsedda beskaffenhet, icke kan vid utmätning framställa någon invändning om viss ordning, hvori hvardera makens egendom skall användas till gäldens betalning. Lika uppenbart torde ock vara att det anmärkta stadgandet icke är af behovet påkalladt, för att vid konkurs båda makarnes egendom skall blifva använd till betalning af gäld af här afsedda beskaffenhet.

Förutom den ändring i lydelsen af 6 §, som blir en följd af ofvan angifna särskilda mening i afseende å gäld tillkommen genom ena makens vållande och förgörelse, bör enligt min åsigt denna § derjemte jemkas så att vederlag för samfäld egendom, som genom ena makens särskilda vållande eller förgörelse blifvit boet afhänd, blefve inskränkt till att utgå endast då den samfälda egendomen gått till betalning för ena makens enskilda gäld eller blifvit i andra dylika fall använd till ena makens enskilda nytta. Rätt till vederlag för samfäld egendom, som eljest genom ena makens särskilda vållande eller förgörelse blifvit boet afhänd, synes mig nemligen skola gifva anledning till allt för vidlyftiga och svåra efterräkningar makarne emellan. Föga sannolikhet torde finnas att vid detta förhållande en sådan utsträckning af rättigheten till vederlag för samfäld egendom skulle leda till ett med rättvisa och billighet öfverensstämmande resultat. Af dessa skäl och i öfverensstämmelse med den i Riksdagens skrifvelse uttalade åsigt, att vederlag skall utgå, derest under äktenskapet mannen i andra fall än det i 11 kap. 5 § Giftermålsbalken omförmälda till nytta ensamt för sig sjelf användt samfäld egendom, eller der hustru med dylik egendom guldit

sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig enskild fördel, har jag ansett början af denna paragraf kunna gifvas en lydelse i närmare likhet med det i den äldre lagberedningens förslag upptagna stadgande i ämnet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har jag ansett att i

11 Kap. Giftermålsbalken

dels sista stycket i 2 § bör uteslutas,

dels 3 och 4 §§ böra erhålla följande förändrade innehåll:

3 §.

Har mannen gjort gäld i äktenskapet, utan att hustrun till gäldens betalning sig förbundit, skall den betalas med samfäld egendom, hvaröfver mannen råder, så ock, der den egendom ej förslår, med mannens enskilda egendom. Räcker ej det till, gånge då öfrig samfäld egendom till gäldens betalning.

Har hustrun i annat fall än i 2 § sägs gjort gäld i äktenskapet, svare hon för gälden med den egendom, som är från mannens förvaltning undantagen. Utgöres gälden af böter eller skadestånd för gerning, hvarför hustrun svara bör, skall ock hustruns giftorätt i öfrig egendom och hennes enskilda egendom, som af mannen förvaltas, gå till gäldens betalning.

4 §.

Är gäld af mannens eller hustruns särskilda vållande och förgörelse tillkommen, deraf den andra ingen nytta eller del haft, gånge då ej den saklösas rättighet i boet till sådan gälds betalning, ty hvar eger sin sak ensam böta och ej annans lott förverka.

dels ock början af 6 § bör gifvas följande lydelse:

6 §.

Har samfäld egendom i boet gått till betalning för den ena makens enskilda gäld, hvarom i 1 eller 4 § sägs, eller i andra dylika fall blifvit

använd till ena makens enskilda nytta, då skall vid boets delning den make, som sålunda etc.

hvarjemte anligt min åsigt början af 2 § *Boskildnadslagen* bör lyda som följer:

Hustru eger ock rätt att boskildnad söka i de fall att:

mannen gjort så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, hvaröfver han råder;

eller han genom försummelse etc.

I fråga om de föreslagna ändringarna i 12 § *Boskildnadslagen* och 17 § *Urarfvallagen* hyser jag jemväl en från förslaget afvikande mening. Enligt den hittills gällande lydelsen af dessa lagrum är hustru, hvilken vunnit boskildnad, eller enka, hvilken i urarfvakonkurs afträdt sin lott och enskilda egendom, ej pliktig att med egendom, som derefter tillfaller henne, ansvara för den gäld, som förut under äktenskapet tillkommit, ändå att hon för den gäld i borgen gått eller lika med mannen till betalning sig förbundit, utan så är att hon sjelf gälden gjort i och för handel eller annan rörelse som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres af böter eller skadestånd för gerning, hvarför hon svara bör.

De ifrågasatta ändringarna i *Giftermålsbalken* synas mig nemligen icke utgöra någon grund för borttagande af den afträdesförmån, hvilken sålunda är hustru eller enka medgifven, utan endast böra leda till den jemkning deri, att till stadgade undantag fogas det, att hustru eller enka under äktenskapet gjort sådan gäld, att hon för dess betalning enligt 11 kap. 3 § *Giftermålsbalken* ensam svarar.

I alla de äktenskap, i hvilka hustrun icke medfört enskild egendom i boet — och dessa äktenskap torde utgöra det öfvervägande antalet — åstadkomma de föreslagna ändringarna i 10 och 11 kap. *Giftermålsbalken* icke någon förändrad ställning för hustrun i afseende å förvaltningen af egendomen i boet. Redan i detta förhållande torde förefinnas ett tillräckligt skäl att icke helt och hållet borttaga ett stadgande, hvars rättvisa och billighet under nuvarande förhållanden icke kan jäfvas.

Men äfven i fråga om de äktenskap, der hustrun medfört enskild egendom, hvaröfver hon råder, synas giltiga skäl tala för bibehållande af ifrågavarande förmån för hustrun. Mannens förvaltning af det gemensamma boet lärer nemligen utan tvifvel komma att föra med sig att hustrun — åtminstone i de äktenskap, der misshällighet makarne emellan icke uppstått — äfven framdeles på mannens begäran ikläder sig ansvar jemte honom för förbindelser, hvilka uppgifvas vara påkallade i och för förvaltningen af det gemensamma boet. Långt ifrån att enligt förslaget anledningarna för hustrun till afgifvande af dylika förbindelser skulle komma att minskas, måste, derest förslaget blir lag, dessa anledningar i icke oväsentlig grad förökas, i följd af bestämmelsen, att mannen ej har magt att med inteckning belasta samfäld fast egendom, utan att han dertill har hustruns frivilliga ja och underskrift. Att hustrun vid ingäendet af förbindelser gemensamt med mannen skulle blifva i tillfälle att noggrannt pröfva, huruvida det gemensamma boets ställning vore sådan, att tillgångarne deri försköge till gäldens betalning, är en förutsättning, hvilken saknar all sannolikhet. I fråga om boets ställning lärer hustrun hädanefter, likasom hitintills, i flertalet fall komma att obetingadt lita på rättigheten af de uppgifter, som i sådant afseende af mannen gifvas, och detta förhållande, som är grundadt i naturen af äktenskapet och hvori någon förändring icke rimligtvis kan antagas följa deraf att hustrun råder öfver enskild egendom, synes mig lagstiftningen vid bestämmelserna i detta ämne icke böra lemna utan afseende. I öfverensstämmelse med sålunda anförda grunder böra enligt min åsigt ifrågavarande två paragrafer erhålla följande lydelse:

Förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo.

12 §.

Då boskildnad beviljad blifvit, vare all egendom, som, efter det ansökningen om boskildnad gjord är, genom arf, gåfva, testamente eller annorledes, tillfaller ena maken, såsom enskild egendom ansedd. Hustru vare ej pligtig att med sådan egendom ansvara för den gäld, som under

äktenskapet derförut gjord är, ändå att hon för den gäld i borgen gått eller lika med mannen till betalning sig förbundit, utan så är, att hon själf gälden gjort i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres af böter eller skadestånd för gerning, hvarför hustrun svara bör, eller gälden är sådan, att för dess betalning hustrun enligt 11 kap. 3 § Giftermålsbalken ensam svarar. Om förvaltning af den på ofvannämnda sätt hustrun tillfallna egendom vare lag som i 6 § skils.

**Förordningen om huru gäld vid dödsfall betalas skall
och om urarfvagörelse.**

17 §.

Efterlevande make, som egendom rätteligen afträdt, vare fri från all gäld, hvarför andra maken ensam svara bort. Har enka afträdt sin lott och enskild egendom, så långt de förslå, till betalning af den del i gälden, som på henne belupit, efter hvad i 11 kap. Giftermålsbalken skils; njute hon för framtiden befrielse från all gäld, som under äktenskapet tillkommit, ändå att hon och mannen, en för begge och begge för en, sig till gäldens betalning förskrifvit hafva, eller hon för den gäld i borgen gått: har hon själf gälden gjort i handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller utgöres gälden af böter eller skadestånd för gerning, hvarför hon svara bör, eller är gälden sådan att för dess betalning hustrun enligt 11 kap. 3 § Giftermålsbalken ensam svarar, då vare hon ej från framtida ansvar för den gäld fri. Hvad om enka nu är sagdt, gälle äfven för hustru, som från mannen i äktenskapet blifvit lagligen skild, i afseende å egendom, hvilken kan henne tillfalla, sedan äktenskapsskilnad vunen är.

Slutligen bör, enligt min åsigt, uteslutas den i förslaget till lag angående ändringar i Giftermålsbalken intagna bestämmelsen, att lagen icke skall gälla i afseende å äktenskap, som blifvit ingångna före den dag lagen trädt i kraft.

Ett dylikt stadgande är icke af behovet påkalladt för att förekomma den nya lagens tillämpning å rättsförhållanden, som uppkommit innan lagen trädt i kraft. Ty på sätt af Högsta Domstolen blifvit vid granskning af förslag till nya lagar flere gånger uttaladt, är det en i lagstiftningen allmänt erkänd och gällande grundsats, att ny civillag icke eger retroaktiv tillämpning, och denna grundsats är för sin giltighet ej i behof af ett uttryckligt uttalande i lagen.

Men i förevarande lagförslag äro upptagna en del bestämmelser, hvilka, utan att lagen gifves en dylik tillämpning, kunna användas äfven å särskilda rättsförhållanden i äktenskap, hvilka blifvit ingångna förr än lagen trädt i kraft, och vid sådant förhållande kan det icke vara riktigt att utesluta all tillämpning af den nya lagen i fråga om dessa äktenskap. Giltigt skäl dertill kan man nemligen, enligt min uppfattning, icke hemta från den omständighet, att tvister och olika meningar kunna uppstå derom, huruvida ett visst rättsförhållande uppkommit förr, än den nya lagen trädt i kraft, eller icke. Afgörandet häraf bör vid lagskipningen ske efter allmänna rättsgrundsatser; och att dervid olika meningar mellan domstolarnes ledamöter kunna uppstå, synes mig lika litet i detta fall böra föranleda till en afvikelse från eljest antagna grundsatser i afseende å lagars trädande i kraft, som den omständighet, att en lag vid dess tillämpning blifvit föremål för olika tolkning, leder dertill att den icke vidare kommer till användning.

På hufvudsakligen dessa skäl synes mig föreskriften angående ifrågavarande lags trädande i kraft böra inskränkas dertill att viss dag utsättes, från hvilken den skall blifva gällande.

Godkännes denna åsigt, skulle deraf föranledas dels att i författningen angående förändrad lydelse af 68, 69 och 70 §§ Utsökningslagen borde stadgas att mål, som vid den tid, då denna författning trädde i kraft, redan vore anhängiga, skulle behandlas enligt äldre lag, dels ock att i fråga om tillämpningen af ändringarne i Boskilds- och Urarfwalagarna borde gifvas enahanda föreskrifter som dem, hvilka i förordningarne den 18 September 1862 meddelats.

Särskildt yttrande

af

Justitierådet Herslow.

Enligt förslaget ega såväl mannen som hustrun rätt att hvar för sig med den andras uteslutande råda öfver viss egendom, som är för bada makarne samfäld. Ehuru denna rådighet faktiskt bereder magt att förfoga öfver egendomen efter godtfinnande, kan dock rådigheten rimligtvis ingalunda innebära rätt att använda egendomen huru som helst. Begränsningen af rätten att förfoga öfver godset är en naturlig följd af detta senares egenskap af att vara samfäldt för bada makarne. Denna egenskap hos godset bjuder, att det förvaltas för gemensam räkning och således icke afhändes boet för andra ändamål, än sådana som gå ut på bada makarnes gagn. Gör någondera maken ett ensidigt sjelfviskt bruk af den samfälda egendomen, så missbrukar han uppenbarligen sin rätt att deröfver råda; och dermed måste enligt min åsigt också inträda skyldighet för honom att vid boets delning ersätta den förlust, han genom sin åtgärd tillskyndat andra maken.

Det är denna grundsats, hvarpå, enligt mitt omdöme, lagstiftningen om makes pligt att gälda vederlag för afyttrad samfäld egendom bör byggas, och denna grundsats har ock i förslaget gjort sig gällande med ett enda undantag. Derest ena maken med boets samfälda tillgångar bestridt kostnader, som uteslutande haft till syfte att höja värdet å hans enskilda egendom, så medför enligt förslaget detta hans förfarande icke i och för sig och oberoende af det resultat, som de an-

vända kostnaderna åstadkommit, skyldighet för honom att hålla andra maken skadeslös för den egendomsförlust, som blifvit en följd af den förres sträfvan att förkofra sin enskilda egendom; utan en sådan skyldighet eger rum allenast i det fall, att den enskilda egendomen verkligen blifvit genom de derå nedlagda utgifter förbättrad; i hvilket fall vederlaget ock skall beräknas efter värdet af förbättringen, men icke efter beloppet af de medel, som för ändamålet dragits bort från samfälda boet. Till denna afvikelse från hvad som enligt förslaget eljest gäller såsom regel synes mig, i likhet med Håradshöfding Wählin, giltig anledning icke förefinnas. Det tyckes mig ligga i sakens natur, att den make, som för sin enskilda fördel inlåtit sig på ett företag, skall ensam vidkännas kostnaderna å detsamma; och jag kan icke inse lämpligheten deraf att, för den händelse företaget befinnes illa planlagdt eller vårdslöst utfördt, så att det medför förlust i stället för vinst, den make, för hvars enskilda vinning företaget satts i gång, beredes en lätt och för mången säkerligen ganska frestande utväg att, genom att betäcka utgifterna därför med boets samfälda tillgångar, öfverflytta på andra maken en del af förlusten. Vål är det sant, att make i allmänhet ej är i förhållande till andra maken ansvarig för den lyckliga utgången af företaget, som af den förre utföres medelst samfälda tillgångar; men en väsentlig olikhet i detta afseende förefinnes enligt mitt omdöme emellan det fall, då företaget uteslutande har till ändamål att förkofra det gemensamma boet, och det fall, der det enskilda intresset utgör den enda eller åtminstone hufvudsakliga driffjedern. Dessutom skall, i händelse ett påbörjad företag icke före delningen af boet hunnit bringas till fullbordan, det under vissa förhållanden befinnas ytterligt vanskligt att vid bodelningen afgöra, huruvida företaget omsider kommer att medföra gagn för den enskilda egendomen, och hardt nära omöjligt att till visst belopp uppskatta värdet af den förbättring, företaget i dess vid bodelningen ofulländade skick beredt åt samma egendom.

På dessa grunder anser jag 6 § i 11 kap. Giftermålsbalken böra erhålla följande lydelse:

6 §.

Har samfäld egendom gått till betalning af endera makens gäld, hvarom i 1 eller 4 § sägs, eller blifvit af ena maken använd till sådan förbättring af dess enskilda egendom, som ej är att hänföra till den-
sammans underhåll och skötsel, eller eljest på sådant sätt, som uppen-
barligen inneburit missbruk af rätten att öfver samfäld egendom råda,
då skall vid boets delning den make af sin lott i samfälda boet och,
om den ej förslår, af sin enskilda egendom gifva andra maken vederlag
till så stort belopp, som svarar mot dess giftorätt i hvad sålunda gått
ur boet. Är gäld — — — med den införda egendomen ej kunnat
betalas.

Särskildt yttrande

af

Revisionssekreteraren Norberg.

I fråga om de i förslaget under 11 kap. 7 och 8 §§ Giftermälsbalken förekommande bestämmelser rörande makes rätt till *vederlag för enskild egendom* är jag icke af fullt samma mening som Beredningens öfrige ledamöter. Någon förändring af gällande lags stadganden i detta afseende har ej blifvit af Riksdagen begärd. För min del föreställer jag mig ej heller, att nya och utförligare föreskrifter om rätt till sådant vederlag äfven för andra fall, än de i lagen redan upptagna eller med dem närmast jemförliga, kunna medföra någon i allmänhet förmånlig verkan. Snarare torde såsom följd deraf kunna befaras obilliga efterräkningar och invecklade tvister mellan mannens eller hustruns efterlevande make och arfvingar. Den verkliga rättvisans fordringar skulle efter mitt förmenande ej synnerligen främjas derigenom att, då ena maken af egen fri vilja använt eller låtit använda sin enskilda egendom till förmån för den andra, detta kunde för den förra maken eller dess arfvingar grundlägga framtida anspråk på godtgörelse, äfven der någon sådan från början ej varit afsedd.

På grund häraf har jag ansett i stället för hvad 7 och 8 §§ af 11 kap. Giftermälsbalken i förslaget innehålla, allenast följande böra i 7 § stadgas:

»Har ena maken enskildt tillhörig egendom utan dess vilja och vetskap antingen gått i betalning för andra makens gäld eller eljest blifvit såld eller använd till nytta för andra maken allena, skall den

make, som deraf njutit fördel, gifva vederlag därför af sin giftorätt och, der så erfordras, af sin enskilda egendom.

Är ena makens enskilda egendom till gemensam nytta såld eller använd, gånge vederlag därför ut ur samfäld egendom. Räcker ej den till, fülle den andra maken med enskild egendom så stor del af bristen, som mot dess giftorätt svarar».

Äfven beträffande de stadganden, som erfordras för bestämmande af *makes rätt att från utmätning för andra makens gäld, då boskildnad ej är sökt, undantaga viss egendom*, hyser jag en mening, som i vissa delar skiljer sig från den, hvilken funnit uttryck i Beredningens förslag. De i detta hänseende under 16 § i gällande Boskildnadsförordning intagna bestämmelser utgå, i likhet med Giftermålsbalkens nuvarande stadganden, från den synpunkt, att makars bo utgör en enhet, der enligt regeln all egendom å ena sidan tillhör båda makarne gemensamt men å den andra förvaltas af mannen allena. Till följd häraf har ock gälden enligt regel ansetts gjord för boets räkning och böra med dess tillgångar betalas. Ett utslag, hvarigenom båda makarne eller mannen, vare sig med eller utan afseende å målsmanskapet, eller ock tilläfventyrs hustrun ensam ålagts betalningsskyldighet, har alltså medfört den laga verkan, att utmätning därför kunnat öfvergå hela boet, såvida ej ena maken gittat från utmätningen freda någon honom eller henne enskildt tillhörig egendom, på sätt och i den ordning 16 § Boskildnadslagen bestämmer. Men denna ordning förutsätter ingen föregående, af domstolen gjord pröfning af de omständigheter, på grund af hvilka ansvarigheten för gälden kunde åligga allenast en del af boets egendom. Först vid utmätningen skall frågan derom väckas, och af utmätningsförrättaren skall hon, åtminstone i första hand, pröfvas; ja, af ordalagen i berörde § kunde till och med den slutsats dragas att, under det nämnde förrättningsman ensam har att afgöra, huruvida egendom, som den ena eller andra maken vill värja, är på grund af företedda bevis att anse såsom enskild eller icke, skall, så snart han anser sådant vara styrkt,

förrättningen genast upphöra och frågan om egendomens fredande från utmätning hänskjutas till domstol; och detta äfven om, med hänsyn till gäldens beskaffenhet och uppkomst, yrkandet om befrielse från ansvarighet derför vore uppenbarligen det mest obefogade.

De stadganden i Giftermålsbalken, hvilka angå makars förfoganderätt öfver egendom i boet och deras inbördes ansvarighet för gäld, hafva emellertid enligt Beredningens förslag undergått icke obetydliga förändringar. De ifrågakända bestämmelserna om en emellan makarne delad förvaltning af boets tillgångar medgifva icke vidare, att boet betraktas såsom en verklig enhet i samma mening som förut; och någon *gemensam* gäld, i uttryckets gamla bemärkelse, finnes ej heller enligt förslaget, hvilket åsyftar, icke blott att ställa hustrun, såväl som mannen, i personlig ansvarighet för den gäld, hon ådrager sig, utan ock att i allmänhet fritaga den egendom, hvaröfver ena maken råder, från att tillgripas för betalning af den andres förbindelser. Af dessa grunder synes mig följa att, så framt den utvidgade sjelfständighet och den tryggare ställning i ekonomiskt afseende, som man velat bereda den gifta qvinnan, skall kunna göras gällande vid de tillfällen, då behof deraf företrädesvis torde förekomma, lagens föreskrifter om utmätning i makars bo böra erhålla en lydelse, som tydligen angifver, att makarne, hvar med sitt enskilda gods och de tillgångar i öfrigt, hvaröfver han eller hon råder, äro att i förhållande till borgenären anse såsom särskilda personer. I detta hänseende synes mig den make, som ej är betalningsskyldig, icke böra betraktas annorlunda än tredje man, hvilken har egendom i den gäldbundnes bo; och de erforderliga nya bestämmelserna tror jag alltså böra gå derpå ut, att förhållandet varder regleradt i närmaste öfverensstämmelse med gällande stadganden i 69 § Utsökningslagen om förfaringssättet vid utmätning, då annan påstår sig vara egare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes. De derutöfver behöfliga särskilda stadgandena i förevarande ämne äro naturligen beroende af makarnes inbördes ställning till hvarandra, af gemensamheten i bostad och intressen och af deraf följande nödvändighet att förekomma missbruk till förfång för borgenärer.

Med Beredningens öfrige ledamöter är jag hufvudsakligen ense derom, att i makars bo utmätning på grund af dom eller utslag, hvarigenom betalningsskyldighet blifvit allenast den ena af makarne ålagd, ej bör mot den andra makens bestridande få ske af egendom, hvaröfver den senare råder. Rörande det förfaringssätt, som bör vid utmätningförrättningen iakttagas, då make på berörda grund vill undantaga egendom, instämmer jag likaledes i Beredningens förslag, hvilket härutinnan är affattadt väsentligen i enlighet med nuvarande 69 § i Ut-sökningslagen. Utgår man nu derifrån, att med hvardera makens förvaltningsrätt öfver en del af boet följer rätt och förpligtelse att med samma del af boet svara för gäld, enligt de föreslagna bestämmelserna i 11 kap. Giftermålsbalken, så måste fall kunna förutsättas, då för gäld, som ena maken ådragit sig, betalningsskyldighet bör den andra maken åläggas, nemligen för så vidt den senare råder öfver egendom, som skall användas till gäldens betalning. Sådant kan inträffa i fråga om gäld, som endera maken gjort före äktenskapet, äfvensom i fråga om skadestånd och böter, derest Beredningens förslag godkännes. I sådan händelse måste då för den make, som ej är personligen ansvarig för gälden, beredas utväg att från utmätning därför freda sin enskilda egendom. (Någon möjlighet att i detta fall från utmätning freda gifto-rätt i samfäldt gods *på den grund, att egendomen ej enligt Giftermålsbalkens bestämmelser bör gå i betalning för gälden*, torde lika litet nu som förut kunna beredas annorledes än genom boskilnad). Då under nu antagna förhållanden make yrkar att få från utmätning undantaga enskild egendom, synes mig äfven detta anspråk vara analogt med tredje mans påstående i fråga om honom tillhörig egendom i gäldenärs bo. Att det oaktadt, i afseende härå, föreskrifva ett annat förfaringssätt vid utmätningen, än det som på enahanda grund föreslagits för det fall att make, som ej för egen del är betalningsskyldig, vill från utmätning undantaga gods, hvaröfver han eller hon råder, skulle enligt mitt förmenande innebära en oegentlighet; och den omständighet, att detta andra förfaringssätt öfverensstämmer med hittills gällande föreskrifter i

16 § Boskildslagen, torde desto mindre innefatta tillräckligt skäl för den anmärkta oegentligheten, som Boskildslagens stadganden, efter hvad jag ofvan sökt visa, ega sin grund och sin motsvarighet i bestämmelser angående makars inbördes ställning och förpligtelser, väsentligen olika med dem Beredningens förslag i dessa hänseenden upptager.

I sammanhang härmed har jemväl bort tagas i öfvervägande, huruvida ej en konsekvent tillämpning af nyss omförmälda bestämmelser i förslaget kräfver, att i fråga om vidden och beskaffenheten af den ansvarighet för gäld, som må åligga make, pröfningen förläggas till den domstol eller annan myndighet, som afgör frågan om sjelfva betalningsskyldigheten; eller med andra ord, huruvida ej det utslag, på grund hvaraf utmätning må verkställas, måste vara bestämmande i fråga om makes rätt att vid utmätningen värja sin enskilda egendom på den grund, att den personliga ansvarigheten för gälden åligger den andra maken allena. Då enligt förslaget hvardera maken eger råda öfver viss andel af boet och dermed svarar för sina under äktenskapet ingångna förbindelser samt ej annat än undantagsvis kan förpligtas att med någon del deraf betala den andra makens gäld; då ingen del af boet får tagas i mät utan att den make, som deröfver råder, blifvit hörd angående fordringsanspråket och dömd till betalningsskyldighet; och då dylika kraf i många fall måste framkalla invändningar, hvilka den dömande myndigheten ej lärer kunna undandraga sig att pröfva efter stadgandena i 11 kap. Giftermålsbalken; så vill det synas mig rimligast att sistnämnda pröfning alltid verkställas eller anses verkställd medelst utslaget angående sjelfva krafvet. Har på grund af dylik invändning exekutiv myndighet, der lagsökningen skett, funnit frågan vara af tvistig natur, måste krafvet hänvisas till domstol. Att sådant sker före utmätningförsöket och ej i ny rättegång efter detsamma, kan för borgenären ej vara annat än en fördel. Följden häraf varder den att, då ena maken blifvit ålagdt att betala gäld, utan inskränkning i afseende å visst slag af egendom, kan därför tagas i mät all den egendom, hvaröfver samma make råder, vare sig enskild eller samfäld, äfvensom att af utmätningförrättaren dit räknas all den boets egendom, i

afseende hvarå ej den andra maken kan förete sannolika skäl till stöd derför att egendomen står under dess förvaltning. Har sistnämnda egendom, för så vidt den är af samfäld natur, efter talan mot den make, som deröfver råder, förklarats skola gå till gäldens betalning, eger den senare ej från utmätningen undantaga annan egendom än sin enskilda; och äfven i detta fall bör enligt min uppfattning utmätningsförrättarens pröfning inskränkas dertill, huruvida sannolika skäl förefinnas till stöd för invändningen, att den ifrågavarande egendomen är nyssnämnda makes enskilda tillhörighet, eller icke.

Ett särskildt förhållande eger likväl rum med hustrus enskilda egendom, som af mannen förvaltas. Enligt de i 11 kap. Giftermålsbalken föreslagna grunderna för betalning af makars gäld, bör denna egendom ej gå i betalning för gäld, som mannen gjort; och hvad särskildt den fasta egendomen angår, innehåller 5 § af 10 kap. Giftermålsbalken i förslaget förbud för mannen att sälja, skifta, bortgifva eller med in-teckning för gäld belasta sådan hustrun tillhörig egendom utan hennes samtycke. Ehuru sistnämnda förbud ej skäligen kunnat utsträckas till den hustrun enskildt tillhöriga lösegendom, som blifvit stäld under mannens förvaltning, synes mig likväl detta förhållande icke utgöra tillräckligt skäl att betaga hustrun all möjlighet att (utan boskildnad) mot utmätning för mannens gäld skydda äfven sin berörda lösegendom. Mannen, som fått sig anförtrordt att råda deröfver, eger visserligen tillfälle och magt att på hvarjehanda sätt förskingra samma egendom, men den skulle äfven mot mannens vilja kunna för hans gäld tagas i mät, om ej i detta fall hustruns rätt vore af lagen, så vidt möjligt är, betryggad. Härtill kommer, att den nuvarande lydelsen af 16 § Boskildnadslagen lemna hustrun öppen rätt att i nu ifrågavarande fall värja sin enskilda egendom, lös så väl som fast; och någon inskränkning härutinnan torde icke vara af omständigheterna påkallad. Med anledning häraf bör enligt min uppfattning särskildt stadgande meddelas till förebyggande deraf att hustruns enskilda egendom, som af mannen förvaltas, tages i mät, utan att hon personligen blifvit öfver krafvet hörd samt betalningsskyldighet henne ålagd.

I öfrigt och då på grund af 11 kap. 4 § Giftermålsbalken, jemväl enligt Beredningens förslag, gäld, som utgöres af böter eller skadestånd, hvartill ena maken blifvit för brott dömd, skall utgå af den dömdes egendom i boet, oberoende af hvilkendera maken densamma förvaltar, har jag trott det vara lämpligt att för dylik gäld göra undantag från ofvan berörde allmänna föreskrifter rörande utmätning i makars bo. Sådan gälds särskilda beskaffenhet synes mig föranleda dertill, att den må uttagas ur den dömdes enskilda och boets samfälda egendom utan den alldeles onödiga omgång, som kan förorsakas derigenom att den andra maken, hvilken till äfventyrs råder öfver större eller mindre del af berörda egendom, måste af sådan anledning stämmas och förpligtas till betalningsskyldighet. Ehuru en bestämmelse härom kan, i viss mån och så vidt den gäller böter, betraktas såsom undantag från innehållet af 22 § i förordningen om nya Utsökningslagens införande m. m., har det dock synt mig tjenligt att på ett ställe upptaga samtliga de föreskrifter, hvilka äro afsedda att gälla särskildt för utmätning i makars bo och att till dessa föreskrifter räkna jemväl ett stadgande i nu antydda syfte rörande utmätning af make ådömda böter eller skadestånd i brottmål.

På dessa grunder har jag ansett Utsökningslagens 69 § böra, i sammanhang med öfriga nu föreslagna lagändringar, erhålla följande lydelse:

»I makars bo må ej på grund af dom eller utslag, hvarigenom betalningsskyldighet blifvit allenast den ena af makarne ålagd, utmätning ske af egendom, deröfver den andra maken råder. Ej heller må hustruns enskilda egendom, som af mannen förvaltas, i mät tagas, med mindre hustrun blifvit för gälden sökt samt betalningsskyldighet därför henne ålagts.

Nu vill make vid utmätning freda visst gods antingen på grund af hvad ofvan är sagdt eller förty att det är dess enskilda egendom och enligt domen eller utslaget, som verkställas skall, icke sådan egendom, men väl den samfälda, som står under samme makes förvaltning, bör gå till gäldens betalning; gitter den, som sålunda vill freda gods,

ej genast styrka sin rätt dertill men visar dock till stöd för påståendet sannolika skäl, varde godset, om det är fast egendom, satt under förbud att säljas eller skingras och, om det är lös egendom, med qvarstad belagdt, och stämme den make, som påståendet väckt, borgenären till domstol i orten, der godset finnes, inom tre månader, eller hafve sin talan förlorat, der ej boskilnad inom sagde tid blifvit sökt. Vill borgenären sjelf stämma, stände det honom fritt.

Vid verkställighet af utslag, hvarigenom ena maken blifvit dömd till böter eller skadestånd i brottmål, må hvad ofvan sägs ej utgöra hinder för utmätning vare sig af samfäld egendom, deröfver andra maken råder, eller, der hustru är dömd, af hennes enskilda egendom, som af mannen förvaltas».

Särskildt yttrande

af

Häradshöfdingen Wåhlin.

Det lagförslag, Nya Lagberedningen har att afgifva, grundar sig på den skrifvelse, hvori Riksdagen efter sorgfällig pröfning förklarar, bland annat, att gift qvinna borde berättigas att sjelf förvalta sin enskilda egendom utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig en sådan rätt. Enligt Riksdagens åsigt skulle alltså den rätt att förvalta egendom, som hittills på grund af Kongl. förordningen den 11 December 1874 endast undantagsvis tillkommit gift qvinna, hädanefter tillförsäkras hvarje hustru, som ej sjelf eller genom giftoman gjort förord och deri afsagt sig ifrågavarande rättighet. Hvad i detta ämne hittills varit undantag skulle hädanefter blifva regel.

Det torde icke kunna förnekas, att en lagförändring i antydt syfte påkallas af senare tiders uppfattning af den ställning, som tillkommer qvinnan inom samhället och familjen. Om storleken af det inflytande, som denna uppfattning redan utöfvat på lagstiftningen inom vårt land, vittna nu gällande stadganden om giftorätt och arfsrätt, om giftomannarätt, om näringsfrihet, om qvinnas myndighet, om kompetens till vissa tjänstebefattningar m. m. Under en stigande civilisation har lagstiftningen långsamt men oafslåtligen fortgått i en riktning, som allt mera aflägsnat den från de för qvinnan ogynnsamma åsikter, hvilka i äldre tider allmänligen gjort sig gällande och som äfven i 1734 års lag funnit ett uttryck. Enligt denna lag stod mö alltid under förmynderskap. Genom sitt inträde i äktenskap blef qvinnan ingalunda myndig. Då förmyndarens välde öfver henne upphörde, blef hon i stället be-

roende af mannens målsmanskap; och först såsom enka fick qvinnan åtnjuta sin naturliga rätt att råda öfver sig och sitt gods. Ehuru lagstiftningen sedermera undergått stora förändringar till förmån för den ogifta qvinnan samt i det närmaste erkänt hennes anspråk på likställighet med mannen, har föga blifvit gjordt för att förbättra den gifta qvinnans ställning. Åtminstone har lagstiftningen icke sökt bereda henne samma frihet och sjelfständighet, som numera tillkommer den ogifta qvinnan.

Det stadgande i 1734 års lag, som föreskrifver att mannen skall vara hustruns rätte målsman samt ega söka och svara för henne, har allmänneligen ansetts innebära att hustrun saknade befogenhet att utan mannens samtycke ingå förpligtande aftal och att hon alltså icke vore myndig. Kongl. förordningen den 11 December 1874, hvarigenom hustrun tillerkändes rättighet att råda öfver eller förvalta viss egendom, har ej med önskvärd tydlighet afgjort frågan huruvida hustrun skulle, sedan nämnde rättighet henne medgifvits, äfven hafva erhållit befogenhet att utan mannens samtycke ingå aftal med förbindande verkan. Klart är väl, att den hustru, som genom förord förbehållit sig rätt att förvalta t. ex. sin enskilda fastighet, svårligen kan utöfva denna rätt, så framt hon ej tillika eger att oberoende af mannens målsmanskap sluta giltiga aftal angående nämnde fastighet, dess skötsel och afkastning samt sålunda åtaga sig förpligtelser. Men den hustru, hvilken ej har någon sådan egendom, som kan utgöra föremål för hennes förvaltningsrätt, synes deremot fortfarande stå i det beroende af mannens målsmanskap, som bestämmes i 1734 års lag, och skulle följaktligen sakna befogenhet att sluta aftal med laga verkan. En sådan befogenhet är dock en personlig egenskap, hvars tillvaro ej bör göras beroende af den tillfälliga omständigheten att hustrun innehar eller icke innehar egendom af viss beskaffenhet. Den rätt att råda öfver egendom, som redan medgifvits hustrun och som enligt Riksdagens åsigt borde än vidare utsträckas, synes derföre ingalunda stå i god öfverensstämmelse med stadgandet att hustrun fortfarande skall vara underkastad mannens målsmanskap i allt, som ej angår förvaltningen af viss egendom. Göres

hustrun myndig, såvidt fråga är om förvaltning af egendom, torde hon ej utan inkonsequens kunna i fråga om sin person ställas i beroende af mannens målsmanskap. Ett stadgande, som tillåter hustrun att råda öfver egendom men tillika innehåller att mannen eger råda öfver hustrun, innebär en inre motsägelse. Skall hustrun ega förvaltningsrätt, bör mannens målsmanskap upphävas.

Äfven andra skäl tala för målsmanskapets borttagande. Enligt gällande lag skall ogift qvinna, som uppnått 21 års ålder, anses myndig att råda öfver sig och sitt gods, derest hon ej afsäger sig myndighetens utöfning. Då lagen väl ej bör utfästa någon belöning för celibat eller fresta qvinnan till ingående af sådana förbindelser, som af lag och sedlighet ogillas, bör den sjelfbestämmningsrätt, som den ogifta qvinnan får åtnjuta, icke förvägras hennes gifta syster. Den tidsrigtning, som frigjort qvinnan från hennes beroende af giftoman och förmyndare samt dessutom beredt henne tillfälle att idka akademiska studier och lemnat henne tillträde till en mängd befattningar i det allmännas tjänst, har ohjelpigen brutit med det åskådningssätt, som ligger till grund för lagens bestämmelser om mannens målsmanskap.

I de lyckliga äktenskap, der enighet herrskar mellan makarne och hustrun hyser fullt förtroende till mannen, kan borttagandet af mannens målsmanskap icke utöfva något nämnvärdt inflytande på makarnes inbördes förhållande; men målsmanskapets borttagande kommer utan tvifvel att i icke ringa grad försvåra afgörandet af tvister och stridigheter i de äktenskap, der sämja och endragt saknas. Hänsyn till den svårighet, som sålunda kan yppas, bör dock ej godkännas såsom grund för ett stadgande, hvarigenom mannen tillerkännes rätt att ensam besluta i familjens gemensamma angelägenheter eller kanske till och med i frågor, som närmast röra hustrun. De skäl och grunder, som till stöd för makarnes olika meningar åberopas, böra väl rättvisligen vara bestämmande för tvistens afgörande; — och de blifva det väl ock i de flesta fall äfven under nu gällande lagstiftning, ehuru afgörandet skulle enligt densamma tillkomma mannen allena. Men vidhålla begge makarne envist hvar sin mening, så att något afgörande ej kan på antydt

sätt erhållas, lära de utvägar böra anlitas, som lagen anvisar till undanrödjande af kif och osämja mellan makar.

Är qvinnan vid sitt inträde i giftermål omyndig och förefinnes förty skäligen anledning antaga, att hon saknar förmåga att behörigen förvalta sin egendom, bör någon förvaltningsrätt naturligtvis ej henne anförtros. Frigöres hustrun från mannens målsmanskap, bör hon, liksom mannen, blifva myndig på grund af sin ålder men ej i anledning af sitt giftermål, och hennes förmyndare bör således ega att äfven efter giftermålet och oberoende af detsamma föra hennes talan och bevaka hennes rätt så länge sådant kan anses önskvärdt och behöfligt d. v. s. till dess hon kan antagas hafva vunnit den mognad och erfarenhet, som fullmyndiga personer i allmänhet ega. Den lagförändring, som Riksdagen begärt, påkallar derföre enligt min åsigt äfven en sådan ändring i lagens stadgande om förmynderskap att den gifta qvinnan derigenom berättigas att under samma villkor, som gälla för den ogifta, vara myndig både i fråga om sin person och i afseende på egendom. I sammanhang härmed torde böra anmärkas, att de lagförändringar, som här ofvan blifvit ifrågasatta, icke utöfva någon omedelbar inverkan på enkas befogenhet att råda öfver sig och sitt gods eller på de rättigheter, hvilka tillkomma mannen i hans egenskap af förmyndare för makarnes barn.

Då de ämnen, som behandlas i det af Beredningens pluralitet utarbetade förslag till ändringar i 10 kap. Giftermålsbalken, stå i synnerligt nära sammanhang med frågan om mannens målsmanskap, hvilket Beredningens pluralitet velat bibehålla men som enligt min uppfattning bör upphöra, derest hustrun erhåller den vidsträcktare rätt att råda öfver egendom, som enligt Riksdagens åsigt skall henne tillerkännas, har jag icke kunnat i allo instämma i pluralitetens nyssnämnda förslag.

En från detta förslag skiljaktig mening har jag ock uttalat beträffande några andra ämnen, som behandlas i 10 kap. Giftermålsbalken men ej stå i omedelbart och direkt sammanhang med frågan huruvida mannens målsmanskap bör upphöra eller icke. Så har hustruns rätt att råda öfver afkomst af enskild egendom enligt pluralitetens förslag

gjorts beroende deraf att afkomsten hålles skild från öfriga samfälda boet; hvarjemte förklarats att, om afkomsten blifvit i annan egendom förvandlad, skulle om sådan egendom gälla hvad om afkomsten är sagdt. Rätt att råda öfver egendom, som hustrun kunnat genom eget arbete förvärfva, skulle deremot enligt förslaget, likasom enligt gällande lag, ovilkorligen tillkomma hustrun, ehvad denna egendom hölles skild från boet eller icke. Då giftorätt emellertid eger rum både i afkomst af enskild egendom och i det, som ena maken genom eget arbete förvärfvar, synes mig konsekvensen fordra att den regel, som bestämmer hustruns rätt att råda öfver afkomst af enskild egendom, äfven får bestämman hennes rätt att råda öfver sin arbetsförtjenst. Hvarföre hustruns förvaltningsrätt skulle i ena fallet vara vilkorlig men i andra fallet ovilkorlig, lärer icke kunna nöjaktigt förklaras. Åtminstone får värdet af den egendom, som är i fråga, icke anses vara bestämmande härutinnan, ty afkomsten af den ena hustruns enskilda egendom kan ju möjligen vara till beloppet fullkomligt lika med hvad en annan hustru förvärfvar genom sin litterära eller konstnärliga verksamhet eller eljest genom eget arbete.

Hvad i lag stadgas om hustrus rätt att råda öfver egendom, som som hon genom eget arbete förvärfvat, bör utan tvifvel äfven gälla om afkomst af sådan egendom äfvensom om det, som erhållits genom utbyte eller försäljning af nämnda egendom och dess afkomst. Detta torde ock böra i lagförslaget uttryckligen förklaras, helst känt är att olika meningar härom yppats vid tolkning af motsvarande stadgande i nu gällande lag, hvori ett sådant uttryckligt förklarande icke förekommer. Behovvet af ett sådant förklarande synes mig äfven vitsordas af hvad Beredningen föreslagit angående hustrus rätt att råda öfver den afkomst af enskild egendom, som blifvit i annan egendom förvandlad.

Hvad 11 kap. 6 § Giftermålsbalken i 1734 års lag innehåller angående hustrus behörighet att sälja egendom i boet, då mannen är afvita eller frånvarande eller förlupit hustrun, har utan omarbetning eller förändring intagits i lagförslaget; men något motsvarande stadgande har ej deri meddelats för det fall att hustrun är afvita eller frånvarande eller förlupit mannen.

Ett sådant stadgande var visserligen obehöfligt, så länge mannen allena egde råda öfver boet i dess helhet, men torde, om förvaltningen af boet delas mellan båda makarne, ingalunda böra saknas, helst anledning väl ej förefinnes att åt hustrun inrymma en större och vidsträcktare befogenhet än som kan tillkomma mannen.

För öfrigt synes den rätt till försäljning, hvarom här är fråga, ej böra anförtros åt hustrun i annan händelse än att mannen är frånvarande utan att hafva stält syssloman. Är mannen afvita, så kan och bör han sättas under förmyndare; och denne men ej hustrun bör hafva rätt och pligt att verkställa ifrågavarande försäljning. Derest mannen, ehuru frånvarande, dock stält syssloman, som å hans vägnar förvaltar den egendom i boet, hvaröfver han eger råda, bör den försäljning af dylik egendom, som omständigheterna kunna påkalla, verkställas af sysslomannen men ej af hustrun.

Mot redaktionen af åberopade stadgandet i 1734 års lag kan dessutom anmärkas, att den befogenhet, som undantagsvis skulle tillkomma hustrun, ej kan inskränkas till rättighet att allenast sälja egendom. Grunden för stadgandet berättigar nemligen hustrun ej blott att sälja utan äfven att pantsätta egendom. Detta hade dock bort bestämdt utsägas, helst försäljning väl i allmänhet bör undvikas, derest egendomens pantsättning skulle finnas vara för ändamålet till fyllest.

Om hustru, såsom i lagförslaget förutsattes, berättigas att råda öfver egendom och att sluta aftal med laga verkan, torde det förtroende, som makarne måste antagas hysa till hvarandra, samt den gemensamhet i intressen, som dem emellan förefinnes, innefatta tillräckliga anledningar att än ytterligare utsträcka hustruns befogenhet, så att hon finge i mannens frånvaro söka och svara för boet i dess helhet, när någon angelägenhet yppades, som ej talte uppskof. En sådan utsträckning af hustruns befogenhet har ock föreslagits af Lagkomitén och den äldre Lagberedningen.

Den rätt att råda öfver boet i dess helhet, som enligt 1734 års lag tillkom mannen, grundlade för honom en motsvarande skyldighet, nemligen att ensam bestrida alla de utgifter, som erfordrades för makarnes

och barnens underhåll. Den skyldighet, som sålunda ålåg mannen allena, framhålles med synnerlig skärpa i Kongl. förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871. Men derest boets förvaltning delas mellan makarne, böra de utgifter, som för makarnes och barnens behof erfordras, naturligtvis ej bestridas ensamt af mannen utan fördelas emellan båda makarne. Huru denna fördelning skall i hvarje fall lämpligast ske, må väl öfverlemnas till makarnes eget afgörande, men lagen synes dock genom ett uttalande i detta ämne böra gifva makarne åtminstone någon ledning och söka, så vidt möjligt är, förebygga frestelser till missbruk af den delade förvaltningsrätten. Till sådant missbruk gör den make sig skyldig, som sjelfviskt och ensidigt tillgodoser egna tycken och önsknningar utan skälig hänsyn till familjens gemensamma behof.

I Kongl. förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 finnes ett stadgande, som bestämmer, huru kostnaden för makarnes och barnens uppehälle skall gäldas i fall boskilnad är sökt. Nämnda kostnad skall enligt detta stadgande utgå ur samfäld egendom, så långt den förslår, hvaremot uppkommande brist förklarats skola fyllas af begge makarnes enskilda egendom eller af den makes, som sådan egendom eger. Med tillämpning af de grunder, hvarå åberopade stadgandet hvilar, synas båda makarne böra i lagförslaget åläggas att hvar efter sin förmåga bidra till makarnes och barnens uppehälle, dock med skyldighet för ena maken att ensam lemna hvad behofvet kräfver, derest andra maken saknar tillgång.

I anledning af hvad här ofvan blifvit anfördt anser jag för min del
att 9 kap. 1 § Giftermålsbalken bör upphävas;

att åt 10 kap. 2, 3, 8 och 9 §§ Giftermålsbalken bör gifvas den lydelse, Beredningens pluralitet föreslagit;

men att 10 kap. 1, 4, 5 6 och 7 §§ Giftermålsbalken böra erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

När män och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera giftorätt i boet efter ty här nedan sägs, der ej genom äktenskapsförord blifvit annorlunda stadgadt. Hustrun följe ock mannens stånd och vilkor.

4 §.

Hustrun eger råda öfver sin enskilda egendom äfvensom öfver den afkomst deraf, som hålles skild från öfriga samfälda boet. Har afkomsten blifvit i annan egendom förvandlad, gälle om sådan egendom hvad om afkomsten nyss är sagdt. Är om förvaltningen annorlunda föreskrifvet genom äktenskapsförord eller förbehåll vid gåfva eller testamente, hvarigenom egendom är till hustrun gifven med vilkor att den skall henne enskildt tillhöra, lände det till efterrättelse.

Har hustrun genom eget arbete förvärfvat någon egendom, eger hon ock rättighet att råda öfver densamma och afkomsten deraf äfvensom öfver det, som erhållits genom utbyte eller försäljning af sådan egendom eller afkomst. Vill hustrun af nämnda rättighet sig begagna, skall dock det gods, hvarom fråga är, hållas skildt från öfriga samfälda boet.

Fast egendom, hvori begge makarne hafva giftorätt eller som, ehuru hustrun enskildt tillhörig, blifvit stäld under mannens förvaltning, må ej den ena maken sälja, bortgifva, skifta eller med inteckning för gäld belasta, utan att den andra skriftligen, i tvenne gode mäns närvaro dertill samtyckt.

5 §.

Den make, som eger råda öfver viss egendom i boet, eger ock i fråga om densamma söka och svara jemväl å andra makens vägnar.

Derest ena maken ej fyllt tjuguet år eller af annan anledning är under förmyndare stäld, skall denne utöfva den rätt att råda öfver egendom samt att söka och svara, som eljest tillkommit den omyndiga maken.

6 §.

Är ena maken frånvarande och har ej syssloman nämnt, då må andra maken för boet söka och svara, der angelägenhet sig yppar, som ej tål uppskof; ege ock uppbara de inkomster, som till boet inflyta.

Saknar den make, som sitter i boet qvar, medel till föda och uppehälle för sig och barn, och kan ej annorledes sig och dem försörja; ege då till nödortft pantsätta eller sälja egendom i boet, hvaröfver han eller hon eljest ej egt att råda; höre dock först den frånvarande makens nästa fränder och tage tillstånd af rätten, om det är fast gods, som pantförskrifves eller säljes.

7 §.

Till makarnes och barnens uppehälle skola begge makarne bidraga, hvar efter sin förmåga. Saknas tillgång hos endera, vare den andra pliktig att ensam lemna hvad behovet kräfver.

Det särskilda förslag, som här ofvan blifvit framställt, påkallar icke den ändring i 17 kap. Handelsbalken, som Beredningens pluralitet föreslagit, men förutsätter deremot dels en mindre ändring i 23 kap. 4 § Ärfdabalken och dels ett tillägg till lagens stadgande om förmynderskap. Detta tillägg har jag sökt formulera uti följande

»Förslag till lag angående förmynderskap för gift qvinna.

Härigenom förordnas som följer:

»Hvad lag innehåller om den, som under förmyndare stå bör, och om ogift qvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig, skall ock tillämpas i fråga om qvinna, som ingår äktenskap efter det denna lag trädte i kraft; dock må hvad nu blifvit stadgadt icke förminska den rätt, som enligt 19 kap. 3 § Ärfdabalken tillkommer enka».

I sammanhang härmed framställes följande

»Förslag till lag angående förändrad lydelse af 23 kap. 4 § Ärfdabalken.

Härigenom förordnas, att 23 kap. 4 § Ärfdabalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Nu hafver någon fyllt tjuguet år, eller vanvettig fått sitt förstånd igen, eller den hemkommit, som utrikes varit; gifve då förmyndaren

godset genast till dem ut och göra för dess förvaltning redo. Tala de ej lagligen å den räkning inom natt och år, sedan de den fått; vare förmyndaren för allt ansvar och ytterligare räkenskap fri».

I fråga om vederlag för samfäld eller enskild egendom hyser jag ock en från Beredningens förslag skiljaktig mening.

De skäl, hvilka berättiga hvad förslaget i 11 kap. 6 § Giftermålsbalken innehåller om vederlag för den samfälda egendom, som genom ena makens vållande och förgörelse blifvit boet afhänd, synas mig äfven kunna och böra åberopas såsom grund för ett stadgande, hvarigenom ena maken tillförsäkras vederlag för den samfälda egendom, som blifvit förstörd eller försämrad genom andra makens vållande och förgörelse.

Hvad angår vederlag för samfäld egendom, som blifvit använd till förbättring af enskild egendom, innehåller förslaget att dylikt vederlag skall utgå, om ena maken använt den samfälda egendomen till förbättring af *sin* enskilda egendom. Men då lagens alla stadganden om vederlag hvila på den grundsats, att ena maken ej bör vinna någon fördel på andra makens bekostnad, synes mig vederlag böra utgå äfven i det fall att ena maken använt den samfälda egendomen till förbättring af *den andras* enskilda egendom, detta dock under vilkor att den samfälda egendomens användande skett med sistnämnda makes vetskap och vilja. Såsom skäl för detta vilkor åberopas hvad Beredningen anfört i sin redogörelse för motiven till 11 Kap. 8 § Giftermålsbalken. — Ena maken torde väl under vanliga förhållanden men ingalunda alltid sakna anledning att använda samfäld egendom till förbättring af den andres enskilda egendom. Så kan t. ex. den man, som förvaltar sin hustrus enskilda egendom, hafva både rätt och pligt att använda samfäld egendom till den enskilda egendomens förbättring.

Då vederlag ju har till ändamål att ersätta en utgift men ej att fördela en vinst, kan jag ej instämma i hvad Beredningen föreslagit i fråga om sättet för beräkning af vederlag för samfäld egendom, som

blifvit använd till förbättring af ena makens enskilda egendom. Sistnämnda make synes mig böra tillgodonjuta frukten af ett företag, som haft till ändamål att förbättra dess enskilda egendom, men också vara skyldig att vidkännas alla utgifter, som varit med samma företag förenade. Vid sådant förhållande anser jag ifrågavarande vederlag böra utgå med det belopp, som svarar mot den till vederlag berättigade makens giftorätt i den samfälda egendom, som blifvit till förbättring af enskild egendom använd.

I sammanhang härmed torde böra erinras, att den uppskattning af den enskilda egendomens förbättring, som enligt Beredningens förslag skulle vara för beräkning af vederlaget behöflig, kan vara förenad med stora svårigheter, äfvensom att denna uppskattning stundom torde blifva i viss mån godtycklig och osäker, såsom då fråga är om värdet af den förbättring, som ett hemman vunnit i anledning af ett sjösänkingsföretag, ett laga skifte o. s. v. Vida lättare är tvifvelsutän, att med räkenskaper och qvittobref åstadkomma fullständig bevisning om storleken af det belopp, som utgifvits i anledning af sjösänkningen eller laga skiftet.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt och då hvarje ändring i lagförslagets stadganden om vederlag för samfäld egendom torde påkalla en motsvarande ändring i de stadganden, som angå vederlag för enskild egendom, anser jag att 11 kap. 6 och 7 §§ Giftermålsbalken böra erhålla följande lydelse:

6 §.

Har samfäld egendom gått till betalning af ena makens gäld, hvarom i 1 eller 4 § sägs, eller har sådan egendom blifvit förstörd, försämrad eller boet afhänd genom ena makens särskilda vållande och förgörelse, deraf den andre ej haft nytta, då skall vid boets delning den make, som njutit enskild fördel af samfäld egendom eller missbrukat sin rätt till densamma, af sin lott i samfälda boet och, der så erfordras, af sin enskilda egendom gifva andra maken vederlag till så stort belopp,

som svarar mot dess giftorätt i hvad sålunda ur boet gått eller det-samma eljest förlorat.

Är gäld, som ena maken före äktenskapet gjort, af samfäld egendom gulden, och har den make i boet infört samfäld egendom, då skall ej gifvas vederlag för mera än som på andra maken belöper efter dess giftorätt i det belopp, som med den införda egendomen ej kunnat betalas.

Finnes vid bodelning, att samfäld egendom blifvit använd till annan förbättring af ena makens enskilda egendom än dess underhåll och skötsel må anses hafva påkallat, och att sådant skett med samma makes vilja och vetskap, då ege andra maken åtnjuta så stort vederlag, som svarar mot dess giftorätt i den samfälda egendom, hvilken blifvit till förbättring af den enskilda egendomen använd.

7 §.

Är ena makens enskilda egendom använd till nytta för andra maken allena, vare sig till betalning af gäld, hvarom i 1 eller 4 § för-måles, eller eljest på sätt i 6 § sägs, eller har ena maken förskingrat eller genom vållande och förgörelse förstört eller försämrat den andres enskilda egendom, då skall vid boets delning den make, till hvars nytta egendomen blifvit använd eller som förskingrat, förstört eller försämrat densamma, gifva vederlag därför ut af sin giftorätt och, der så erfor-dras, af sin enskilda egendom.

Hvad angår de ändringar i Utsökningslagen, som blifvit inom Be-redningen ifrågasatta, är jag ense med Revisionssekreteraren Norberg och åberopar förty det yttrande, han i denna del afgifvit.

I Beredningens förslag till ändringar i Boskildningsförordningens 2 och 7 §§ kan jag icke heller i allo instämma.

Enligt de bestämmelser, Beredningen föreslagit i fråga om ansvarighet för gäld i makars bo, skulle för gäld, som mannen allena gjort, utmätning ej få ske å hustruns enskilda egendom och ej heller å den samfälda egendom, hvaröfver hustrun egde råda, men deremot skulle båda makarne blifva solidariskt ansvarige för sådan under äktenskapet tillkommen gäld, till hvars betalning båda sig förbundit. Godkännas de bestämmelser, Beredningen sålunda föreslagit, torde anledning ej vidare förefinnas att bibehålla hvad nu gällande lag stadgar om rätt för hustru att söka boskildnad på grund allenast deraf att makarnes gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som därför bör svara.

Så länge mannen egde att ensam råda öfver och med gäld belasta såväl det gemensamma boet som hustruns enskilda egendom, kunde försumelse eller vanvård af boets angelägenheter eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta naturligtvis ej åberopas såsom skäl för *mannens* ansökning om boskildnad. Men förhållandet gestaltar sig annorlunda, om boets förvaltning, såsom föreslaget blifvit, delas mellan makarne. I sådan händelse kan hustrun, lika väl som mannen, missbruka sin rätt till egendom i boet. Gör ena maken sig skyldig till sådant missbruk, synes lagen böra tillåta andra maken att söka boskildnad till värjande af af sin och familjens rätt.

I fall mannen af ondska och motvilja öfvergifvit eller förlupit hustrun och ej kommit åter inom sex månader, tillåter nu gällande lag hustrun att söka boskildnad. Under förutsättning att boskildnad fortfarande skall af nämnda anledning medgifvas, torde konsekvens och billighet fordra ett motsvarande stadgande till förmån för mannen.

Derest lagens bestämmelser om mannens målsmanskap upphävas, såsom af mig blifvit ifrågasatt, saknas grund för stadgandet om rätt för hustru att söka boskildnad, då mannen blifvit under förmyndare stäld. Detta stadgande hvilat nemligen på den grundsats, att hustru ej borde vara skyldig att mot sin vilja stå under annans målsmanskap än mannens.

I enlighet med 11 kap. 5 och 7 §§ Giftermålsbalken i 1734 års lag förutsätter Boskildningsförordningens 7 §, att make eger åtnjuta vederlag endast i fall odaljord blifvit såld eller samfald egendom använd till betalning af enskild gäld. Sedan jag, såsom ofvan förmäles, nu föreslagit sådana ändringar i 11 kap. Giftermålsbalken att vederlag skulle tillkomma make ej blott i nyssnämnda utan ock i åtskilliga andra fall (såsom då samfald egendom blifvit förstörd, försämrad eller boet athänd genom ena makens särskilda vållande och förgörelse eller använd till förbättring af enskild egendom), synes mig 7 § i Boskildningsförordningen böra erhålla en sådan lydelse, som öfverensstämmer med de ändringar i Giftermålsbalkens 11 kapitel, som blifvit af mig förslagna. — Enligt den grundsats, hvarå Boskildningsförordningens 7 och 8 §§ hvila, skall makes anspråk på vederlag aldrig gälla *framför* men i ett enda undantagsfall *jemte* borgenärs fordringsrätt. Vid sådant förhållande och då en omarbetning af nyssnämnda två §§ nu erfordras, synes mig lämpligt att förordningens 7 §, som innehåller den allmänna regeln, affattas så att uttrycklig hänvisning deri meddelas till undantagsstadgandet i förordningens 8 §.

Med föranledande af hvad ofvan blifvit anfördt, anser jag, att 2 och 7 §§ i Kongl. förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 böra erhålla följande lydelse:

2 §.

Make ege ock rätt att boskildnad söka, i fall andra maken genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta kan anses hafva missbrukat sin rätt till egendom i boet.

Har ena maken af ondska och motvilja öfvergifvit och förlupit den andra och ej kommit åter inom sex månader, ege den senare jemväl söka boskildnad.

7 §.

Emot borgenär njute ej ena maken vederlag för samfäld egendom. Ej heller må ena maken mot borgenär njuta vederlag för enskild egendom i annat fall eller med bättre rätt än i 8 § sägs.

Uti 1734 års lag förbjudes en hvar att köpa något af annan mans hustru, utan att hon har lof att sälja eller är till köpslagan satt. Derest förbudet öfverträdde och talan derom anställdes, föreskrefs att köpet skulle vara ogiltigt och köparen böta tio daler.

Detta förbud och den bevisningsskyldighet, som i sammanhang dermed blifvit köparen ålagd, hvila uteslutande på grundsatsen om mannens rätt och befogenhet att ensam råda öfver makarnes bo. Då nu lagförslaget i strid med denna grundsats delat boets förvaltning mellan båda makarne, torde förbudet att köpa något af annans hustru icke vidare böra i lag qvarstå, samt 1 kap. 8 § Handelsbalken vid sådant förhållande erhålla följande lydelse:

»Ingen må något köpa af annan mans barn eller tjenstehjon, utan de hafva lof att sälja eller till köpslagan satte äro. Gör det någon och åkåres, vare det ogilt och böte tio daler».

Det stadgande i 1734 års lag, som förbjuder hustru utan mannens ja och samtycke gå i borgen, står icke heller i god öfverensstämmelse med hvad lagförslaget innehåller om hustrus befogenhet att äfven utan mannens samtycke sluta aftal och åtaga sig förbindelser. Då hustrus befogenhet i berörda hänseende skulle blifva så vidsträckt, att henne icke kunde förvägras att för annan persons gäld åtaga sig ansvar efter vaxelrätt, hvilket ansvar komme att för henne medföra ungefär samma betalningsskyldighet som en inför lag gällande borgensförbindelse, måste ett förbud för hustru att utan mannens samtycke ingå borgen dessutom blifva temligen betydelselöst och overksam, derest lagstiftningen angående äkta makars egendomsförhållanden undergår de ändrin-

gar, Beredningen föreslagit. Under denna förusättning synes ofvannämnda förbud förty böra upphävas. Men skall 10 kap. 13 § Handelsbalken ändras i enlighet med den åsigt, som nu uttalats, samt den qvinna, hvars man lever, sålunda erhålla den befogenhet uti ifrågasvarande hänseende, som redan tillkommer enka, synes äfven det förklarande angående enka, som nämnda lagrum innehåller, kunna och böra såsom själfklart och öfverflödigt uteslutas. Jag hemställer alltså att 10 kap. 13 § Handelsbalken måtte erhålla följande lydelse:

»Ej må omyndig i borgen gå».

AF grunderna för Beredningens förslag till stadganden om makes rätt att råda öfver viss egendom i boet och om ansvar för gäld synes mig med nödvändighet följa, att den egendom, hvaröfver ena maken råder, bör under vissa förhållanden kunna till konkurs afträdas, utan att andra maken derigenom betages möjlighet att fortfarande råda öfver boets öfriga egendom. Enligt lagförslaget skulle nemligen kunna inträffa att t. ex. hustrun och den egendom, som stode under hennes förvaltning, voro fria från ansvar för gäld, under det mannens ställning vore sådan att han funne sig af redlighet och klokhet uppfordrad att till borgenärers förnöjande på en gång afträda den egendom, hvaröfver han egde råda. I sådan händelse borde mannens konkurs icke tillintetgöra eller förminska den förvaltningsrätt, som skulle tillkomma hustrun, helst den del af boet, som blifvit stäld under hustruns förvaltning, ju skulle enligt förslaget åtminstone i regel skyddas mot utmätning för gäld, som mannen gjort. Förhållandet kunde naturligtvis också vara omvänt, så att hustrun borde till konkurs afträda den egendom, som af henne förvaltades, utan att sådant finge störande inverka på mannens rätt att förvalta boets öfriga tillgångar. Enligt min åsigt påkallar lagförslaget därför en omarbetning af gällande konkurslag, som förutsätter att hustrun icke under något förhållande kan afträda egendom till konkurs, men att

mannen allena är dertill behörig, äfvensom att makarnes bo måste vid inträffad konkurs till borgenärerna afträdas i sin helhet men ej delvis. Den omarbetning af konkurslagen, som sålunda blifvit af mig ifrågasatt, har Beredningens pluralitet funnit vara obehöflig. För närvarande är jag icke beredd att afgifva något i detalj utarbetadt förslag till ändring i konkurslagen.

Särskildt yttrande

af

Presidenten Berg.

Egendomsgemenskap makar emellan har af mig alltid ansetts, väl ej såsom ett oundgängligt vilkor för, men dock såsom en naturlig följd af ett sant och verkligt äktenskap. Skilda ekonomiska intressen och deraf mången gång härflytande tvister om »mitt» och »ditt» äro ej egnade att befrämja äktenskapets ändamål, och en förening emellan en rik man och en fattig qvinna, hvilken sednare väl till en tid af mannen tillåtes att dela hans öfverflöd, men vid föreningens upplösning måste tomhändt lemna det rika boet för att återgå till sin förra fattigdom, synes mig mera likna ett konkubinat än ett äktenskap. — »Hustrun följe mannens stånd och *vilkor*», heter det i 9 kap. 1 § Giftermålsbalken, och att äkta makar böra såväl i ekonomiska som andra afseenden med hvarandra dela ljuft och ledt, tror jag också bäst öfverensstämma med det allmänna föreställningssättet hos oss. Emot nu gällande lags bestämmelser angående egendomsförhållandet i makars bo hafva emellertid på sednare tider många klagomål försports. De hafva dock, så vidt jag kunnat uppfatta, mindre afsett sjelfva grundsatsen om egendomens gemensamhet än den, såsom en antagen följd af denna grundsats, åt mannen tillerkända rätt att ensam och uteslutande förvalta och råda öfver boet. I detta hänseende synas klagomålen ej heller sakna befogenhet. Så länge den ogifta qvinnan af lagen betraktades såsom omyndig, var det helt naturligt att, när hon inträdde i gifte, målsmanskapet öfverflyttades från hennes förre förmyndare till mannen, men sedan numera i fråga om rättigheten att råda öfver sig och sin egendom man och

qvinna blifvit likstälde, förefaller det onekligen såsom en uppenbar inkonsekvens, att den till myndig ålder komna qvinna, som gifter sig, derigenom förlorar rätten att vidare förvalta sin egendom och i afseende å denna ställes under mannens målsmanskap. Vål är genom 1874 års förordning hustru medgifvet att sjelf råda öfver hvad hon genom eget arbete kan förvärfva, äfvensom att före giftermålet genom äktenskapsförord ifrån mannens förvaltning undantaga egendom som henne enskildt tillhör; och enligt det af Riksdagen i dess förevarande skrifvelse framställda förslag skulle, utan att förbehåll derom i äktenskapsförord behöfdes, hustru vara berättigad att sjelf råda öfver sin enskilda egendom med dess afkomst, hvarjemte till enskild egendom, hvari giftorätt ej egde rum, borde hänföras all fastighet, ej blott på landet utan äfven i stad, som endera maken före eller under äktenskapet ärfvt eller förut förvärfvt. Då emellertid angående den lösa egendomen nu gällande bestämmelser fortfarande skulle ega tillämpning, synes mig således den af Riksdagen i fråga satta lagförändringen, utan att fullständigt undanrödja den ofvan antydda inkonsekvensen, i stället komma att i lagstiftningen ytterligare införa en ny sådan. Att göra makarnes inbördes rätt i boet beroende af den dit införda egendomens beskaffenhet af fast eller lös, så att den, hvars förmögenhet vid äktenskapets ingående hufvudsakligen utgöres af fastighet, berättigas att såsom sin enskilda tillhörighet behålla och råda öfver denna, under det deremot den, hvilken i boet infört lös egendom, tilläfvventyrs till vida högre värde, måste afstå hälften deraf till den andra maken, och om det är hustrun, äfven till mannen öfverlåta förvaltningen af sin egen lott deri, synes mig nemligen lika litet följdriktigt som med billighet eller rättvisa öfverensstämmande. Visserligen är redan nu fastighet på landet, som ena maken ärfvt eller före äktenskapet förvärfvt, undantagen från den egendom, hvari den andra maken eger giftorätt. De skäl, som föranledt detta undantag från den allmänna regeln om egendomsgemensamhet, synas dock numera, efter bördsrättens upphäfvande och de ändringar testamentsrätten i fråga om arfvejord undergått, hafva i väsentlig mån förlorat sin förra betydelse, och torde ingalunda kunna åberopas till stöd för stadgandets utsträck-

ning till stadsfastighet mera än till lös egendom. Om giftorätt i den förra ej vidare kommer att ega rum, ser jag derföre intet skäl hvarföre gemensamheten skall i fråga om den senare bibehållas. Att all fastighet uti ifrågavarande hänseende varder likställd må väl, såsom Riksdagen yttrat, anses önskligt, men likställighetens utsträckning till *all* egendom, så lös som fast, samt till följd deraf äfven lika rätt för makarne till andel i boet, utan afseende å beskaffenheten af den egendom, de hvar för sig dit medfört, synes dock vara ett ännu mera eftersträfvansvärdt mål, som ej utan tvingande nödvändighet bör åsidosättas. Lagkomitén, hvars förslag angående giftorätten är med Riksdagens uttalade åsigt öfverensstämmande, har också uti sina i Riksdagens skrifvelse återopade motiv erkänt, att de förhållanden, på grund af hvilka hvardera maken ansågs böra såsom enskild egendom behålla sin före äktenskapet förvärfvade fastighet, äfven egde tillämplighet å lös egendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, men såsom skäl hvarför komitén funnit sig ej böra förorda likställighet härutinnan emellan den fasta och lösa egendomen antydtt omöjligheten att med säkerhet urskilja beloppet af denna sednare. Då enligt Lagkomiténs förslag all makarnes egendom, ehvad giftorätt deri tillkom mannen eller icke, borde ställas under hans förvaltning, kunde det nemligen vid boets delning, som vanligen inträffade längre tid efter äktenskapets ingående, ofta visa sig med stor svårighet förenadt, ja mången gång kanske omöjligt, att med säkerhet bestämma hvad eller huru mycket af den i boet befintliga lösa egendomen som blifvit af hvardera maken dit medförd, och på sådan grund borde såsom enskild från den samfälda egendomen afskiljas. Men om, såsom Riksdagen förutsatt, en hvar af makarne berättigas, att under egen förvaltning behålla och sjelf råda öfver sin enskilda egendom och någon sammanblandning af den enes egendom med den andres således i allmänhet ej komme att ske, synes nämnde af Lagkomitén återopade omständighet ej vidare innefatta giltigt skäl att låta makarnes rätt till den af dem i boet införda egendom göras beroende af dennas egenskap af fast eller lös. För min del antager jag derföre att, om

Riksdagens förslag godkännes, konsekvensen förr eller sednare måste fordra att man, för beredande af lika rätt makarne emellan, tager steget fullt ut och låter den grundsats, man nu vill göra gällande angående fastighet, äfven vinna tillämpning å den lösa egendom, som någöndera maken i boet inför. Vid sådant förhållande och då jag, såsom redan är antydt, å ena sidan anser egendomsgemenskap utgöra ett synnerligen viktigt moment i äktenskapet, men också å den andra ej kan förneka det berättigade i den gifta qvinnans anspråk att ej genom giftermålet beröfvas den rätt att förvalta sin egendom, som derförinnan henne lagligen tillkommit, har jag för mig uppställt den frågan, huruvida detta anspråk kan anses med egendomens gemenskap så oförenligt, att ett bifall till det förra ovilkorligen måste leda till den sednares fullständiga upphörande? Och jag har, om ock med någon tvekan, trott mig kunna med nej besvara denna fråga. Jag tror nemligen ej, att egendomens natur af samfäld med nödvändighet fordrar, att den skall uteslutande af mannen ensam förvaltas. Samfäld egendom är ej något egendomligt för äktenskap. Den förefinnes äfven i andra förhållanden, såsom då arfvingar lefva samman i oskift bo, äfvensom i flerehanda bolag och intressentskap, utan att för dessa fall ansetts nödigt att förvaltningen utöfvas endast af en bland intressenterna. Gemensam egendom synes mig fast hellre förutsätta gemensam förvaltning och der en sådan af praktiska skäl ej kan genomföras, anser jag det naturligaste vara att förvaltningen delas intressenterna emellan.

En sådan delad förvaltning af makars samfälda bo är äfven i viss mån förutsatt i Riksdagens förslag. Den enligt detsamma hustru tillerkända rätt att sjelf råda öfver den egendom, som henne enskildt tillhör, skulle nemligen förlora sin betydelse, såvida hon icke tillika såsom i 1874 års förordning medgifves, finge råda öfver egendomens afkastning, och någon ändring i lagens nuvarande stadgande om hustrus rätt att råda öfver hvad hon genom eget arbete kan förvärfva lärer ej få antagas vara af Riksdagen åsyftad. Ehuru giftorätt i så väl den enskilda egendomens afkastning som hvad hustrun genom sitt arbete förvärfvar fortfarande tillkomme mannen, skulle således i allt fall för-

valtningen deraf ej utöfvas af honom utan af hustrun. Men om, i fråga om denna del af den samfälda egendomen, förvaltningsrätt kan, oakadt egendomsgemenskapen, medgifvas hustrun, synes mig ej heller hinder böra möta att anförtro henne en dylik rätt i afseende å *all* den egendom hon i boet inför eller sedermera förvärfvar, utan att därför denna ovilkorligt måste upphöra att anses såsom samfäld. Under förutsättning att makarne fortfarande medgifves att genom äktenskapsförord förbehålla sig viss egendom såsom enskild, tror jag för den skull *att all öfrig egendom i boet, så fast som lös, skulle*, såvida icke i fråga om gods, som genom gifva eller testamente någondera maken tillfallit, blifvit annorlunda förordnad, kunna *anses såsom boets gemensamma tillhörighet, deruti gifterätt båda makarne tillkomme*, men att, det oakadt, *så väl hustrun som mannen skulle ega att under sin förvaltning behålla samt med någon inskränkning angående den fasta egendomen i det af Riksdagen i fråga satta syfte, men eljest fritt, råda öfver all den egendom, som han eller hon vid äktenskapets ingående i boet införde eller framdeles enskildt kunde förvärfva*. Väl skulle derigenom den ena makens ställning i ekonomiskt hänseende blifva i viss mån beroende af det sätt, på hvilket den andra sköter sina angelägenheter, men ingendera komme dock, såsom fallet nu är med hustrun, att utsättas för äfventyret det all egendom i boet genom allenast den andra makens slöseri eller miss-hushållning förskingrades. Gifterätten, ehuru redan från äktenskapets ingående tjänande till grund för bestämmande, makarne emellan, af deras inbördes rättigheter och skyldigheter, finge nemligen då för dem båda, likasom nu för hustrun, först vid boets delning sin egentliga betydelse och tillämpning. Derförinnan skulle makarne, hvar öfver sin i boet införda egendom, ega enahanda dispositionsrätt som hittills tillkommit mannen ensam öfver hela det gemensamma boet, utan att den sålunda hvardera maken tillerkända rätt borde kunna genom några den andras ensidiga åtgärder eller aftal inskränkas eller tillintetgöras. Oakadt egendomsgemenskapen makarne emellan borde de således i fråga om sina förbindelser mot tredje man anses såsom hvar för sig sjelfständiga och fullmyndiga personer, af hvilka *ingendera vore pligtig att låta den*

*under dess förvaltning ställda egendomen gå i betalning för gäld, som den andre ensam sig åsamkat. Men vid sådant förhållande anser jag också borgenären, å sin sida, kunna fordra att all den egendom, hvar-
öfver den, som gjort gälden, egde att råda, finge, i mån af behof, till densammas betalning användas, utan att den andra maken, åtminstone så vida ej gälden uppenbarligen vore af sådan beskaffenhet, som i 11: 4 Giftermåls Balken afses, kunde på grund af sin giftorätt undanskifta någon del deraf.*

I fråga om makarnes gemensamma gäld, eller sådan, för hvilken de båda åtagit sig ansvar, eller som blifvit af den ene för boets räkning gjord med den andres samtycke, synes det väl i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu gällande regler böra åligga makarne att gemensamt betala densamma med samfäld egendom efter den andel deri hvardera hade under sin förvaltning, samt att, i händelse den samfälda egendomen ej funnes tillräcklig, hvar i förhållande till sin giftorätt i boet med enskild egendom till bristens fyllande bidra. Men, oberoende af de förbindelser, som sålunda makarne, hvar emot annan, åläge att deltaga i gäldens betalning, borde de, en hvar med den under dess förvaltning stående egendom, anses i förhållande till borgenären solidariskt ansvarige, så att denne egde att söka sin betalning vare sig af makarne gemensamt eller hos hvilkendera han helst ville, med rättighet för den, som till följd häraf kunde komma att betala mera än på dess lott belöpte, att få räkna sig sådant tillgodo vid boets framtida delning. Och då hustrun, så vida henne tillerkändes rätt att sjelfständigt deltaga i boets förvaltning, också borde, liksom hvarje annan myndig, anses personligen samt med de tillgångar hon framdeles må ärfva eller förvärfva, ansvarig för de af henne ingångna förbindelser, torde den rätt, som nu medgifves enka att genom boets afträdande vinna befrielse från gäld, till hvars betalning hon jemte mannen sig förbundit, då äfven böra upphöra.

Med iakttagande af sålunda angifna grundsatser, af hvilka ändring i vissa delar af nu gällande bestämmelser om boskildnad komme att föranledas, samt under förutsättning att mannen likaväl som hustrun

skulle ega att påkalla egendomsgemenskapens upphörande, i händelse den andra maken missbrukade sin förvaltningsrätt, tror jag båda makarne kunna sättas i tillfälle att hvar för sig mot följderna af den andres misshushållning eller pligtförgätenhet värna sin i boet införda egendom med dess behållna afkastning, utan att derföre egendomsgemenskapen i regeln behöfde upphävas.

Då emellertid, äfven enligt detta förslag, enhet i boets förvaltning ej vidare komme att förefinnas utan hvardera maken skulle ega att fritt och sjelfständigt råda öfver sin i boet införda eller sedermera förvärfvade egendom, kan fråga uppstå om ej vid sådant förhållande egendomsgemenskapen blefve allenast ett tomt ord utan betydelse i verkligheten och om ej derföre likaså gerna det, som hvardera maken finge under sin förvaltning behålla, kunde gifvas egenskapen af enskild egendom, deri någon giftorätt ej tillkomme den andre. Denna fråga förefaller helt naturlig och jag har också mången gång för mig uppstått densamma, utan att likväl deraf hafva funnit anledning frångå min åsigt om egendomsgemenskapens företräde äfven för det fall att hustrun medgifves rätt att i boets förvaltning deltaga. Om, på sätt med Riksdagens förslag åsyftas, omsorgen om boets ekonomiska angelägenheter hufvudsakligen åligger mannen, men likväl någon del af boets egendom afsättes för hustruns räkning, med rättighet för henne att öfver densamma, såsom henne enskildt tillhörig, fritt föfoga, kan, såsom anmärkt blifvit, den föreställning hos henne lätt alstras, att den sålunda från mannens förvaltning undantagna egendomen vore afsedd att tjena allenast hustruns enskilda intressen, så att hon utan hänsyn till familjens bästa egde att efter godtycke använda densamma. Är deremot egendomen af samfäld natur, lärer något dylikt missförstånd ej kunna i fråga komma. Då hustrun vet att den egendom, henne tillåtes att under sin förvaltning behålla, är icke henne enskildt, utan det gemensamma bolaget tillhörig, kan hon nemligen ej undgå att inse sin pligt att dermed, under samverkan med mannen, söka befrämja det gemensamma ändamålet, och då den tillökning i värde boets egendom må, genom någondera makens omtanke eller sparsamhet, vinna, ej kommer denne make ensam utan

boet i sin helhet till godo samt den ene således icke, genom inflytande medels användande till förbättring af sin egendom eller underlåtenhet att i mån af behof och tillgång bidraga till familjens underhåll, kan, på den andres bekostnad, bereda sig och sina arfvingar någon väsentlig fördel, synes på grund af dylika egennyttiga beräkningar eller miss-tanke derom kif och osämja emellan makarne mindre vara att befara, än då den egendom, som af hvardera förvaltas, utgör dennes enskilda tillhörighet och makarne således, hvar för sig, hafva särskilda, ofta stridiga intressen att bevaka. Till följd af egendomsgemenskapen komma dessutom makarne att, såsom sig bör, i ekonomiskt afseende till hvarandra intaga en fullt sidoordnad ställning, oberoende deraf om den ene i bolaget insatt mera eller mindre än den andre; och äfven om, såsom ej sällan inträffar, hustrun vid äktenskapets ingående var obemedlad och boets hela behållning utgöres af egendom, som blifvit af mannen dit medförd, behöfver hustrun i allt fall ej befara att vid boets framtida delning lemnas lottlös, under det samtliga tillgångarne, såsom enskild egendom, falla mannen eller hans arfvingar till, hvarjemte, i händelse mannen, med åsidosättande af sina pligter mot hustrun och familjen, förlösar sin i boet medförda förmögenhet eller belastar boet med gäld och sålunda missbrukar sin förvaltningsrätt, hustrun genom rättighet att söka boskilnad beredes utväg att redan före äktenskapets upplösning få sin andel i förmögenheten från mannens förvaltning undantagen och sålunda hindra honom att öfver boet draga fullständig ruin.

Någon gång, då en förmögen man, som ingått äktenskap med en obemedlad kvinna, vid hennes måhända kort derefter inträffade från-fälle, ansetts skyldig till den aflidnas arfvingar afstå hälften af sin förmögenhet och till följd deraf möjligen sett sig nödsakad att afbryta eller inskränka sin förra affärsverksamhet, hafva klagomål deröfver för-sports och man har från det obilliga i en dylik skyldighet för mannen velat draga den slutsats att giftorätt ej borde ega rum i den egendom makarne, hvar för sig, vid äktenskapets ingående ega. Deraf skulle emellertid också följa att i de fall, då förmögenheten i boet kommit

från den affidnas sida, den efterlevande komme att gå miste om all andel deri, och om giftorättens upphörande i den införda egendomen komme att lända till förmån eller nackdel för efterlevande makar i allmänhet, torde vid sådant förhållande vara svårt att afgöra. Men ej nog dermed. Det afsedda ändamålet blefve i allt fall icke vunnet. Mannens affärsrörelse kan ju ofta vara grundad mindre på de tillgångar han vid giftermålet egde, än på sådana, hvilka sedermera blifvit sanilade, och de förras bibehållande innebure då ej i och för sig någon trygghet för rörelsens orubbade fortgång. Dertill skulle erfordras, att äfven de sednare kunde till oförminskadt belopp i och för densamma fortfarande påräknas, men att fränkänna hustrun giftorätt i den under äktenskapet förvärfvade förmögenheten, till hvars åstadkommande hon, genom klok omtanke vid skötandet af den inre hushållningen, mången gång kan hafva åtminstone indirekt bidragit, torde icke kunna ifrågasättas. Med hänsyn härtill och då den anmärkta olägenheten, när den någon gång är att befara, kan af makarne genom testamentariska förordnanden väsentligen till sina följder förmildras, samt i allt fall synes mer än uppvägas af de med egendomsgemenskapen förenade fördelar, anser jag giltig anledning till dennas upphörande ej från ofvannämnda klagomål kunna hemtas.

Att emellertid i andra afseenden den af mig förordade lagförändringen kan föranleda allvarliga betänkligheter, vill jag ingalunda förneka. Om hustrun lika med mannen tillerkännes rätt att råda öfver viss andel i boet, kan nemligen emot lämpligheten deraf anmärkas *dels* att den delade förvaltningen lätt kan leda till tvister emellan makarne i fråga om de bidrag, som den ene eller den andre bör till boet och familjens underhåll lemna, hvilka tvister, om den enes vilja ej underordnas den andres, ej skulle kunna annorledes än genom rättegång afgöras; och *dels* att svårighet stundom torde förefinnas att i fråga om viss egendom med noggranhet bestämma, huruvida densamma tillhörde mannens eller hustruns förvaltningsområde. *Den första* af dessa anmärkningar gäller naturligtvis likaväl, ehvad den egendom hustrun förvaltar är henne enskildt tillhörig eller utgör en del af det samfälda

boet. I detta sednare fall synes till och med, såsom ofvan förmäles, de befarade tvisterna kunna antagas blifva mera sällsynta än i det förra, och i allt fall torde, om dessa ej kunna i godo biläggas, det vara lämpligare att låta den offentliga myndigheten skilja parterna emellan än att öfverlemna afgörandet åt den ena af dem samt sålunda göra hustrun i denna möjligen för hennes och familjens ekonomiska bestånd vigtiga angelägenhet helt och hållet beroende af mannens magtspråk.

Den andra anmärkningen, eller svårigheten att afgöra öfver hvilken egendom i boet en hvar af makarne eger att råda, anser jag, på sätt äfven blifvit antydt, ej ega någon synnerlig betydelse för bestämmande af den rätt i boet, som må tillkomma en hvar af makarne, för hvilka utvägar ej lära saknas att i fråga om den egendom, de hvar för sig hafva under sin förvaltning, åstadkomma tillfyllestgörande utredning. Angående den egendom, mannen eller hustrun före äktenskapet egt eller som derefter genom testamente eller gifva nagondera tillfallit, torde äfven, *så vida den finnes i behåll*, borgenären i de fleste fall kunna förskaffa sig upplysning. I fråga åter om penningar eller lösören, som i utbyte mot nämnde egendom eller eljest under äktenskapet i boet influtit, kan deremot, med hänsyn till borgenärernes rätt, anmärkningen ej fränkännas full befogenhet. I de fall då ena maken åsamkat sig gäld, för hvilken endast den under dess förvaltning stående egendomen häftar, kan det nemligen befaras att gäldenären, för att undgå betalning, öfverlemnar denna egendom eller någon del deraf till den andra maken, och att borgenären, till följd af svårigheten att härom förebringa bevisning, hindras att göra sin rätt till egendomen gällande. Enär enligt Riksdagens förslag hustrun skulle ega att råda ej blott öfver sin enskilda fastighet, utan ock öfver lös egendom, hvilken såsom afkastning af fastigheten eller arbetsförtjenst kunde inflyta, komme emellertid äfven efter detta förslag den anmärkta olägenheten att kvarstå, och fullständigt torde den ej kunna förebyggas med mindre antingen hustrun helt och hållet uteslutes från all delaktighet i boets förvaltning eller ock begge makarne åläggas gemensamt ansvar

för hvarandras skulder; men utan att vilja underskatta anmärkningens vikt synes den mig dock böra stå tillbaka för de enligt min tanke vida större olägenheter som genom dessa åtgärder skulle blifva en följd.

Men utom ofvan anmärkta olägenheter komme hustruns deltagande i boets förvaltning att ytterligare i ett viktigt afseende framkalla svår-löste förvecklingar. Om henne lika med mannen tillerkännes rätt att med full myndighet råda öfver viss egendom i boet och således äfven att i afseende å denna ikläda sig gällande förbindelser, men den ene maken ej anses pliktig att med de under dess förvaltning stående tillgångar infria gäld, som den andre ensam sig åtagit, kan det nemligen inträffa att en af makarne råkar i sådant obestånd, att konkurs finnes nödvändig, under det deremot den andre är i tillfälle att till fullo förnöja såväl sina enskilda som boets gemensamma borgenärer eller kanske är helt och hållet skuldfri. Fråga uppstår då huruvida i sådan händelse boets alla tillgångar eller endast de, som af den gäldbundne maken innehafvas, böra till borgenärerna afträdas; och på hvilketdera sättet denna fråga än må lösas, synas olägenheter deraf kunna befaras. Visserligen har Lagberedningen antagit att konkurs ej skulle kunna, vare sig af hustrun ensam sökas eller, på grund af hennes enskilda gäld, af borgenärer påkallas. Häruti anser jag mig dock, äfven med den inskränkning i hustrus förvaltningsrätt, som Lagberedningen förut-satt, ingalunda kunna instämma. Hustruns borgenärer skulle derigenom betagas möjligheten såväl att af henne utkräfva straff för sådant bedrägeri eller oredligt förfarande mot borgenärer, som endast i händelse af konkurs kan åtalas, som ock att påkalla återgång af aftal, hvarigenom hustrun, efter iråkadt obestånd, kunde hafva till förfång för borgenärerna afhändt sig egendom; hvarjemte dessas lika rätt till betalning i väsendtlig mån komme att äfventyras. Vid sådant förhållande och då enligt min åsigt konkurs på grund af den ene makens, lika väl hustruns som mannens, oförmåga att betala sina skulder, ej torde kunna undvikas, äfven om den andre makens ekonomiska ställning ej i någon mån gäfve anledning dertill, har jag ansett mig ej

kunna underlåta att taga i öfvervägande, huru i sådant fall lämpligast bör förhållas. Att frågan härom är svårlöst, har jag redan antydt. Svårigheten synes dock hufvudsakligen hafva sin grund i särskilda skulders olika beskaffenhet af dels mannens eller hustruns enskilda, dels boets gemensamma. Om nemligen i boet ej finnes några skulder af sistnämnde slag och, såsom ofvan antagits, de enskilde borgenärerne icke egde anspråk å betalning ur annan egendom i boet än sådan, öfver hvilken den, som gjort gälden, egde att råda, skulle naturligtvis den omständighet, att ene maken funne sig föranlåten att till sine enskilde borgenärsers förnöjande afträda sin egendom, ej innefatta anledning att äfven sätta den för gälden ej ansvarige maken i konkurstillstånd. Annorlunda synes deremot förhållandet vara, om den på obestånd komne maken häftar för såväl enskild som gemensam gäld. Komme då konkursen att omfatta allenast den egendom i boet, hvar öfver nämnde maka egde dispositionsrätt, skulle i allt fall makarnes gemensamma borgenärer ej kunna betagas rättigheten att i konkursen bevaka sina fordringar till deras fulla belopp, och de enskilda borgenärernas utdelning ur de afträdda tillgångarne blefve följaktligen i väsendtlig mån beroende deraf huruvida de gemensamma borgenärerne begagnade sig af nämnde deras rätt eller åtnöjdes med att söka sin betalning endast hos den andre maken. Men äfven sistnämnde borgenärsers rätt kunde derigenom äfventyras. Om nemligen de ur den ene makens afträdda tillgångar erhållit utdelning för sina fordringar, men sedermera också den andre maken blefve försatt i konkurs, skulle de i denna ej kunna bevaka mera än fordringarnes återstående belopp och till följd häraf möjligen komma att till förmån för enskilda borgenärer vidkännas minskning i den betalningsrätt, som skolat tillkomma dem, i fall hela boet samtidigt blifvit till konkurs afträdt och de för fordringarnes fulla belopp fått, med tillämpning af de i 115 § konkurslagen stadgade grunder, taga utdelning ur båda makarnes tillgångar. Med afseende härå och på det de särskilda borgenärerne må hvar för sig och i förhållande till hvarandra komma i åtnjutande af den betalning, som å dem, i mån af boets samtliga tillgångar och med hän-

syn till dessas olika egenskap af vare sig gemensam eller enskild egendom, rätteligen må belöpa, anser jag *den ene makens försättande i konkursstillstånd äfven böra medföra skyldighet för den andre att, der så påfordras, afträda sina tillgångar, så vida ej för makarnes gemensamma gäld kan ställas fullgod säkerhet*, som, i händelse utdelning för dylik gäld komme att ur förutnämnde makes konkurs, till förfång för enskilda borgenärer, utgå, finge till godtgörande deraf användas. Visserligen skulle härigenom någon gång mannen, utan eget förvällande, kunna, till följd af hustruns iråkade obestånd, blifva satt i nödvändighet att afträda sina tillgångar till konkurs. Detta komme dock endast att ske i de fall, då han med hustrun iklädt sig gemensamma förbindelser, för hvilkas behöriga fullgörande han ej gittade ställa säkerhet. Och då han i allt fall hvarken med sin enskilda egendom eller den del af den samfälda, hvaröfver han egde att råda, behöfde deltaga i betalningen af de skulder, hustrun enskildt sig åsamkat, synas olägenheterna för honom af det i fråga satta förfarandet ej kunna tillmätas någon så framstående vikt, att på grund deraf frågan om hustruns rätt till delaktighet i boets förvaltning måste öfvergifvas.

Men ehuru således efter mitt förmenande något hinder ej synes möta att tillerkänna hustrun rättighet att råda öfver och sjelf förvalta den egendom, vare sig fast eller lös, som af henne i boet införes eller sedermera förvärfvas, torde dock kunna i fråga sättas, om en dylik förvaltning, med det ansvar och de förbindelser, som deraf föränledas, äfven bör åläggas henne såsom *en skyldighet*. För min del tror jag, åtminstone för närvarande, betänkligheter deremot möta. Så länge ogift qvinna, hvilken upnått myndig ålder, anses berättigad att, om hon så finner för godt, afsäga sig myndigheten och blifva stäld under förmyndare, synes äfven *den gifta hustrun böra medgifvas att vid äktenskapets ingående eller sedermera, på sätt redan nu är fallet med den egendom som genom boskilnad undantagits från mannens förvaltning, afstå från rättigheten att sjelf råda öfver ofvan nämnde egendom, samt i afseende derå underkasta sig mannens målsmanskap*. Förbehåll i sådant syfte, hvilket ej borde leda till förfång för någon, som till egen-

domen kunde hafva bättre rätt, torde dessutom, för att emot borgenärer ega giltighet, böra intagas i äktenskapsförord eller sedermera af makarne skriftligen anmälas för Rätten och af denna offentligen kungöras såsom om boskildnads uphörande är stadgad.

Öfver den egendom, i afseende hvarå hustrun sålunda afstått sin förvaltningsrätt till mannen, borde väl sedermera denne i regeln ega samma makt och befogenhet som öfver den egendom han sjelf i boet infört. Så vidt egendomen vore hustrun enskildt tillhörig, synes dock, i fråga om denna, någon inskränkning i mannens dispositionsrätt böra till hustruns förmån kunna göras. Sålunda anser jag ej allenast *det nuvarande förbudet för mannen att, utan hustruns frivilliga ja och underskrift, sälja, förpanta eller bortskifta hennes fasta gods fortfarande böra bibehållas, utan äfven hustrun böra frikallas från skyldighet att med enskild egendom svara för gäld, som mannen ensam gjort, ändå att det skett till boets gemensamma nytta.*

I fall hustrun tillåtes att äfven under äktenskapet efter öfverenskommelse med mannen till honom öfverlåta förvaltningen af egendom, hvaröfver hon förut sjelf rådt, torde det dessutom, till betryggande af hennes äldre borgenärens rätt, böra föreskrifvas att all den gäld, som kustrun förut ensam åsamkat sig, bör betalas, innan öfverenskommelsen träder i verket, vid äfventyr att eljest mannen anses hafva åtagit sig ansvarsskyldighet derför med all den egendom, som af honom förvaltas och ej är honom enskildt tillhörig.

Till följd af hvad jag ofvan anfört anser jag således egendomsförhållandet i makars bo lämpligen kunna ordnas i öfverensstämmelse med följande hufvudgrunder:

Om giftorätt och boets förvaltning:

1:o.

Med undantag af sådan egendom, som någondera maken antingen genom äktenskapsförord såsom enskild sig förbehållit eller ock genom gåfva eller testamente förvärfvat, med vilkor att andre maken ej må

njuta giftorätt deri, skall all öfrig egendom i makarnes bo, och således äfven afkomst, som af enskild egendom inflyter, anses såsom bägges samfälda tillhörighet.

I händelse egendom, som ene maken enskildt tillhört, varder försäld eller genom byte eller annorledes föryttrad, bör dock det, som bevisligen i stället såsom köpeskilling eller vederlag därför erhållits, till nämnde makes enskilda egendom räknas.

2:o.

I den samfälda egendomen åtnjuta makarne giftorätt till hälften hvardera, der ej genom äktenskapsförord annan grund för giftorättens beräkning blifvit bestämd.

3:o.

En hvar af makarne eger att under sin förvaltning behålla och, med allenast den inskränkning här nedan i 5:o sägs, sjelf råda öfver all, vare sig enskild eller till samfälda boet hörande, egendom, som han eller hon vid äktenskapets ingående egde eller sedermera antingen på grund af arf, gåfva eller testamente*) eller ock genom eget arbete kan förvärfva, äfvensom hvad såsom afkomst af nämnde egendom eller genom densammas försäljning eller utbyte må inflyta.

Kunna makarne under äktenskapet något gemensamt förvärfva, tillkommer mannen rättighet att deröfver råda.

4:o.

Hustru må, efter derom antingen genom äktenskapsförord gjordt förbehåll eller under äktenskapet makarne emellan träffad öfverenskommelse, till mannens förvaltning öfverlåta egendom, hvaröfver hon eljest egt att råda och som ej blifvit henne gifven, med vilkor, att den ej finge af mannen förvaltas. Ej må dock sådan öfverlåtelse leda till förfång för den rätt till egendomen, som någon annan vid den tid må

*) Att om vid gåfvan eller testamentet varit fästadt förbehåll om inskränkning i förvaltningsrätten, sådant bör lända till efterrättelse, torde falla af sig sjelf.

ega. Öfverenskommels, som i nämnde hänseende under äktenskapet ingås, må ej tillerkännas giltighet mot tredje man, förr än den blifvit af makarne hos Rätten skriftligen tillkännagifven och kungörelse derom genom Rättens försorg blifvit i allmänna tidningarne tre gånger införd. Häftar hustrun, då öfverenskommelsen träffas, för annan gäld än sådan makarnes gemensamma, hvarom i 8:o förmåles, skall den, innan anmälan hos Rätten sker, till fullo betalas vid äfventyr i 11:o sägs.

I annat afseende än ofvan är sagdt må ej under äktenskapet makarne sig emellan sluta aftal om egande- eller förvaltningsrätten till egendom i boet. *)

5:o.

Fast egendom, som till samfälda boet hörer, må ej af den ene maken säljas, annorledes föryttras eller för gäld intecknas, utan att den andre dertill gifvit sitt samtycke skriftligen i två gode mäns närvaro.

Hustrun enskildt tillhörig fastighet, som blifvit stäld under mannens förvaltning, må ej heller mannen utan hustruns på nyssnämnda sätt gifna samtycke, föryttra eller med inteckning för gäld belasta.

6:o.

Har ene maken förlupit den andre eller är eljest frånvarande utan att sysiloman blifvit nämnd, må den, som sitter hemma i boet, å den frånvarandes vägnar så väl tala och svara, der angelägenhet sig yppar, som ej kan uppskjutas, som ock upbära inkomster, som till boet in-

*) Härigenom är ej hustrun förhindrad att åt mannen uppdraga vissa förvaltningsåtgärder. Han uppträder nemligen då endast såsom *fullmäktig* och icke såsom *målsman* för henne, och hustruns förvaltningsrätt är således derigenom icke upphäfd. Lika litet torde hinder möta för makarne att öfverenskomma, i hvad mån för boet behöfliga omkostnader böra af den ene eller den andre bestridas samt om lämpligaste sättet för dertill erforderliga medels anskaffande.

flyta. Saknar den hemma varande medel till föda och uppehälle för sig och barn och kan ej annorledes sig och dem försörja, ege då till nödortft sälja eller pantsätta egendom i boet, hvaröfver han eller hon eljest ej egt att råda; tage dock den frånvarande makens närmaste fränders råd och Rättens tillstånd, om det är fast gods, som säljes eller pantförskrifves.

Om makarnes ansvarighet för boets gäld.

7:o.

Har man eller hustru gjort gäld före äktenskapet, gälde hvar sin af det han eller hon förut egde. Räcker ej det till, skall hvad den gäldbundne maken må hafva under äktenskapet såsom enskild egendom förvärfvat och sist dess giftorätt i öfrig egendom gå i betalning för gälden.

8:o.

Under äktenskapet tillkommen gäld, för hvilken bägge makarne åtagit sig betalningsansvar eller som för det gemensamma boets räkning blifvit af ene maken gjord med den andres vetskap och samtycke, skall af makarne betalas med samfäld egendom, efter ty sådan af hvardera innehafves. Förslår ej den, fylles bristen med bägge makarnes enskilda egendom efter hvarderas giftorätt i samfälda boet. Finnes ej hos endera enskild egendom till full betalning af dess andel, betale då den andre det, som återstår och gäldas skall, med sin egendom, så långt den räcker.

Hvad denna punkt innehåller skall ock ega tillämpning i fråga om gäld, som ene maken gjort för afvärjande af nöd under den andres frånvaro i fall, hvarom i 6:o förmåles.

9:o.

Varder ene maken under äktenskapet för brott dömd till böter eller skadestånd, gånge betalning derför ut af den dömdes enskilda egendom och, i den mån den ej förslår, af dess giftorätt i samfälda boet.

10:o.

Har man eller hustru gjort annan gäld än hvarom ofvan förmäldt är, skall densamma gäldas af sådan boets samfälda eller den gäldbundna maken enskildt tillhöriga egendom, hvaröfver han eller hon råder.

11:o.

I förhållande till borgenärer anses makarne för gäld, som i 8:o afses, ansvarige, en för bägge och bägge för en, med all den egendom, deröfver de hvar för sig råda.

Har under äktenskapet egendom, hvaröfver hustrun egt att råda, blifvit, på sätt i 4:o sägs, till mannens förvaltning öfverlåten, utan att af hustrun dessförinnan gjord gäld af beskaffenhet, hvarom i 7:o, 9:o och 10:o förmäles, blifvit betald, skola äfven för den gäld makarne, en för bägge och bägge för en, ansvara, mannen likväl endast med samfäld egendom och den hustrun enskildt tillhöriga, som må vara stäld under hans förvaltning.

För betalningen af sådan den ene makens gäld, som i 7:o och 9:o afses, vare äfven eljest, så länge boet är odeladt, andre maken borgenären ansvarig, dock ej med sin enskilda egendom eller i vidsträcktare mån än tillgång saknas hos den, som gälden gjort.*)

I andra än sagda fall må ej egendom, hvaröfver ene maken råder, sökas i betalning för den andres gäld. Ej heller eger borgenär för gäld, som mannen enligt 7:o, 9:o och 10:o ensam gjort, rätt till betalning af hustrun enskildt tillhörig egendom, som af mannen förvaltas.

*) För denna gäld häftar nemligen i sista rummet gäldenärens giftorätt. Denna kan emellertid ej, så länge boet är odeladt, till beloppet bestämmas och utbrytas. Vill andre maken skydda *sin* giftorätt, måste han således söka boskildnad. Sin enskilda egendom bör han dock utan sådan åtgärd kunna värja.

Att i öfverensstämmelse med dessa af mig antydda grunder utarbeta ett fullständigt lagförslag i ämnet har jag emellertid desto mindre ansett lämpligt, som, äfven om jag egt tid och förmåga att på egen hand åstadkomma ett dylikt arbete, jag i allt fall, att döma af de yttrandena, som inom Riksdagen afgifvits, ej eger någon anledning antaga att detsamma, åtminstone för närvarande, skulle kunna vinna godkännande. Men ehuru jag således under Lagberedningens förhandlingar, såvidt på mig ankommit, sökt lemna min medverkan vid uppgörande af det på de af Riksdagen angifne grunder byggda förslag, som nu blifvit af Lagberedningen framlagdt, har jag dock trott mig böra uttala min derifrån afvikande mening.

Emot Lagberedningens förslag har jag emellertid, under förutsättning att nyss nämnda grunder godkännas, endast funnit anledning till anmärkning i nedannämnda afseenden.

I fråga om mannens målsmanskap öfver hustrun delar jag hufvudsakligen de af Härads höfdingen Wählin uttalade åsikter; dock anser jag hvarken ovilkorligen nödigt eller ens lämpligt att, såsom han förutsatt, qvinna, som före 21 års ålder ingår giftermål, fortfarande bibehålles under annans förmynderskap. Lika väl som enka synes nemligen den gifta qvinnan kunna tillerkännas rätt att vara sin egen målsman, äfven om hon ej fullt uppnått den för myndighet i allmänhet stadgade ålder; och för det fall att hustrun finnes oförmögen att vårda sin egendom anser jag genom det af Beredningen föreslagna stadgande (10 kap. 7 § Giftermåls-Balken) såväl hustruns som familjens rätt och bästa lämpligare iakttagen än om hustrun blefve i alla afseenden stäld under särskild förmyndare. Enligt Beredningens nämnde förslag skulle väl förvaltningen af hustruns enskilda egendom kunna uppdragas åt en god man, men målsmanskapet öfver henne i öfrigt komma att utöfvas af mannen, till hvilken behålla inkomsten af hustruns egendom borde redovisas. Den tillförordnade gode mannen skulle således ej ega någon befogenhet att såsom hustruns målsman blanda sig i familjens inre angelägenheter,

och kollisioner i fråga derom emellen honom och mannen blefve sålunda förebyggda. Om än hustrun i regeln erkännes såsom myndig och sin egen målsman, synes dock, för det fall då hon ej är i tillfälle att själf utöfva målsmanskapet, ingen vara närmare än hennes man att öfvertaga detsamma, såvida endast derigenom ej tillägges honom rådighet öfver sådan egendom, som enligt särskilda föreskrifter blifvit från hans förvaltning undautagen.

På grund af hvad jag sålunda anført anser jag väl, lika med Häradshöfdingen Wählin, att 9 Kap. 1 § Giftermåls-Balken bör upphävas, och det der nu förekommande stadgande att hustrun följer mannens stånd och villkor, i stället införas i 10 kap. 1 § samma balk; hvar emot jag för det fall, då hustru för slöseri eller andra orsaker ej själf kan värda sin egendom, instämmer i Beredningens förslag till lydelse af 10 kap. 7 § Giftermåls-Balken, dock med hemställan om ett tillägg dertill, innehållande att *i nämnde fall* mannen bör anses såsom hustruns rätte målsman, utom i fråga om den egendom, som blifvit stäld under förvaltning af särskild god man.

Då den enligt Beredningens förslag i 10 kap. 4 § Giftermåls-Balken hustru förbehållna rätt att råda öfver hvad hon med eget arbete kan förvärfva, skulle, enligt min åsigt, i väsentlig mån förlora sin betydelse, om henne ej äfven medgifves dispositionsrätt till arbetsförtjenstens afkomst samt den egendom hon med densamma kan åt boet förvärfva, har jag, lika med Häradshöfdingen Wählin, ansett ett tillägg i sådant syfte till det föreslagna stadgandet böra ega rum.

Af bestämmelserna i 3 och 4 §§ af förslaget till 10 kap. Giftermåls-Balken, enligt hvilka man och hustru berättigas att råda hvar öfver viss egendom i boet, torde redan med tillräcklig tydlighet framgå att den ene af dem ej kan ega befogenhet att utan den andres samtycke föryttra någon del af det, som står under den sednares uteslutande rådighet. Det i den påföljande 6 § särskildt för hustrun föreslagna förbudet att sälja lösören, öfver hvilka hon ej själf eger att råda, likasom den der förekommande föreskriften om mannens rätt att återkalla köpeafstal, som hustrun sålunda obehörigen ingått, synas mig därför öfver-

flödiga och desto hellre böra ur förslaget utgå, som de möjligen kunna gifva anledning till den missuppfattning att mannens och hustruns rätt att vindicera egendom, som den andre maken med öfverskridande af sin dispositionsrätt föryttrat, borde efter olika regler bedömas. Till följe häraf och då det dels i 5 § för mannen och dels i 6 § för hustrun in-tagna förbud mot ensidigt föryttrande eller pantsättande af samfäld fast egendom lämpligen torde böra hafva sin plats i en och samma paragraf, samt med hänsyn derjemte till hvad Häradshöfdingen Wählin mot innehållet af nyss nämnda 6 § erinrat, hemställer jag, att de af Beredningen föreslagna 5 och 6 §§ i 10 kap. Giftermåls-Balken måtte till lydelsen förändras i hufvudsaklig öfverensstämmelse, den förra med sista stycket af 4 § och den sednare med 6 § i det af Häradshöfdingen Wählin afgifna förslag.

Angående hustrus rätt att medelst aftal med mannen till hans förvaltning öfverlåta egendom, hvaröfver hon förut egt att sjelf råda, åberopar jag hvad derom blifvit af mig här ofvan anfördt.

I hvad Häradshöfdingen Wählin yttrat angående 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § Handels-Balken instämmer jag till alla delar, och beträffande den föreslagna 69 § Utsökningslagen är jag ense med Revisionssekretären Norberg och Häradshöfdingen Wählin.

I fall, såsom jag i fråga satt, 9 kap. 1 § Giftermåls-Balken kommer att upphävas, torde det i 2 § af Boskildslagen förekommande uttrycket: »*sitt målsmanskap missbruka*», böra förändras till: »*sin förvaltningsrätt missbruka*».

Den i 15 § af nyssnämnda lag af Beredningen föreslagna ändring har jag ej ansett af behovet påkallad.

I fråga om hustrus rätt och pligt att vid irakadt obestånd till konkurs afträda den egendom, hvaröfver hon råder, samt i hvad mån sådant må föranleda skyldighet för mannen att jemväl till borgenärer afträda den under hans förvaltning stående del af boet, åberopar jag slutligen hvad jag derom här ofvan yttrat.